

MASTEROPPGAVE

Emnekode: SO330S

Navn: Aleksander Andreassen

Politiets forståelse av og metoder for forebygging av soloterrorisme i vår digitale virkelighet

---

Dato: 01.06.2021

Totalt antall sider: 88

Forord

Med en interesse for fenomenet og et mål om å en dag kunne jobbe med forebygging av terrorisme, var jeg egentlig klar over hva temaet skulle være på masteroppgaven i det jeg startet studiet i 2019.

Som siste del av studieløpet startet jeg høsten 2020 eventyret med å skrive masteroppgaven til studieretningen Master i samfunnsvitenskap med fordypning i samfunnssikkerhet og terrorismestudier. Det har vært en givende og lærerik prosess, men samtidig en krevende oppgave å skrive. I det hele er vi alle under en pandemi som ikke har gjort det mindre krevende.

Jeg vil først og fremst rette en stor takk til veilederen min, førsteamanuensis ved fakultetet for samfunnsvitenskap, Tanja Ellingsen. Takk for utmerket veiledning med både konstruktive og gode tilbakemeldinger og at du alltid har vært tilgjengelig ved spørsmål. Jeg kunne ikke bedt om en bedre veileder!

Jeg vil også rette en stor takk til informantene mine. Informantene har ikke bare brukt av deres verdifulle tid i arbeidstiden for intervjuene, men også vært åpen for å snakke om et sensitivt tema. En spesiell takk til informanten som stilte opp to ganger etter en teknisk feil ved første intervju.

Tusen takk til dem som har tatt seg tid til å lese igjennom oppgaven for å gi tilbakemeldinger. Jeg er svært takknemlig for deres hjelp.

Takk til arbeidsgiver ved Statsforvalteren i Nordland som har gitt meg mulighet til å ta avspasering under den mest hektiske tiden av oppgaveskrivingen.

Til slutt vil jeg rette en stor takk til dere som har stått meg nær i Bodø, familie, venner og medstudenter. Dere har gitt meg både oppmuntring, støtte og gode diskusjoner relatert til oppgaven. Jeg ville ikke klart meg foruten.

Tusen takk til dere alle!

Aleksander Andreassen.

Bodø – 01.06.2021.

Sammendrag

Soloterrorisme er ansett som den eneste formen for terror som er økende, en større trussel mot samfunnet enn organiserte grupper, og den mest utfordrende og uforutsigbare formen for terrorisme (Bjørge & Gjelsvik, 2015, s. 87; Brynielsson et al., 2013, s. 1; Den særskilte komité, 2011, s. 16; Hofmann, 2018; Phillips, 2017, s. 535; Schuurman et al., 2018, s. 1191). Med bakgrunn i dette ønsket jeg å undersøke fenomenet soloterrorisme.

Masteroppgaven er en kvalitativ studie og benytter intervju som datainnsamling. Gjennom fire informanter, der alle jobber med forebygging av soloterrorisme ble forskningsspørsmålet: «*Hvilken forståelse har det norske politiet av fenomenet soloterrorisme og hvilke metoder blir brukt for å forebygge soloterrorisme i vår digitale virkelighet?*». Tre forskningsspørsmål ble utformet for å besvare problemstillingen som er: (1) Hvilken forståelse har politiet av fenomenet soloterrorisme? (2) Hvilke metoder oppgir politiet å bruke for å forebygge soloterrorisme? og (3) Hvilken betydning mener politiet at internett har for økningen av – og hvilke muligheter og utfordringer gir internett politiet i forebyggingen av soloterrorisme?

Resultatene viser at informantene er enige i begrepet soloterrorist gjennom det som blir kalt utførelsesprinsippet, men er noe uenig om hvor isolert en ensom ulv kan være for å defineres som dette. For forebyggingens del, kan dette skape problemer for å samordne arbeidet mot et felles mål – eksempelvis vet aktørene at de forebygger ensom ulv, men ikke hva en ensom ulv er. Videre har jeg sett på de forebyggende metodene, der også kommunen har en svært viktig jobb i startfasen av forebyggingen, altså radikaliseringsfasen. I kombinasjon med politiets bekymringssamtale, vil de kunne finne målrettede tiltak for å forebygge radikalisering. I det forebyggende arbeidet mot soloterrorisme mener informantene at dialog med publikum og andre aktører som skole og NAV, bevisstgjøring, bekymringssamtalen og tips er prioriterte metoder. I motsetning til soloterror, har informantene gitt inntrykk av at monitorering og internasjonalt samarbeid er de prioriterte metodene i forebygging av gruppeterrore. Informantene gir uttrykk for at de samme metodene for forebygging blir brukt, men at noen er viktigere enn andre mot solo- i motsetning til gruppeterrore. Dermed kan man si at det er ikke forskjell i mulige metoder, men forskjell i prioriteringer for å forebygge de to forskjellige terrorformene. Til slutt viser det seg at internett kanskje ikke i seg selv er årsak til økningen av soloterror, men at informantene mener at internett har en stor betydning for økningen av soloterror. En viktig mulighet er bevisstgjøring rundt varseltegn man kan finne på internett i stedet for økt overvåking, og at utfordringene på internett i stort dreier seg om at internett øker tilgjengelighet og at kommunikasjon kan skje anonymisert eller kryptert.

Summary

Solo terrorism is considered the only form of terrorism that is on the rise or rising, a greater threat to society than organized groups, as well as most challenging and unpredictable form of terrorism (Bjørgero & Gjelsvik, 2015, s. 87; Brynielsson et al., 2013, s. 1; Den særskilte komitè, 2011, s. 16; Hofmann, 2018; Phillips, 2017, s. 535; Schuurman et al., 2018, s. 1191).

This master thesis is a qualitative study and uses interviews as data collection. Through four informants, all of whom work with the prevention of solo terrorism, the research question became: "*What understanding do the Norwegian police have of the phenomenon solo terrorism and what methods are used to prevent solo terrorism in our digital reality?*". Three research questions were designed to answer the research question, which were: (1) What understanding do the police have of the phenomenon solo terrorism? (2) What methods do the police state to use to prevent solo terrorism? and (3) What significance does the police believe the internet has for the increase of - and what opportunities and challenges does the internet give the police in the prevention of solo terrorism?

The results show that the informants agree with the term solo terrorist through what is called the "execution principle" but disagree somewhat about how isolated a lone wolf can be to be defined as this. For prevention, this can create problems to interact the work towards a common goal - for example, the actors know that they prevent a lone wolf, but not what a lone wolf is. Furthermore, I have looked at the preventive methods, where the municipality has a very important job in the initial phase of prevention, radicalization. In combination with the police's conversation of concern, they can be able to find targeted measures to prevent radicalization. In the preventive work against solo terrorism, the informants believe that dialogue with the public and other actors such as schools and NAV, awareness raising, the conversation of concern and tips are methods of priority. In contrast to solo terrorism, the informants have given the impression that monitoring and international cooperation are the methods of priority in the prevention of group terrorism – some more important than others. Thus, it can be said that there is no difference in possible methods, but a difference in priorities for preventing the two different forms of terrorism. Finally, we have seen that the internet may not in itself be the cause of the increase in solo terrorism, but that the informants believe that the internet has a great significance for the increase in solo terrorism. An important opportunity is raising awareness of warning signs that can be found on the internet instead of increased monitoring, and the challenge in general seems to be that the internet increases accessibility and that communication can take place anonymously or encrypted.

Innhold

Forord	i
Sammendrag	ii
Summary	iii
1. Innledning	1
Disposisjon av oppgaven	2
Avgrensning.....	2
2. Teoretisk rammeverk	3
Del 1: Terrorisme.....	3
Soloterrorisme.....	6
Lederløs motstand.....	7
Soloterrorist.....	8
Ensom ulv	9
Organisasjoner, grupper og celler	11
Del 2: Metoder for å forebygge soloterrorisme	12
Prosessen til å bli en terrorist – Radikalisering og kjennetegn	12
Politiets metoder – og mulige metoder	16
Del 3: Internett og terrorisme	22
Internett og økningen av solo-aktører	23
Utfordringer	23
Muligheter.....	29
3. Metode	32
Forskningsdesign	33
Datainnsamling - Intervju	33
Fenomenologi	36
Etikk og utfordringer	37

Kvalitet i kvalitativ forskning	39
4. Funn og Diskusjon	43
Del 1: Hvilken forståelse har politiet av fenomenet soloterrorisme?	44
Del 2: Hvilke metoder oppgir politiet å bruke for å forebygge soloterrorisme?	49
Del 3: Hvilken betydning mener politiet at internett har for økningen av – og hvilke muligheter og utfordringer gir internett politiet i forebyggingen av soloterrorisme?	68
5. Konklusjon	82
Videre forskning	87
6. Referanser	89
7. Vedlegg	99
Vedlegg 1: Intervjuguide til politiet	99
Vedlegg 2: Intervjuguide for informant i en kommune	101
Vedlegg 3: Informasjonsskriv med samtykkeerklæring	103
Vedlegg 4: Meldeskjema NSD	107

1. Innledning

To av de mest kjente terrorangrepene som er utført av angivelige ensomme ulver i fredstid er Anders Behring Breivik (77 døde) og Brenton Tarrant (51 døde). Breiviks angrep var med på å øke den antatte trusselen fra enkeltpersoner blant vestlige nasjoner (Appleton, 2014, s. 127) og Tarrant er ansett som en høyreekstrem «gamechanger» ettersom han livestreamet angrepet sitt og dermed inspirerte flere andre høyre-ekstreme til å utføre angrep¹ med samme modus operandi (Bernsen, 2020, tid. 5:25; Kolberg, 2019). Et annet eksempel er under feiringen av Frankrikes Bastilledag 2016 i Nice, der en person brukte et kjøretøy for å meie ned en folkemengde (86 døde) (Perry et al., 2018).

Eksemplene over inngår i et fenomen som synes å være den eneste formen for terror som er økende (Bjørge & Gjelsvik, 2015, s. 87; Den særskilte komite, 2011-2012, s. 16) eller på vei opp (Hofmann, 2018; Phillips, 2017, s. 535; Schuurman et al., 2018, s. 1191) og ansett som en større trussel mot samfunnet enn organisert grupper (Brynielsson et al., 2013, s. 1) – nemlig terrorisme utført av enkeltindivider. Brynielsson et al. (2013, s. 1) hevder videre at i det 21-århundre er en av de mest utfordrende og uforutsigbare formene for terrorisme begått av enkeltindivider. Denne oppgaven skal derfor se nærmere på selve begrepet soloterrorisme, men også metoder for å forebygge dette og om det er forskjell fra gruppeterror. Til sist vil oppgaven se på internets betydning for fremveksten av soloterrorisme, samt muligheter og utfordringer internett bringer. Oppgavens problemstilling lyder: *Hvilken forståelse har det norske politiet av fenomenet soloterrorisme og hvilke metoder blir brukt for å forebygge soloterrorisme i vår digitale virkelighet?* For å besvare problemstillingen har jeg utformet tre overordnede forskningsspørsmål som legger strukturen både for teorikapitlet og empiri/analysekapitlet i oppgaven. De tre forskningsspørsmålene er:

1. Hvilken forståelse har politiet av fenomenet soloterrorisme?

Med tanke på at begrepet soloterrorisme som ser ut til å ha bredt om seg, vil jeg undersøke hva informantene som arbeider med forebygging av soloterrorisme legger i begrepene soloterrorist og ensom ulv – samsvarer det med litteraturen?

---

¹ Synagogeangrep i San Diego samme år av John Earnest, et angrep i butikk i El Paso 2019 av Patrick Cruisus og sist, men ikke minst et angrep i Norge på en moske i Bærum 2019 av Phillip Manshaus. Josephsen, L. (2019). Dødskulden på nettet. <https://fritanke.no/dodskulden-pa-nettet/19.11146>, Lohne, J.-L., Ording, O. & Røset, H. H. (2020). Forsker om Manshaus' forklaring: Klassisk nazistisk tankegods. VG. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/70v4dK/forsker-om-manshaus-forklaring-klassisk-nazistisk-tankegods> Alle var aktivt medlem av et av de såkalte Chans-forumene (4chan, 8chan, Endchan)

2. Hvilke metoder oppgir politiet å bruke for å forebygge soloterrorisme?

I forskningsspørsmålet som omhandler metoder, skal jeg undersøke radikaliserings- og kjennetegn på soloterroristen. Videre blir det presentert metoder for å forebygge soloterrorisme, hvor jeg også undersøker om det er forskjell fra forebyggende metoder mot gruppeterrore. Jeg undersøker også om disse kjennetegnene og radikaliseringsprosessen kan ha en innvirkning på metodene i forebyggingen av soloterrorisme.

3. Hvilken betydning mener politiet at internett har for økningen av – og hvilke muligheter og utfordringer gir internett politiet i forebyggingen av soloterrorisme?

Gjennom dette forskningsspørsmålet ser jeg på hvilken betydning internett har for økningen av soloterrorisme, samt utfordringer og muligheter internettet gir politiet i det forebyggende arbeidet.

Disposisjon av oppgaven

Masteroppgavens oppbygging vil følge en logisk struktur for å besvare problemstillingen best mulig; Kapittel 1 er innledningen hvor jeg presenterer oppgavens innhold og struktur, hva oppgaven ønsker å belyse med problemstilling, formålet med oppgaven og avgrensning. Kapittel 2 omhandler oppgavens teoretiske rammeverk hvor jeg presenterer teori og historikk rundt terrorismebegreper, radikaliseringsprosessen og kjennetegn. Teorien tar også for seg metoder politiet bruker for å forebygge soloterrorisme basert på eksisterende forskning nasjonalt og internasjonalt. Til slutt utredes om hvordan betydning internett har for økningen av soloterrorisme, samt politiets utfordringer og muligheter relatert til internettet og soloterrorisme. I kapittel 3 blir oppgavens metodevalg og forskningsdesign presentert. Denne delen inneholder forskningstilnærmingen og redegjør for hvordan forskningsmetode, innsamlingsmetode, informasjon om informantene, etiske dilemma og kvaliteten i forskningen som er gjort. I kapittel 4 presenteres funn som er gjort gjennom intervju og diskusjon av aktuell teori. Denne presentasjonen følger strukturen til forskningsspørsmålene i oppgaven. I kapittel 5 oppsummerer jeg funnene, trekker noen konklusjoner og kommer med noen anbefalinger for videre forskning.

Avgrensning

Jeg ønsket opprinnelig å undersøke et bredt spekter av metoder for terrorbekjempelse som politiet benytter seg av. I løpet av intervjuene ble det imidlertid klart at mye av dette er taushetsbelagt og jeg valgte derfor å se på metodene politiet bruker for å forebygge soloterrorisme. En annen bevisst avgrensning er å ikke i særlig grad gå inn på de juridiske

forhold relatert til oppgavens tema. Begrunnelsen er at jeg vil undersøke hvilke metoder som kan bli brukt – ikke på hvilke grunnlag politiet har lov å bruke dem. Temaer som sikkerhetsloven har en åpenbar betydning, men jeg vil altså ikke gå i dybden. Politiet har åpenbart lover som må følges, herunder straffeloven og andre straffeprosesslover som avgjør når ulike metoder tillates brukt, men å gå i dybden på disse blir også for omfattende. En siste avgrensning omhandler åpne kilder. Politiet har flere metoder for å forebygge terrorisme enn det som blir skrevet i denne oppgaven, men flere er underlagt sikkerhetsloven og dermed ikke tilgjengelig for offentligheten.

2. Teoretisk rammeverk

Det teoretiske rammeverket for oppgaven er delt i 3 deler som speiler forskningsspørsmålene. I første del redegjøres det for terrorismens historie, og sentrale begreper som terrorisme, soloterrorisme og lederløs motstand. I andre del går jeg nærmere inn på årsaker til radikalisering og kjennetegn ved soloterrorister for deretter å komme inn på ulike metoder for terrorforebygging. I tredje del vil jeg se mer på hva litteraturen sier omkring forholdet mellom internett, radikalisering, soloterrorisme og terrorforebygging – som innebærer utfordringer muligheter på internett. Til slutt internett og økningen av soloterror.

Del 1: Terrorisme

For å starte kapitlet, er det viktig å forstå hva terrorisme er. Det er ingen universelt godkjent definisjon av terrorisme (Matusitz, 2013, s. 4). Det er derimot universelle kriterier som er akseptert for at det skal være en definisjon på terrorisme, og de er som følger: Terrorism er bruk av vold for å skape frykt (skrekk, psykisk frykt) for (1) politiske, (2) religiøse eller (3) ideologiske grunner. Terroren har sikte på ikke-krigere (sivile eller ikoniske symboler), og målet er å mest mulig publisitet eller oppmerksomhet for gruppen, budskapet, eller individet (Matusitz, 2013, s. 4). Meningen med terroren er sosialt konstruert der terror ofte blir definert og forstått som et gruppefenomen (Nesser, 2012, s. 61). I slutten av kapittel 1 i boken *Inside Terrorism* definerer Hoffman (2017, s. 26) terrorisme slik:

«... define terrorism as the deliberate reaction and exploitation of fear through violence or the threat of violence. Terrorism is specifically designed to have far-reaching psychological effects beyond the immediate victim(s) or object of the terrorist attack. It is meant to install fear within, and thereby intimidate a wider “target audience” that might include a rival ethnic or religious group, an entire country, a national government or political party, or public opinion in general. Terrorism is designed to create power where there is none or to consolidate power where there is very little. Through the publicity generated by their violence, terrorists seek to obtain the

leverage, influence, and power they otherwise lack to effect political change on either a local or an international scale».

Om noen appellerer til å bruke vold, reiser det umiddelbart normative spørsmål om legitimitet og illegitimitet. Når ikke-statlige aktører bruker vold for politiske formål, kan det ofte bli anklaget for å utøve terrorisme. Dette er en måte å si at volden er illegitim og uakseptabel. De voldelige aktørene og deres støttespillere vil selvsagt bestride dette – derav kommer uttrykket «*One man's terrorist, the other person's freedom fighter*» (Bjørgero, 2011, s. 24-25). Terrorgrupper foretrekker positivt ladede markeringer som blant annet urbane geriljaer, Islamske krigere, mujahedin og revolusjonerende celler (Taylor et al., 2013, s. 9). De som gjør denne formen for illegitim handling vil ofte hevde at handlingen var legitim gjennom å henvise til ulike former for begått urett, at det er en gjengjeldelse, forsvarshandling, eller til overordnede moralske, politiske eller religiøse prinsipper (Bjørgero, 2011, s. 25). Handlingsmåten vil de sette inn i en sammenheng som rettferdiggjør volden og gir den legitimitet. Dermed kan man si at kampen mot terrorisme i stor grad er en normativ kamp om å vinne «*hearts and minds*», både for deres støttespillere og hos den befolkningen de hevder å kjempe for (ibid.). Det blir nå sett nærmere på fire bølger som viser den historiske utviklingen til terrorisme. Ifølge Rapoport (2013, s. 2) inngår terrorisme i fire forskjellige bølger:

Den anarkistiske bølgen – bølge en

I denne revolusjonen – som varte i perioden 1880- til ca. 1920. – gikk massene fra å kommunisere med «fredelige talere» til å bruke «*propaganda med gjerning*». Det som fremheves som en av hovedpunktene i denne bølgen er at terror ble ansett som det raskeste og mest effektive middelet til å ødelegge sosiale konvensjoner (Rapoport, 2013, s. 7-11).

Anti-koloni bølgen – bølge to

Etter fredsavtalen i Versailles som avsluttet første verdenskrig rundt 1920-tallet startet angivelig den andre bølgen (Rapoport, 2013, s. 11-16). Anti-koloni bølgen inneholdte en doktrine som kjempet for frihet blant innfødte slik at de kunne ha eget styre eller land. Den andre terrorbølgen innså etter hvert at terminologien til begrepet terrorist var såpass negativt ladet, at det trengtes et mer modernisert språk for å beskrive seg selv (Rapoport, 2013, s. 13). Den israelske terrorgruppen Lehi var den siste selverklærte terrorgruppen på den tid. Lederen, Menachem Begin, fokuserte på formålet med midlene snarere enn midlene i seg selv, beskrev gruppen sin som «*frihetskrigere*» i kamp mot «*regjeringens terror*» (ibid). Bølgen varte til rundt 1960.

Den nye venstre-bølgen – bølge tre

Den pinefulle Vietnamkrigen var den viktigste politiske begivenheten som fremprovoserte den nye venstre-bølgen rundt 1960 tallet (Rapoport, 2013, s. 17). Effektiviteten av Vietcongs «primitive våpen» mot den amerikanske Goliats moderne teknologi skapte bevissthet rundt at verdenssystemet var sårbart. Det mest minneverdige skjedde da de røde brigadene kidnappet den tidligere italienske statsministeren Aldo Moro i 1978. Da regjeringen nektet å forhandle, ble han brutalt myrdet og kroppen hans dumpet på gaten. Sandinistas tok Nicaraguasmedlemmer som gisler i 1978, en handling så dristig at den utløste et populært opprør som brøt Somoza-regimet et år senere (Rapoport, 2013, s. 19)

Den religiøse bølgen – nåværende?

Religiøse elementer har alltid vært viktige i moderne terror fordi religiøse og etniske identiteter ofte overlapper den armenske, makedonske, irske, kypriotiske, franske kanadiske, israelske og palestinske kampen (Rapoport, 2013, s. 26). Islam er kjernen i bølgen. Islamske grupper har gjennomført de mest betydningsfulle dødelige og dyptgående internasjonale angrepene. Hendelsene som ga håp for bølgen, oppsto der og påvirket religiøse terrorgrupper andre steder (Rapoport, 2013, s. 27). Denne bølgen startet 1979 og prognoser tilsier varighet til 2025.

Mot den femte bølgen?

Rapoports (2013) fjerde bølge har som nevnt over en antatt varighet til år 2025, men Simon (2010, s. 47) spekulerer på om den femte bølgen allerede er i gang der han gjør noen refleksjoner ovenfor leseren: *«Hva om den femte bølgen ikke har noen likheter med de fire forgjengerne? Det kan være at vi er så fokuserte på ideen om en bølge som inneholder grupper, ideologier, doktriner osv., at vi ikke legger merke til fremveksten av en ny og helt annen bølge av terrorisme, en bølge som er dømt til å vokse både i omfang og innvirkning de neste årene»*. Det som Simon (2010, s. 47) argumenterer for er at ingen bestemt type terrorideologi vil dominere den femte bølgen på samme måte som anarkisme, antikolonialisme, den nye venstreideologien og til slutt religion dominerte de forrige fire bølgene. Snarere vil det være teknologiens innflytelsesrike rolle som vil være den avgjørende egenskapen til den femte bølgen – og da spesielt internettets innflytelse. Ifølge Simon (2010) er internett «energien» i den femte bølgen. Det revolusjonerer kontinuerlig – måten informasjon blir innsamlet, behandlet og distribuert; måten kommunikasjon gjennomføres og sosiale nettverk reformeres; og måten enkeltindivider, som for eksempel solo-aktører, kan bli viktige aktører ved å bruke internett for å lære om våpen,

mål og teknikker. Å forstå sammenhengen mellom teknologi og terrorisme er nøkkelen til å forstå dynamikken i den femte bølgen (Simon, 2010, s. 49)

Andre som spekulerer i om den femte bølgen er Post et al. (2014, s. 314), der de antar at den sosiale medie-revolusjonen er den nye femte bølgen. For dem er den femte bølgen av terrorisme et fenomen som er utløst av kommunikasjonsrevolusjonen siden internett har hatt et avgjørende bidrag til radikaliserings (Buarque, 2019, s. 18). Ifølge Buarque (2019, s. 18) beskriver Post et al. (2019) den femte bølgen som en desentralisert og transnasjonal bevegelse som har brukt internett til å bringe enkeltpersoner en følelse av tilhørighet og formål de ofte mangler i sin egen tilværelse. «*With the communications revolution, a new phenomenon is emerging which may presage a fifth wave: lone wolf terrorists who through the Internet are radicalized and feel they belong to the virtual community of hatred*». Ut fra et slikt lys kan altså soloterrorisme sies å være en mulig femte terrorbølge. En definisjon og en kontekstualisering av soloterrorisme er nå på sin plass.

Soloterrorisme

Soloterrorisme forstås gjerne som terrorangrep utført av enkeltindivider av CTA (Center for Terroranalyse, 2011, s. 1) (herifra CTA) og Politiets sikkerhetstjeneste (PST, 2017b, s. 4) (herifra PST) der de er preget av det faktum at individet utfører en terrorhandling på egenhånd, enten på eget initiativ, eller på oppdrag fra en ekstrem politisk, religiøs, ideologisk organisasjon eller gruppe. Denne formen for terror regner man imidlertid med at har sin opprinnelse fra det 19-århundre, av anarkister som planla politiske mord og bombing under strategien «*propaganda med handling*» (Appleton, 2014, s. 129). Denne strategien er kjent fra den russiske anarkisten Mikhail Bakunin (1814-76) og gikk ut på å oppfordre individer til å drepe de som representerte en eksisterende sosial orden, og inspirerte til soloterror i store deler av den Vestlige verden (ibid.). Denne strategien ble brukt for å tvinge frem en revolusjon (Skoglund, 2013, s. 15) Etter den andre verdenskrig økte soloterror utført av representanter blant hvit overmakt-tilhengere og ekstremistiske regjeringsmotstandere i USA (Appleton, 2014, s. 129-130). På 1970-tallet oppfordret Joseph Charles Tommasi – som var grunnleggeren av den nynazistiske amerikanske organisasjonen National Socialist Liberation Front (NSLF) (Goodrick-Clarke, 2003, s. 18; Skoglund, 2013, s. 15) - hvit makt-tilhengere til å slå til snarrådig og uavhengig av hverandre mot staten (Skoglund, 2013, s. 15). I senere tid ble dette konseptet kjent som «lederløs motstand» (Appleton, 2014, s. 129 - 130; Skoglund, 2013, s. 15). Et annet begrep som ofte benyttes i den forbindelse er «*ensom ulv*», et begrep promotert av Alex Curtis og Tom Metzger på slutten av 1990-tallet for å popularisere bildet av den ensomme

«*patriotiske*» krigeren. Curtis og Metzger forestilte seg at ensomme ulver var vesentlig mye vanskeligere å oppdage enn konvensjonelle gruppe-aktører (Appleton, 2014, s. 130).

Enkelte studier antyder at angrep fra enkelt-individer er en taktisk tilpasning til eksternt press av kontraterrorbekjempelse ettersom etterretningsetater og myndigheter har utviklet stadig mer sofistikerte metoder for å avdekke terrornettverksaktivitet (Pantucci et al., 2016, s. 3). Derneft har grupper blitt tvunget til å tilpasse seg, der grupper gjerne kaller på individer som deler ideologien deres for å handle alene uten ledelse eller støtte (ibid.). Terrorismeforskning har gode dokumentasjoner på at terrorister også har en tendens til å etterligne hverandres operative metoder. Globalisering, massemedier og sosiale medier på internett akselerer og intensiverer slike prosesser (Nesser, 2012, s. 69). Utfordringen med soloterror er blant annet smittsomheten eller kjedereaksjon av terror (Nesser, 2012, s. 69; PST, 2021a, s. 26). Terroristen er uten tilknytning til større grupper og kommunikasjons-signalene det medfører, oppfattes som en spesiell utfordring for politi og etterretnings-etater innen forebygging av solo-aktører (Schuurman et al., 2018, s. 1191). Dette gjelder også solo-aktørens bruk av enkle midler som kjøretøy, stikkvåpen, eksplosiver og skytevåpen (PST, 2017b, s. 12). Hofmann (2018, s. 1) utdyper utfordringene: «... *there is no hierarchical organization to disrupt, no large network to infiltrate, no group literature to monitor, and few public statements to interpret or background chatter to analyze for patterns*». En som har forsket mye på soloterrorisme i Europa er Petter Nesser ved FFI. Nesser (2015, s. 253) bruker begrepet «*single actors*» eller solo-aktører og påpeker imidlertid at innenfor forskningslitteraturen om soloterrorisme, kan man skille mellom soloterrorist, ensomme ulver og lederløs motstand (Nesser, 2012, s. 61).

Lederløs motstand

Lederløs motstand blir ofte opplevd som en militær strategi av terrororganisasjoner under press (Nesser, 2012, s. 61). Strategien preges av asymmetrisk krigføring og desentraliserte terrorangrep utført av enslige operatører, eller individer som minimerer kontakt med organiserte enheter og sentrale kommandoer (Bates, 2012, s. 4; Nesser, 2012, s. 62).

Jeffrey Kaplan (1997, s. 80) definerer lederløs motstand som: «*lone wolf operation in which an individual, or a very small, highly cohesive group, engages in acts of anti-state violence independent of any movement, leader, or network of support*». Strategien om lederløs motstand blir vanligvis sporet tilbake til anarkister fra 1800-tallet som arrangerte politiske attentater og bombingene med slagordet «propaganda ved gjerning» (propaganda by deed). Terrorangrepene som ble utført under lederløs motstand var vanligvis utført av enkeltpersoner (Nesser, 2012, s. 62). Volden var ofte rettet mot statlige institusjoner eller operatører, andre former var tilfeldige

mål på grunnlag av deres opplevde sårbarhet og symbolske betydning (Kaplan, 1997, s. 80). Ku Klux Klan-leder Louis Beam hadde et overordnet syn hvor «*all individuals and groups operate independently of each other, and never report to a central headquarters or single leader for direction or instruction*» (Appleton, 2014, s. 130). Beam var også den første til å foreslå – og organisere – bruken av datamaskiner som et verktøy for å kommunisere blant de høyre radikale og rekruttering (Kaplan, 1997, s. 86). 1990 oppfordret Beam til soloterror ettersom han innså at risikoen for å bli oppdaget økte og myndighetenes kontraterrormetoder mot grupper ble bedre (Phillips, 2017, s. 539). Videre, i 1993 oppfordret Alex Curtis andre hvit-makt tilhengere til å handle alene for å begå voldelige handlinger, slik at de ikke ville anklage andre (Bates, 2012, s. 4). Curtis la til og med ut på sitt nettsted et poengsystem med navn «*Lone Wolf Points System*» som tildelte poeng for attentater basert på ofrenes mulige betydning (ibid.). Dette var den eneste måten for amerikanske «patrioter» å seire mot den føderale regjeringens «tyranni» (Nesser, 2012, s. 62). Under pseudonymet Andrew McDonald skrev den amerikanske nynazisten William Luther Pierce fiktive bøker som skildrer fremtidige terrorkampanjer av ideologisk drevne terrorceller og individuelle terrorister mot utlendinger, talsmenn for innvandring og myndighetsmål. På samme måte introduserte Tom Metzger begrepet «ensom ulvisme» for å popularisere bildet av ensomme, «patriotiske» krigere. Man ser ikke bare denne strategien blant høyreekstreme terrorister. Ekstreme islamister har også denne formen for terrorstrategi (Nesser, 2012, s. 62). Et eksempel på dette er da Abu Musad al-Suri oppfordret jihadistbevegelser som var under press og som ikke kontrollerte territorier til å delta i lederløs geriljakrigføring og «*individuell terrorjihad*». Al-Suri foreslo også terrorhandlinger utført av små, autonome celler eller enkelt-personer som holder organisatoriske bånd til et minimum (Bakker & De Graaf, 2011, s. 3-4). Videre skal jeg gå inn på begrepet soloterrorist, der begrepet tyder på å være bredt om seg.

Soloterrorist

Nesser (2015, s. 253) definerer soloterrorist som: «*...operate alone but **are** linked to **and** may receive support from organized groups*». Nesser (2015) skiller her mellom to former for angrepsstrategier hos soloterrorister; den ene er «Top-Down» og den andre er «Bottom-up». Top-Down går ut på at terroristen får designerte oppdrag fra øverste ledd i organisasjonen. I Bottom-up strategien tar terroristen initiativ selv til å utføre angrepet. Soloterroristen i dette tilfellet, strekker ut til den organiserte gruppen for veiledning og assistanse under planlegging av angrepet (Nesser, 2015, s. 253). CTA (2011, s. 2) skiller også mellom to former for soloterrorister. Den ene går ut på at terroristen utfører terrorhandlingen alene, men under

instruks fra en annen person eller terrorgruppe. Individet har i en varierende grad kontakt med terrorgrupper og/eller radikale miljøer, og individet kan ha deltatt i treningsleirer eller vært i konfliktområder. Individet er ikke nødvendigvis et formelt medlem av en gruppe eller organisasjon, men er i kontakt med andre militante individer fram til tidspunktet før forbrytelsen (ibid.). Denne tilnærmingen til en soloterrorist er svært lik det Nesser (2015) kaller for Bottom-Up. Den andre formen for soloterrorist CTA (2011, s. 2) forklarer går ut på at terroristen utfører terrorhandlingen på eget initiativ, men har tidligere vært i kontakt med terrorgrupper og/eller radikale miljøer; individet kan ha deltatt i treningsleirer eller vært i konfliktområder. Disse individene karakteriseres som soloterrorister fordi de tidligere har vært i kontakt med andre terrorrelaterte eller radikaliserte individer som kan ha påvirket dem. Det er ingen etablert kontakt med andre personer før forbrytelsestidspunktet (ibid.). Forskjellen på CTA (2011) og Nesser (2015) er den ene detaljen som sier at individet har vært i kontakt med andre terrorrelaterte eller radikaliserte individer som kan ha påvirket terroristen og at det nødvendigvis ikke er etablert kontakt med andre personer før terrorangrepet. Dette kan være med på å skape mye forvirring når det kommer til definisjonen på soloterrorister og ensomme ulver. Det er en klar forklaring på hva en soloterrorist er ifølge Pantucci et al. (2016, s. 4): En soloterrorist er en som angriper alene for operasjonelle grunner, men gjør det under direkte instruksjon fra en terrorgruppe. En soloterrorist kan med andre ord være en del av en gruppe, har vært en del av gruppe, eller bare vært i kontakt med en gruppe.

Ensom ulv

Ensomme ulver forstås vanligvis som enkeltpersoner som utfører terrorangrep og operer helt uavhengig av andre (Nesser, 2012, s. 62), men som kan dra inspirasjon fra andre (Nesser, 2015, s. 6). Definisjonen for ensom ulv er dessverre ikke så enkel. Andre ganger blir ensomme ulver definert mere vidt som terrorister som utfører angrep alene, men har varierte typer kontakt med andre ekstremistiske grupper under radikaliseringsprosessen (Nesser, 2012, s. 63). CTA (2011, s. 1) definerer ensom ulv-terroristen som en person uten noen form for kontakt med terrorgrupper eller noen annen radikalisert person, uten instruksjon fra noen og dette individet handler helt alene (Center for Terroranalyse, 2011, s. 1). Burton & Stewart (2008) er på samme linje som CTA når de definerer ensom ulv:

«A lone wolf is a person who acts on his or her own without orders from — or even connections to — an organization ... Some lone wolves are ideologically motivated, some are religiously inspired, some are mentally disturbed and still others are influenced by a combination of these factors».

I podkasten til PST (Bernsen, 2020, tid. 9:55) defineres ensom ulv som: «*Det er de som har vært helt isolert, de som ikke har for eksempel hatt noen kontakt på nett med andre eller fått noen form for ideologisk støtte eller bistand*». Slik skiller altså ensomme ulver seg fra soloterrorister som kan ha hatt kontakt med andre, men utfører angrepet på egen hånd. Likevel ser man i en del sammenhenger at disse begrepene brukes om hverandre og at soloterrorisme ser ut til å favne begge disse forståelsene. For å komplisere dette ytterligere har (Pantucci, 2011, s. 14) et rammeverk på fire forskjellige typer for ensomme ulver innen islamistisk ekstremisme; *Loner* (Den enslige), *Lone wolf* (Ensom ulv), *Lone wolf pack* (Ensom ulveflokk blir ikke presentert siden det ikke er enkeltindivider som agerer) og *Enslig angriper*. Selv om Pantucci bruker disse innen islamistisk ekstremisme er det verdt å bemerke seg at disse tilnærmingene vil være mulig å bruke på den høyreekstre siden også.

Den enslige, innenfor Pantuccis (2011, s. 14) rammeverk, er definert som et individ som planlegger eller prøver å utføre en terrorhandling ved å gjemme seg bak ekstrem islamistisk ideologi. Selv om individet kan bruke det ideologiske dekket til en islamistisk ideologi for å gi en forklaring på deres handlinger, ser de ikke ut til å ha noen faktisk forbindelse eller kontakt med ekstremister - utover det de har tilgang til gjennom passivt forbruk på Internett eller fra samfunnet ellers (Pantucci, 2011, s. 14). Den enslige ser ut til å likne definisjonen på ensom ulv hos PST (Bernsen, 2020, tid. 9:55) og CTA (Center for Terroranalyse, 2011, s. 1)

Ensomme ulver er i Pantuccis (2011, s. 19) sammenheng individer som, selv om de ser ut til å utføre sine handlinger alene og ikke ser ut til å ha noen fysisk utenforstående provosering, faktisk viser en viss grad av kontakt med operasjonelle ekstremister. Selv om ensomme ulver ligner *den enslige* fordi de handler alene når de opererer i den virkelige verden (motsetning til den virtuelle verdenen), viser analyse at de har et visst kontaktnivå med medlemmer av en terroristorganisasjon og muligens til og med er i kontakt med slike individer gjennom internett i det som kan se ut til å være en slags kommando- og kontrollstruktur (Pantucci, 2011, s. 20).

Den siste gruppen som Pantucci (2011, s. 29-30) presenterer er *Enslige angripere* – disse er individer som opererer alene, men demonstrerer klare kommando og kontroll-forbindelser til en Al Qaida-kjerne eller allierte grupper. I motsetning til ensomme ulver, er disse individene i kontakt med aktive ekstremister, i stedet for løse internett-forbindelser eller ambisjonsforbindelser (Pantucci, 2011, s. 30). Individene har tilegnet seg Al-Qaida-narrativet og er aktivt involvert i nettverk som gir dem eksplosive apparater eller våpen som lar dem forsøke å utføre et terrorangrep. Disse individene er tydelig ikke ensomme i noe annet vis enn deres endelige handling eller terrorangrep – på en annen måte kan man kalle disse Enslige angriperne en

enmanns terrorcelle sendt av terrorgrupper (ibid.). Både den ensomme ulven og enslige angriperen i Pantucci (2011) sitt rammeverk er mer likt en soloterrorist, med bakgrunn i at en soloterrorist kan ha en klar kommando- og kontroll (Nesser, 2015, s. 253) og at det kan være (virtuell)kontakt med andre (Center for Terroranalyse, 2011, s. 2). Jeg skal nå se nærmere på den angivelige tradisjonelle formen for terrorisme (Phillips, 2017, s. 1) – terror utført av terrororganisasjoner.

Organisasjoner, grupper og celler

Siden terrorisme vanligvis er definert og forstått som et gruppefenomen (Nesser, 2012, s. 61), samt at forskningsspørsmål 2 omhandler forskjell i metodene mot gruppe- og soloterrorisme, er det fornuftig å si noe om grupper også. Som tidligere sagt, kan soloterrorister gjerne være på oppdrag fra grupper og at lederløs motstand blir ansett som en strategi av grupper under press med bruk av små grupper og såkalte celler (Bakker & De Graaf, 2011, s. 3-4). Terrorcelle refererer til en hemmelig gruppe og består av to eller flere personer som samarbeider i arbeidet med å igangsette terrorangrep (Nesser, 2015, s. 5). Dels som et resultat av internasjonalt politisk og rettshåndhevende press, har terrorgrupper tatt i bruk dette mangeårige strukturelle trekk ved organisert kriminalitet: en løst koblet og stadig mer autonom cellestruktur med minimale forbindelser til ledelse (Hutchinson & O'malley, 2007, s. 1098). Tidligere terrororganisasjoner var sammensatt av et antall individer som tilhørte en identifiserbar organisasjon som hadde en klar kommando- og kontrollstruktur. Tradisjonell forståelse av hvordan terrororganisasjonen ser ut er basert på disse modellene, som gjenspeiler strukturen til slike grupper som den japanske røde hæren, den irske republikanske hæren (IRA) og Baskerland og frihet (ETA). Moderne terrorgrupper som Al Qaida kan nå forstås som mer sofistikerte nettverk som for det meste kombinerer autonome celler og strukturer. For eksempel var terroristcellene som satte i gang 11. september-angrepet separate celler i en større organisasjon, men hver celle opererte på en tydelig måte. Helt forskjellig fra de overveiende høyreekstremer og radikale terrororganisasjonene som dominerte 1960- og 1970-tallet, er nye terrororganisasjoner «mer en sammenslutning av enheter og individer enn en organisert prosedyre- og hierarkigruppe» (Hutchinson & O'malley, 2007, s. 1099).

Som denne gjennomgangen av sentrale begreper viser er det ulike forståelser og fortolkninger av hva en soloterrorist faktisk er, hva som ligger i begrepet lederløs motstand og forholdet og forskjellene mellom soloterrorister og ensomme ulver. Begrepene brukes gjerne om hverandre, med ulik og noen gang overlappende eller motstridende betydning. Mitt første forskningsspørsmål er derfor: Hvilken forståelse har politiet av fenomenet soloterrorisme? Som

gjennomgangen viste så ser det også ut til å være en økning i soloterrorisme og noen hevder at dette er en slags femte bølge for terror. Det er derfor interessant for meg å høre hva politiet selv tenker om dette. Det er dessuten nærliggende å anta at å forebygge denne formen for terror er krevende og jeg vil i det videre derfor se på teoretiske forklaringer på radikaliserings-prosessen, metoder og strategier for forebygging av radikalisering og om soloterrorister har andre kjennetegn enn ordinære gruppeterroreister som da evt. kan være med å påvirke hvilke tilnærminger og metoder som tas i bruk.

Del 2: Metoder for å forebygge soloterrorisme

For å kunne forebygge terrorisme trengs det kunnskap om både radikaliseringsprosessen, årsaker til og kjennetegn ved terroristene og deretter må metodene som benyttes være i tråd med dette. Jeg skal derfor i denne delen starte med å si noe om radikaliseringsprosessen og kjennetegn på soloterroristen. Deretter skal det bli sett nærmere på metoder for å forebygge soloterrorisme, samt om det er forskjellig ifra gruppeterrore.

Prosessen til å bli en terrorist – Radikalisering og kjennetegn

I den nasjonale trusselvurderingen til PST (2021a, s. 20) defineres radikalisering som *«Radikalisering er prosessen der en person utvikler aksept for eller vilje til aktivt å støtte eller delta i voldshandlinger for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål»*. Under en radikaliseringsprosess er det vanskelig å gi konkret oversikt over hva som skjer med en person, men ifølge Regjeringen (2019) er de sosiale faktorene i en radikaliseringsprosess ofte viktige. Sentrale elementer er gruppedynamikk, endring av vennekrets, karismatiske lederskikkelser eller tilbaketrekning fra samfunnet. Hvordan prosessen skjer vil variere fra person til person, og kan fortone seg på forskjellige måter for ulike personer. Når det er snakk om en radikaliseringsprosess, kan man møte noe som heter en radikaliseringsstunnel (Arbeidsgruppe, 2017; Regjeringen, 2016). Det er en forklaringsmodell som tar sikte på å beskrive hvordan individer som i utgangspunktet ikke har en intensjon om å bruke vold, ender opp med å utvikle dette over tid, gitt de rette faktorene og påvirkningene (Regjeringen, 2016). Prinsippet er at de som havner i en radikaliseringsprosess, har tatt det første steget inn i tunnelen hvor individet vil bli eksponert for et snevert og ensidig syn på verden – det kan foregå både gjennom fysiske og virtuelle møter (Regjeringen, 2016). Enten vil individet starte radikaliseringsprosessen (gå inn i tunnelen) og fortsette til individet har kommet seg helt igjennom, snu en plass i tunnelen og gå tilbake til samfunnet eller bli værende på en spesifikk plass i tunnelen (Arbeidsgruppe, 2017, s. 6). Det kan være mange ulike årsaker til at individ starter ferdslen inn i tunnelen. I noen tilfeller søker individet et sosialt fellesskap eller en tilhørighet – ideologien vil da være mindre viktig,

men vil etter hvert komme på plass. Andre kan ha opplevd for eksempel overfall eller livskrise. Det kan medføre at individet utvikler en ny oppfatning av verden og fiendebilder etter opplevelsene. Individuer som allerede er overbevist over ideologier kan møte en mentor i tunnelen som påvirker og inspirerer dem. Det kan medføre at grensen for å bruke vold skyves i løpet av kort tid, og veien fra tanker til handling kan gå raskt (Arbeidsgruppe, 2017, s. 6). Når individet nærmer seg enden av tunnelen, blir man sårbar for såkalte utløsere. Det kan blant annet være individpsykologiske utløsere som for eksempel personlig krise av en eller annen form som produserer et potent sinne; en tilbøyelighet til impulsreaksjoner (Regjeringen, 2016). En annen utløser til mobilisering til handling kan være film eller bilder med sterke skildringer av vold og lidelse når individet er noenlunde sammenfallende i tid (ibid.).

Bjørge (2011, s. 28) peker på to omstendigheter eller prosesser som kan føre til at mennesker med normale hemninger kan begå grusomme terrorhandlinger. Den første prosessen trigges av ytre hendelser som ryster en persons (eller en større gruppes) oppfatning om den politiske, moralske og sosiale orden, noen som forårsaker en «kognitiv åpning» der vante forestillinger og normer blir snudd opp ned (ibid.). Det kan dreie seg om dramatiske hendelser som for eksempel massakrer, militære invasjon, politivold eller publisering av blasfemiske karikaturer, etnisk eller religiøs diskriminering eller nær slektingers sykdom og død. Den andre hovedprosessen som kan utløse noe i en person som får normale mennesker til å utføre grusomme handlinger, er sosialpsykologiske mekanismer knyttet til det å komme under innflytelse av sterke ledere, organisatoriske strukturer eller grupper (Bjørge, 2011, s. 28).

Selvradikalisering

Et fenomen som angivelig er oppstått i kjølvannet av internetts er «selvradikalisering». Neumann (2013, s. 432) kaller dette for selvdyrkede terrorister som gjennom internett radikaliserer og rekrutterer seg selv. Internett er det som blir ansett som den mest signifikante innovasjonen som har påvirket selvdyrket radikalisering siden 11 september angrepet i 2001. Marc Sageman sier at siden rundt 2005 har ansikt-til-ansikt radikalisering blitt byttet ut med online radikalisering. (United States Senate Committee on Homeland Security and Governmental Affairs, 2008, s. 13):

«This online radicalization is certainly replacing face to face radicalization. The key to understanding this process is to realize that it is based on interactivity between the members, which makes the participants in the forums change their mind... In a way, recruitment is self-recruitment, which is why we cannot stop it by trying to identify and arrest "recruiters." These self-recruited upstarts do not need any outsiders to try to join the terrorist social movement.

Since this process takes place at home, often in the parental home, it facilitates the emergence of homegrown radicalization, worldwide».

I litteraturen er det noen forfattere som anser radikaliseringsprosessen på internett og selvradikalisering som det ene og det samme (Von Behr et al., 2013, s. 20). Det vil da være en prosess som er unntatt fysisk kontakt: hele radikaliseringsprosessen foregår online, og kan inkludere kontakt med andre så lenge den er fjern. For andre er det et skille. Andre anser selvradikalisering som at det foregår totalt isolert, og innebærer en prosess der det ikke foregår noen form for kontakt med andre terrorister eller ekstremister, verken personlig eller virtuelt (ibid.).

Kjennetegn

I tillegg til å forstå selve radikaliseringsprosessen og hvordan denne foregår er det også viktig å ha en forståelse rundt kjennetegn ved soloterrorister. Det har vært forsøkt å forstå drivere og motivasjonen for individer som utøver soloterrorisme lenge (Corner & Gill, 2015, s. 23). Der er det allerede gjort en del forskning (Bakker & De Graaf, 2011; Corner & Gill, 2015; Corner et al., 2016; De Roy van Zuijdewijn & Bakker, 2016; Ellis, Pantucci, de Roy van Zuijdewijn, Bakker, Smith, et al., 2016; Gill et al., 2019; Gill et al., 2014; McCauley & Moskalenko, 2014; Pantucci et al., 2016; Perry et al., 2018) som jeg nå skal ta en gjennomgang av i denne delen.

Kjønn og alder

Generelt er det en overkant av menn (Gill et al., 2019, s. 4; Gill et al., 2014, s. 427; Perry et al., 2018, s. 901, 905) som utøver soloterrorisme på et aldersspenn på 15-70 år (Gill et al., 2014). Det er bemerkelsesverdig at alderen varierer mellom subgrupper. Etersom internett og sosiale medier nå er så stor del av livet vårt, mener Pantucci et al. (2016, s. 6) at radikaliseringsprosessen av fremtidens solo-aktører vil gjøre at den gjennomsnittlige alderen på soloterrorisme vil synke.

Lekkasje

I mange tilfeller i de undersøkte terroraksjonene har en eller annen form for lekkasje av terroristene skjedd gjennom å uttrykke det oralt eller virtuelt. Resultatene til flere forskere viser at andre mennesker visste om terroristens klage, ekstremistiske ideologi, synspunkter og/eller intensjon om å utøve vold i tiden som førte til de fleste soloterrorhandlinger (Ellis, Pantucci, De Roy van Zuijdewijn, Bakker, Gomis, et al., 2016, s. 19; Gill et al., 2019, s. 12; Gill et al., 2014, s. 433). Disse funnene antyder at venner, familie og kolleger kan spille viktige roller i arbeidet med å forebygge eller avdekke terrorhandlinger fra enslige aktører.

Jobb og utdanning

Når det kommer til utdanning og jobb var det ingen som konkluderte med at det var en faktor for terrorisme. Noen sier det vil være uforsvarlig å konkludere med at jobb og utdanning har en betydning siden det er mange flere mennesker som ikke engasjerer seg i soloterrorisme som deler denne faktoren, andre sier at det er mere vanlig at terroristen har en god jobb og utdanning (Eby, 2012, s. 61; Gill et al., 2014, s. 433; Pantucci et al., 2016, s. 7-8). Enkelte studier viser derimot at det er forskjell i undergrupper som vil bli ses litt senere i kapitlet.

Isolering

Det er en populær oppfatning at de som utfører soloterrorisme er isolert fra resten av samfunnet mens deres klager vokser og konspirasjoner/plot utvikler seg. I undersøkelsen til Gill et al. (2014, s. 434) var mange, men ikke alle solo-aktør terroristene sosialt isolert. Samlet sett er det imidlertid mer sannsynlig at solo-aktørene er en del av et større nettverk enn sosialt isolerte. Mens de som er sosialt isolerte er et mindretall, representerer de en spesifikk trussel mot etterforskning som er avhengig av å avlytte kommunikasjon eller motta advarsler fra venner og familie (ibid.). I forskningen til De Roy Van Zuijedwijn & Bakker (2016, s. 43) viste det seg at jo yngre solo-aktøren var, desto mere sannsynlig var terroristen sosialt isolert. Konklusjonen til Hofmann (2018, s. 18) viser derimot at solo-aktører ikke er så isolerte som antatt.

Psykisk lidelse

Det er mye spekulert i at solo-aktører lider av større grad av psykiske lidelser enn både befolkningen generelt og det bredere samfunnet av terrorister (Pantucci et al., 2016, s. 8). Denne spekulasjonen støttes av litteraturen ifølge Pantucci et al. (2016, s. 8). Resultatene til Corner & Gill (2015, s. 29,31) antyder at det er en sterkere sammenheng mellom psykiske lidelser og soloterrorisme enn psykiske lidelser og gruppeterrorister der resultatet viste at oddsen for at solo-aktører har en psykisk lidelse er 13,49 ganger mere sannsynlig enn for gruppeterrorister. Bjørge (2011, s. 28) mener at forskningslitteraturen viser at de fleste som deltar i terrororganisasjoner eller terrorhandlinger fremstår som relativt normale og har i utgangspunktet personlighetstyper som skiller seg lite fra folk flest. Videre illustrerer Corner et al. (2016, s. 562) en figur som viser forskjellige former for terrorisme og sammenligner deres psykiske lidelser. Desto mer isolert individet er når det gjelder antall med-forbrytere og støttenettverk, desto mer sannsynlig er det at individet også har psykiske problemer. Gruppeaktører viser betydelig lavere nivåer av psykisk lidelse enn forventet i en generell befolkning (ibid.)

Undergrupper.

I forskningen tyder det på at det er forskjell i undergrupper som høyre og religiøst inspirerte. Islamistiske/Religiøst-inspirerte er: yngre (snitt på 27,3 og flesteparten under 25 år); mer sannsynlig å være studenter; ha søkt legitimering fra autoritetspersoner; lære gjennom virtuelle kilder; tilknytning til en form for kommando og kontroll; mer sannsynlig å gi informasjon til venner og familie; uttrykke ekstreme synspunkter til sin umiddelbare nærhet. De på høyresiden er: eldre (snitt på 32,3 år og fleste gjerne over 40 år); mer sannsynlig på å eksponere sine ytringer på internettforum og arbeidsledig; mindre sannsynlig til å ha universitets-erfaring, muntlige uttalelser til venner og familie om deres hensikt eller tro og å delta på tørre løp eller få hjelp til å skaffe våpen; rus; psykiatri; kriminalitet; isolerer seg i større grad enn religiøst inspirerte og; tilpasningsproblemer for radikaliserings (De Roy van Zuijdewijn & Bakker, 2016, s. 43; Ellis, Pantucci, de Roy van Zuijdewijn, Bakker, Smith, et al., 2016, s. 38; Gill et al., 2014, s. 434-435; PST, 2021a, s. 23). Dette antyder viktigheten av ikke å behandle alle solo-aktører homogent og kan ha implikasjoner både for forebygging og avverging, samt etterfølgende etterforskning (Gill et al., 2014, s. 435).

Politets metoder – og mulige metoder

I arbeidet mot terrorisme er hovedmålsettingen å forebygge at terrorhandlinger gjennomføres. Forebygging av terrorisme blir i denne sammenhengen forstått slik: «Å hindre at (nye) terrorhandlinger skjer i fremtiden, eller å redusere antallet og alvorligheten av slike handlinger» (Bjørgero, 2011, s. 11). Det er opptil flere utfordringer med å forebygge angrep fra solo-aktører ifølge PST (Bjørnland, 2017). En av utfordringene handler om motivasjonsgrunnlaget. Det kan handle om religiøs, ideologisk eller politisk overbevisning, men også personlige motiver og enkeltsaker. Andre grunnlag handler også om å bygge kunnskap om selve fenomenet soloterror og videreformidle varseltegn og indikatorer på radikaliserings og intensjonsbygging. Alle disse motivasjonsgrunnlagene er viktig for å forebygge fremtidige angrep (ibid.). Først i kapitlet har jeg vært igjennom varseltegn og indikatorer på radikaliserings, nå skal jeg videre på metoder for å unngå første steget til å bli en soloterrorist – radikaliserings.

Unngå Radikalisering – Bekymrings samtalen.

Politiske og sosiale forhold gir grobunn for fremvekst av voldelig radikaliserings og terrorisme i et samfunn, og spontane hendelser kan trigge en voldelig radikaliseringsprosess på både individ- og gruppenivå (Bjørgero, 2011, s. 58). Spørsmålet man da må spørre er i hvilken grad det er mulig å forebygge dette gjennom å endre eller fjerne de forholdene som forårsaker en slik negativ utvikling (ibid.). Man må redusere drivkreftene bak og motivasjonen for å ta i bruk

terroristisk vold ved å fjerne de grunnleggende frustrasjoner og årsaker, og å stanse en radikaliseringsprosess på et så tidlig stadium som mulig (Bjørngo, 2011, s. 59).

Det må til helt ulike virkemidler for å forebygge radikaliseringsprosessene hos ulike persontyper. For de som er motiverte gjennom ideologisk aktivisme kan det være mulig å konfrontere deres ideologi, eller å gå i dialog om deres politiske klagesaker (Bjørngo, 2011, s. 62-63). For å forhindre at de skal radikaliseres andre, vil det ofte være ønskelig å frata dem muligheten gjennom en eller annen form for inkapasitering (som jeg kommer inn på senere), eller ved å undergrave deres status og anseelse. For dem som er med i grupper ut fra deres behov for tilhørighet og fellesskap, kan det være en mulighet å knytte dem til alternative vennenettverk og fellesskap. For de marginaliserte og sosialt frustrerte vil sosialt forebyggingstiltak for å integrere dem bedre i arbeidslivet og samfunnet kunne bidra til å trekke dem bort fra kriminelle og militante aktiviteter. Men for noen derimot, er det en lang vei å gå for å komme tilbake til et lovlydig liv (Bjørngo, 2011, s. 63). En mekanisme som får både enkeltpersoner og grupper til å trekke seg ut av terrorisme og annen voldelig aktivisme forstås som et resultat av et samspill mellom push-og-pull-krefter. «*Push*» omhandler negative sosiale drivkrefter, hendelser og omstendigheter som gjør det ubehagelig og lite attraktivt å fortsette i et bestemt sosialt miljø. «*Pull*» omhandler positive krefter som trekker i retningen av et alternativ som virker mer attraktivt (Bjørngo, 2011, s. 68).

PST selv anser bevisstgjøring for publikum og relevante samfunnsaktører gjennom viderefremming av varseltegn og indikatorer på radikalisering og intensjonsbygging som viktig for å forebygge fremtidige angrep (Bjørnland, 2017). Utfordringen med å forebygge soloterrorister er det varierte motivasjonsgrunnlaget som kan ligge til grunn. Det kan dreie seg om alt fra politiske, religiøse eller ideologiske overbevisninger, men også personlige motiver og enkeltsaker. Det handler altså ikke kun om å forebygge trusselen fra ekstreme religiøse eller ekstreme politiske miljøer. Det handler også om å bygge kunnskap om selve fenomenet soloterror der spesielt hos aktører og institusjoner som kan bidra til å identifisere personer som har en bekymringsfull utvikling er viktig (ibid.).

Et av de mest brukte forebyggende metodene politiet bruker er bekymringssamtalen – som også blir anvendt for å unngå radikalisering. Å bruke dialog som metode er viktig for å kunne forstå og fange opp trender som kan gi grunn til bekymring (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 36). Bekymrings-samtaler som verktøy kan gi politi kunnskap om motivasjonen til personer for å delta i opptøyer eller hva det skulle være. Gjennom samtalen kan politiet være i bedre stand til å sette inn målrettede tiltak sammen med øvrige samarbeidspartnere (ibid.).

Bekymringssamtalen kan benyttes som verktøy på alle, både ungdom under eller over kriminell lavalder og voksne. Et hovedfokus for PST er å forebygge og motvirke ny-rekrutterte til voldelige radikaliserede miljøer. For å forebygge radikalisering tidlig, spesielt blant unge, er god dialog med bruk av bekymringssamtaler og samarbeid med andre samfunnsaktører sentrale virkemidler (PST, 2011, s. 5). Det er gjort gode erfaringer med bruk av intervensjon i en radikaliseringsprosess gjennom bekymringssamtaler med foreldre og ungdom ifølge Bjørgo (2011 s. 41-42). Samme metode kan bli benyttet på ungdom som er i tilknytning til voldorienterte islamistiske miljøer (ibid.) Utfallet av bekymringssamtaler er derimot ikke alltid like lett å forutsi. De kan intensivere en radikaliseringsprosess, særlig hvis den som utsattes for samtaler opplever at de blir urettmessig mistenkt eller overvåket (Evalueringsutvalget, 2020, s. 14). Et annet viktig satsningsområde for PST er bevisstgjøringstiltak om radikalisering² (PST, 2011, s. 5).

Jeg har nå sett på flere metoder som kan bli brukt for å unngå radikalisering, der bekymringssamtalen er en sentral metode for å forebygge. Med samtalen vil politiet kunne finne motivasjonen og sette inn målrettede tiltak sammen med andre aktører. I denne sammenheng kan blant sårbarhetsfaktorene innen kjennetegn være drivere til prosessen, der politiet setter inn målrettede tiltak med samarbeidsaktører som NAV, helse, skole eller hva det måtte være. En annen metode som politiet kanskje er avhengig av – spesielt mot solo-aktører – er tips. Tips kan for eksempel komme av mistenksom atferd, lekkasje som tidligere nevnt eller samarbeidsaktører i andre land. Det skal nå bli sett nærmere på tips.

Tips

PST kan få tips fra samarbeidende tjenester i utlandet³ eller andre sikre kilder om at en terrorgruppe er i landet for å gjennomføre aksjoner, uten at de har kontroll på hvor disse aktørene befinner seg (Bjørgo, 2011, s. 40). At sikkerhetstjenestene gir seg til kjenne overfor personer og grupper som driver med mistenkelige aktiviteter kan i noen tilfeller være tilstrekkelig, slik at disse blir klar over at de blir holdt øye med. Virkemidlet kan ta form av en synlig og åpen overvåkning, eller som en dialog hvor sikkerhetstjeneste/politi tar initiativ til

---

² Det ble nylig publisert en video fra PST som omhandler radikalisering. Videoen er fra 23. feb. 2021 og ble publisert på deres hjemmeside, Facebook- og YouTube profil PST. (2021c). *Radikalisering*. PST. Hentet 23 februar fra <https://www.youtube.com/watch?v=P7XABTjGers>.

³ Lov om Etterretningstjenesten § 3. Blant oppgavene som spesifiseres i loven er «tilveiebringelse av informasjon om internasjonal terrorisme». Det heter også i loven at «etterretningstjenesten kan etablere og opprettholde etterretningssamarbeid med andre land» Justis- og beredskapsdepartementet. (2013). *Terrorberedskap* (Meld. St. 21(2012 – 2013)).

<https://www.regjeringen.no/contentassets/8b5a910c19f04effa30afc7afeed5aa4/no/pdfs/stm201220130021000ddpdfs.pdf>.

samtale med de mulige terroristene, advarer dem mot å gå videre i en eventuell voldelig retning, og gjør klart at de i motsatt fall vil bli stanset og straffeforfulgt om det går så langt (Bjørger, 2011, s. 41). (Dahl, 2011, s. 630) snakker om HUMINT (human intelligence) der tips ikke nødvendigvis kommer fra samarbeidende sikkerhetstjenester eller politi, men heller fra informanter i samfunnet. Denne formen for HUMINT blir i studien til Dahl (s.630) ansett som det mest effektive kontraterrorismeverktøyet for å bryte kriminelle planer, gjerne terror. I undersøkelsen sin, konkluderer (Dahl, 2011, s. 635) at den informasjonen som trengs, ikke vanligvis utvikles gjennom spioner som trenger inn i terrorceller, avhør eller skjulte operatører som lytter inn på terrorprat i utlandet. Mer typisk forebygges planer som et resultat av tips fra publikum, informanter i terrorceller og langvarig overvåking av mistenkte (ibid.). Dersom tips blir mottatt, kan politiet iverksette andre forebyggende tiltak som overvåking eller samtale, men en påvirkning på politiets tips, kan være tillit.

Tillit og samarbeid

Tillit mellom myndigheter, spesielt politiet og minoritetsgrupper kan være en viktig forebyggingsmetode. Et godt eksempel er den britiske hendelsen med Andrew Ibrahim (Pantucci et al., 2016, s. 16). I april 2008 la medlemmer av en moske i Bristol merke til brennmerker på Ibrahims hender og armer; da de allerede var bekymret for hans radikale synspunkter, kontaktet de politiet. Når politiet raidet Ibrahims leilighet, oppdaget de eksplosiver, en selvmordsvest og bevis på at han hadde planlagt å angripe et lokalt kjøpesenter. Et sterkt forhold mellom samfunnet og politiet hadde her skapt en holdning der Ibrahims mistenkelige oppførsel kunne oppdages og hans planer stoppet. For å få dette til mener Pantucci et al. (2016, s. 16) at tillit må skapes og skritt tas for å sikre at offentligheten kan identifisere bekymringsfull atferd som kan meldes inn til politiet. Man kan gjennom gjensidig respektfull opptreden og jevnlig rapportering til myndigheter få en oversikt over mistenkeligheter (Richman & Sharan, 2015, s. 127). En måte å sikre dette på er ifølge Bakker & De Graaf (2011, s. 7) å utføre en form for bevisstgjøringsprogram ovenfor foreldre, universiteter og skoler – uten å iverksette store offentlige kampanjer som kan resulterer i moralsk panikk.

I Norge er det en sentral målsetning at publikums møte med politiet skal oppleves som trygt, rettferdig og tillitsvekkende – uavhengig av publikums etniske eller sosiale forankring (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 37). Målsetningen er svært viktig i et radikaliseringsperspektiv siden grupper der radikalisering er en utfordring, fremheves det til tider at politiet og storsamfunnet opptre nedlatende og lite respektfullt ovenfor minoritetsgrupper – noe som kan skape en følelse av ydmykelse, avstand og motsetning. En manglende tillit i miljøer blant

minoriteter kan skape utfordringer for forebygging, informasjonsinnhenting, etterforskning og andre former for kriminalitetsbekjempelse (ibid.). Som tidligere nevnt, er samarbeid med andre aktører viktig både for tips og for bekymrings-samtalen. Det er særlig viktig at det også utvikles gode relasjoner mellom politi, lokale aktører og befolkningen (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 31). PST samarbeider med hele landets politidistrikter for å bekjempe og forebygge ekstreme islamistiske miljøer i Norge. I hovedsak rettes inn-satsen mot forebygging, der målet er å hindre tilvekst av ekstremistiske miljøer i samarbeid med lokalt politi, skoler, foreldre, barnevern og moderate trossamfunn (ibid., s. 35).

Til nå har jeg vært igjennom forebyggende metodene for å unngå radikaliserings, tips, bekymringssamtalen og samarbeid. Nå blir det introdusert metoder som omhandler avverging.

Avverging – Diverse metoder

Det er viktig å presisere at selv om avverging kan betraktes som et annet steg enn forebygging, befinner det seg mekanismer som er forebyggende. Disse mekanismene skal forhindre terrorister i å gjennomføre anslag gjennom å oppdage og avsløre forberedelser til aksjoner i forkant, og gjennom ulike midler hindre at aksjoner blir iverksatt (Bjørger, 2011, s. 33-34). Under avverging av terrorhandling snakkes gjerne om inngangsfase – der informasjon kan gi et utgangspunkt for å gjøre nærmere undersøkelser om det er grunnlag for mistanke og om videre etterforskning. Informasjonen kan innebære tips fra publikum til sikkerhetstjeneste eller politi angående mistenkelige atferd og aktivitet, at banker melder om mistenkelig transaksjoner, rutinekontroll av politiet eller overskuddsinformasjon fra etterforskning av andre kriminelle handlinger (ibid. s. 34). Hvis sikkerhetstjenesten mener det er grunnlag for å se nærmere på saken, vil neste fase starte en form for aktiv informasjonsinnhenting eller overvåking av personene og aktivitetene. Om det er styrket mistanke, vil det også kunne være aktuelt å iverksette spaning eller spesielle etterforsknings-metoder som kommunikasjonskontroll eller romavlytting. Disse spesielle metodene krever kjennelse fra Oslo tingrett av spesielt sikkerhetsklarerte dommere og advokater i Norge (Bjørger, 2011, s. 34-35). En annen metode som blir omtalt, er inkapasitering.

Ved inkapasitering hindres ondsinnede aktører å begå kriminelle handlinger gjennom bruk av innsperming eller fysisk «uskadeliggjøring»; personer blir innelåst og dernest hindret fra å begå flere kriminelle handlinger ute i samfunnet (Bjørger, 2011, s. 44). Denne strategien har i stor grad vært brukt for å sette terrorister ut av spill – i flere sammenhenger med en viss suksess. Strategien har særlig vært effektiv ovenfor hierarkiske organisasjoner hvor grupper har blitt

lammet når ledelsen har blitt arrestert eller drept, eller hvor man har lyktes med å sette sentrale noder i et nettverk ut av spill (ibid.). Tiltak som øker oppdagelsesrisikoen, og som gjør mer krevende for ondsinnede aktører å gjennomføre sine aksjoner vil være metoder for å hindre terrorangrep på områder som er symbol på «systemet» (Bjørge, 2011, s. 47). Et velkjent virkemiddel for å øke anstrengelser for terrorister i for eksempel å gjennomføre fly-kapringer er innføringen av adgangskontroll og gjennomlysning av håndbagasje på fly (ibid.). Denne strategien tilsier angivelig at det må foregå noe kriminelt i en gruppe, men kan i et forebyggende øyemed forhindre at andre i den eventuelle gruppen blir ytterligere radikalisert, og dersom gruppen oppløses, kan man kanskje avverge andre planer gjennom dialog. Straff eller fengsling kan være en del av en forebyggende metode – avskrekking.

Monitorering⁴ eller overvåking av grupper og ideologer kan føre til etterretning blir oppmerksom på solo-aktører, til og med ensomme ulver ifølge (Richman & Sharan, 2015, s. 127). Ensomme ulver er i hovedsak alene, men det fins eksempler på angivelige ensomme ulver som har tatt slik kontakt. Solo-aktører generelt er ifølge (Richman & Sharan, 2015, s. 127) tiltrukket av å bli en del av noe større, om det er ideologier hvor de søker validering eller et samfunn gjennom direkte eller indirekte kommunikasjon, eller interaksjon online/offline. Videre har man sett andre som har prøvd å bli medlem av grupper, der individene gjerne har blitt stemplet som «for radikal» eller «løse kanoner». Eksempler på dette er Anders Behring Breivik, David Copeland og Timothy McVeigh (ibid.). En annen form for monitorering er kommunikasjonsavlytting. Storbritannia jobber tett med leverandører av kommunikasjonstjenester i landet og utenlands for å avlytte kommunikasjonen til mistenkte terrorister (Secretary of State for the Home Department, 2018, s. 46). Storbritannia jobber også tett med privat sektor for å utvikle innovative digitale etterforskningsteknikker som holder tritt med fremskritt innen digital teknologi (ibid.). Det kan være av interesse for Norge å utveksle erfaringer med denne metoden for å undersøke om man kanskje burde benytte noe på lik linje. Jeg har nå vært inne på noen av de forebyggende metodene politiet benytter. Andre metoder vil bli introdusert på del tre under politiets muligheter som omhandler internett.

Forebygging av terrorisme starter altså i arbeidet mot radikalisering, der blant annet diverse kjennetegn eller gjerne sårbarhetsfaktorer som psykiske lidelser tyder på å befinne seg i større grad hos soloterrorister i motsetning til gruppeterroreister. Faktorene tyder også på å være forskjell på undergrupper som religiøst inspirerte og høyreekstreme terrorister. Videre har jeg

---

⁴ Jeg blir å bruke ordet monitorering som overvåking da det i flere sammenhenger brukes om hverandre.

sett på metoder som politiet bruker for å forebygge som bekymringssamtalen, tillit og tips, og avvergende metoder som har forebyggende mekanismer som inkapasitering og monitorering. Jeg ønsket å se nærmere på hvilke metoder som politiet bruker for å forebygge soloterrorisme, derfor ble det andre forskningsspørsmålet: *Hvilke metoder oppgir politiet å bruke for å forebygge soloterrorisme?* I diskusjonsdelen skal jeg også se nærmere på om informantene mener det er forskjellen på metoder mot solo- og gruppeterrorister. Nå skal vi videre til del 3 som omhandler internett. Jeg skal i denne delen se på hvilken betydning internett har for økningen av soloterrorterror, samt utfordringer og muligheter som politiet har fått etter tiltredelsen av internett.

Del 3: Internett og terrorisme

Siden 1990-tallet har ekstremisters og terroristers bruk av Internett vært et økende fenomen internasjonalt. Både nazigrupperinger, jihadister, anarkister, separatistbevegelser og andre militante aktører har med stor entusiasme tatt nettet i bruk for å dyrke sine ideologiske fellesskapet og styrke det interne samholdet, men også radikalisere og rekruttere nye sympatisører og drive opplæring av dedikerte aktivister (Sunde, 2013, s. 80). En manifestasjon av globalisering, migrasjon og spredning av ny informasjonsteknologi, er at voldelige ekstremister danner transnasjonale virtuelle nettverk, drives av globale politiske saker og opererer på tvers av landegrenser. Krig, opprør og terror utenlands kan altså få umiddelbare ringvirkninger innenfor Norges grenser (ibid.). For eksempel vil budskapet til ISIL og al-Qaida om at Vesten er i krig mot islam fortsatt mobilisere sympatisører i Europa (PST, 2021a, s. 20). Gjennom sosiale medier vil hendelser som oppleves som krenkende for muslimer kunne spres raskt, til et stort publikum globalt. Bilder og videoer redigeres for å bevisst skape inntrykk av at Norge er en nasjon som krenker islam ifølge PST. Når det kommer til høyreekstreme er det to forhold som øker risikoen for radikalisering. Den ene er at høyreekstreme ytringer og propaganda ligger lett tilgjengelig på nett. Den andre er at Covid-19 har skapt større usikkerhet i samfunnet, blant annet knyttet til økonomi og arbeidsledighet der flere ender i sosial isolasjon – ikke nødvendigvis av fri vilje. Dette kan bidra til at flere bruker tid på internett hvor enkelte kan trekkes mot mere ekstreme fora (PST, 2021a, s. 23).

En person som Bakker & De Graaf (2011, s. 47) referer til med navn Alex Shone mener at hovedfaktoren til den britiske kontraterror responsen for å identifisere ensomme ulver er å ikke fokusere på *hvem* som kan utføre angrepet, men heller *hvordan* slike angrep er formulert. Det poengteres at man må gripe inn i radikaliserings-prosessen der manifester, forum, sosiale medier, spill og generelt internett burde være prioritert for å forebygge soloterrorisme. Personer

som fremmer ekstreme synspunkter på internett, kan lett finne støtte og ideologisk legitimering for sine oppfatninger (ibid.). Internett anses av noen å være en pådriver for trusselen, av andre som en akselerator, og av noen kommentatorer som et surrogatmiljø - et sosialt miljø der ensomme aktører føler at de tilhører (Pantucci et al., 2016, s. 11). Gjennom internett får hatretorikk og budskap som forherliger vold i tillegg stor utbredelse (Justis- og beredskapsdepartementet, 2014, s. 9). Informasjonen som er tilgjengelig, spres svært hurtig. Det er en utfordring å skille potensielle trussel-aktører fra den store mengden anonyme profiler på internett, som utfordrer ytringsfrihetens grenser og formidler kontroversielle budskap. Når det kommer til forebygging rettet mot åpne ytringer reiser det noen krevende problemstillinger knyttet til ytringsfriheten. Politiet kan ikke gripe inn mot nettekstremismen av den grunn at den er mislikt. Derfor er det nødvendig å konkretiseres hva som er begrunnelsen for det enkelte tiltak og hva som skal forebygges (Sunde, 2013, s. 29). Dette er også et av punktene til Bakker & De Graaf (2011, s. 46) som sier det er utfordrende for politiet å skille betydningen av det som blir sagt – er det snakk om radikale tanker, eller er det en reell intensjon i det som blir sagt. Mens de fleste terrorister er radikale, men ikke alle radikalisererte, er det ekstremt vanskelig å skille ut terrorister som vil utføre et faktisk angrep før de slår til, selv med hjelp av de mest sofistikerte tekniske etterretningsinnsamlingsverktøyene (Bakker & De Graaf, 2011, s. 46). Det blir først introdusert internetts betydning i økningen av soloterrorisme, så utfordringer og til slutt mulighetene politiet har i forebyggingen av soloterror.

Internett og økningen av solo-aktører

Har internett påvirket økningen av solo-aktører? Veksten på internett korrelerer ikke med økningen i terrorangrep utført av solo-aktører år til år ifølge Gill & Corner (2015, s. 38). Gjennom en modell illustrerer de at det er en økende trend blant solo-aktører å bruke virtuelle interaksjoner og virtuelle læringsteknikker. Internett har med andre ord ikke ført til en veksthastighet i terroraktiviteten av solo-aktører, men har i en betydelig grad formet oppførselen til angrepet fra solo-aktører som dukker opp. Internett fungerer som en erstatning for andre faktorer som etterretningsinnsamling og angrepsplanlegging, ikke nødvendigvis en drivkraft (Scrivens et al., 2019, s. 16).

Utfordringer

Nettradikalisering.

Radikalisering og terrorisme er vanligvis ikke et produkt av isolasjon, men et resultat av en eller annen form for sosial prosess. Det har i denne sammenheng vært stilt spørsmål om hvordan internett kan erstatte ansikt-til-ansikt radikalisering (Beadle, 2017, s. 10). I følge Beadle (2017,

s. 10) blir internetts evne til å generere sosiale bånd mellom individ fremhevet av Sageman (2004, s. 161), hvor Sageman konkluderer med at «*face-to-face radicalization has been replaced by online radicalization*». Det sies at internett i mange tilfeller gjør det enklere å danne virtuelle forhold. Dermed gir internettet mulighet for «nye former for selskap» og kompensere for sin manglende fysiske nærhet med fordeler som anonymitet og «selveksponering» (Beadle, 2017). En definisjon er nå på sin plass.

Von Behr et al. (2013, s. 2-3) definerer nettradikalisering som: «*a process whereby individuals through their online interactions and exposures to various types of internet context, come to view violence as a legitimate method of solving social and political conflicts*». Internett er en sentral driver og tilrettelegger for radikalisering ifølge Mahmood & Jetter (2020, s. 131), der den hyppige veksten av sosiale medier og nye krypteringsløsninger gjør det mulig for personer uten fysiske nettverk å knytte seg til virtuelle nettverk (PST, 2017b, s. 7). Veksten i bruken av internett – med evnen til å koble mennesker og lettere formidle informasjon og ideer – har hatt en betydelig innvirkning på tilgjengeligheten og flyten av radikale ideer (Von Behr et al., 2013, s. 4). En grunn for at ekstremistiske forum pisker opp entusiasme, er at deltakerne er omgitt av andre likesinnede ekstremister (Neumann, 2013, s. 436). Hvis folk ender opp med å bruke for mye av tiden sin i virtuelle miljøer, kommer nettforaene til å fungere som et «*kriminogent miljø*» der avvikende og ekstrem atferd læres og absorberes, og hvor ekstreme ideer synes å være normalt siden dem er i konstant interaksjon med andre som har lignende – og tilsvarende ekstreme – synspunkter. Nettforene blir som et «ekkokammer», der alle modererende påvirkninger fjernes og voldelige stemmer forsterkes. Som et resultat får mennesker en forskjøvet følelse av virkeligheten, slik at ekstremistiske holdninger og vold ikke er lenger tabuer, men snarere blir sett på som positive og ønskelige (Neumann, 2013).

Ifølge Neumann (2013, s. 435) skjer de fleste tilfeller av nettradikalisering som et resultat av at enkeltpersoner blir nedsenket i ekstremistisk innhold i en lengre periode, den forsterkede effekten av grafiske bilder og videoer, og resultatet av følelsesmessige de-humaniseringen. Ifølge Tom Pyszczynski kan for eksempel konstant eksponering av martyrdøm og død – kombinert med videoer av selvmordsoperasjoner og halshugging – gi «dødstanke» (mortality salience), en overveldende følelse av ens egen dødelighet, noe som øker støtten til selvmordsoperasjoner og andre, ofte overdrevent brutale, terroristiske taktikker (ibid.). På samme måte kan de drøye og (ofte) følelsesmessige videoene fra konfliktsoner – for eksempel de som skildrer påståtte hendelser med tortur, voldtekt og andre grusomheter fra vestlige tropper – fremkalle et moralsk opprør, som også Marc Sageman har identifisert som en viktig utløser

for mobilisering til voldelig handling (Neumann, 2013, s. 435). Å formidle voldelige videoer online er identifisert som et av de kraftigste verktøyene for å fremme radikaliseringsprosess (Mahmood & Jetter, 2020, s. 130). For enkelte individer kan slik påvirkning, samt det å kommunisere med andre likesinnede på nettet, være inngangen til en radikaliseringsprosess.

«Without the Internet, ... you might have a few people in a community with a very extremist view, but there wouldn't be anybody else who shared their view. They might come to the conclusion that these extremist views are wrong or incorrect or kooky. With the Internet, they can always find others who share their views. Suddenly there is [an entire] community that says, "You're not crazy, you're right." That's very powerful (Neumann, 2013, s. 436-437)»

Memer, referanser fra spill- og filmverdenen, ironi, sarkasme og ideologisk symbolikk skjer i tillegg til henvisninger til vold. Dette gjør det vanskelig for politi og etterretning å avdekke det reelle meningsinnholdet av det som blir sagt (PST, 2020, s. 19). Kommunikasjonen foregår gjerne anonymt, og sensur forekommer i liten grad. Dette kan medføre at ekstremistisk propaganda blir normalisert, hvor grupper i fiendebildet gradvis de-humaniseres (ibid.). I en av de siste utviklingene, muliggjøre internett direktesending av angrep (Mahmood & Jetter, 2020, s. 130). Dette fenomenet kan man gjerne kalle «*gamification of terrorism*».

Gamification of terrorism

Brenton Tarrant er ansett som en «Gamechanger». Handlingen hans førte til at flere ble inspirert til nye høyre-ekstreme angrep siden handlingen hans var livestreamingen til Facebook med å feste et go-pro-kamera på hjelmen sin. Med det, tok Tarrant med seg på en måte spillverden ut i virkeligheten – noe som i dag blir kalt «gamification of terrorism» (Bernsen, 2020, tid. 5:25). Med livestreaming appellerte Tarrant direkte til sympatisører verden over, Tarrant de-humanisere ofrene ved å fremstå dem som «killcounts» (spillobjekter) der målet var å få flere drepte enn Anders Behring Breivik. «*Gamification of terrorism handler om at man fremstiller angrep som et skytespill og en konkurranse, men det ideologiske budskapet er hele tiden et underliggende premiss både for valg av metode og hvem som er legitime ofre, på denne måten ble terror både underholdning og virkemiddel*» (Bernsen, 2020, tid. 5:56). Siden det livestreamede terrorangrepet i Christchurch, New Zealand og påfølgende angrep etter⁵ i El Paso

---

⁵ Gjerningsmennene livestreamte sine angrep på Facebook eller Twitch, som reflekterer en form for «Let's Play»-videoer som er populære i spillmiljø; forsøkte å kopiere de samme elementene i førstepersons skytespill; ga direkte kommentarer til deres handlinger med spillespråk; antas å ha blitt integrert i spesifikke nettsamfunn, der gamification og spillreferanser er en del av en subkulturell praksis. Schlegel, L. (2021). The gamification of violent extremism & lessons for P/CVE. *Radicalisation Awareness Network*, 1-15. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_ad-hoc_pap_gamification_20210215_en.pdf

og Halle – som brukte svært lik *modus operandi* –, har diskusjoner om fenomenet «gamification» av voldelig høyreekstremisme satt høyt på fokus (Schlegel, 2021, s. 4). Gamification (herifra spillifisering) er imidlertid ikke bare begrenset til høyreekstremer individer og organisasjoner, men er tydelig i propaganda- og rekrutteringsarbeidet fra jihadistorganisasjoner også (Schlegel, 2021, s. 4).

Det skilles mellom «Top-Down» og «Bottom-Up» spillifisering. Top-down spillifisering er strategisk bruk av spill elementer av ekstremistiske organisasjoner eller de som rekrutterer for å skape engasjement med propagandistisk innhold, deres fora og plattformer (Schlegel, 2021, s. 4). Gjennom et vedvarende positivt engasjement øker sannsynligheten for å akseptere det ekstremistiske narrativ og oppfatningen av virkeligheten, og følgelig følsomheten for radikaliserings- og rekrutterings-arbeid hos noen. «Bottom-up» spillifisering er fremveksten av spillifisert språk og praksis hos enkeltpersoner, små grupper og nettbaserte subkulturer uten ledelse fra ekstremistiske organisasjoner. Enkeltpersoner kan bruke spillformat som «få høy score», holde virtuelle resultatavtaler for «dødsantall» av forskjellige angripere, livestream angrep i stil med Let's Play-videoer, eller komme med «oppdrag» eller «angrep» for å fullføre speiling av en «guilds» handlinger i populære nettspill som Call of Duty (Schlegel, 2021, s. 4).

Empirisk bevis på mekanismene og implikasjonene av spillifisering i ekstremistiske miljøer eller dens potensielle rolle i radikaliserings- og rekruttering er nesten fraværende (Schlegel, 2021, s. 6). Men ettersom oppmerksomheten på spillifisering i sammenheng med voldelig ekstremisme og radikaliserings- og rekruttering begynte først å tiltrekke seg oppmerksomhet etter Christchurch-angrepet tidlig i 2019, er mekanismene som spillifisering påvirker, ikke helt kjent (ibid. s. 7). Mekanismene for spillifisering er altså fortsatt ukjente, men ettersom den de-humaniserende effekten kan påvirkes av livestreaming er det grunn til bekymring rundt radikaliserings- og rekruttering. Jeg skal nå gå videre til hva internett blir brukt til av terroristene for å undersøke andre utfordringer.

Hva bruker terroristene internett til?

Forskning har vist at internett i utstrakt grad brukes til (skjult) kommunikasjon mellom ekstremister, innhenting av informasjon, propaganda og åpen formidling av ekstremistiske utfordringer (Mahmood & Jetter, 2020, s. 131; Neumann, 2013, s. 433; Sunde, 2013, s. 28). Dette skaper forskjellige problemstillinger for politiet. De ekstremistiske ytringene som foregår åpent skjer i stor grad for å skape oppslutning om ideologien, danne relasjoner, inspirere, tilegne seg teknisk kunnskap, overbevise, rekruttere og instruere om voldelige metoder osv. (Ellis, Pantucci, de Roy van Zuijdewijn, Bakker, Smith, et al., 2016, s. 37; Pantucci et al., 2016, s. 12;

Sunde, 2013, s. 28). Der terrorister primært har engasjert seg gjennom sosiale medieplattformer, indikerer informasjonen som er innsamlet overveiende et enveis forhold - å lese og dele relevante nyheter og uttrykking av meninger, i stedet for å bruke disse plattformene til å danne forbindelser med andre mennesker ifølge Ellis et. al (2016). Forholdet er da i form av nedlasting av manualer, se på treningsvideoer eller gjennomføre grunnleggende rekognosering gjennom for eksempel å undersøke plantegningen til en bygning, finne adresser eller søke etter lister over enkeltpersoner for å identifisere potensielle mål (Ellis, Pantucci, de Roy van Zuijdewijn, Bakker, Smith, et al., 2016, s. 37). Gill & Corner (2015, s. 39-40) refererer derimot til flere som mener at selv om solo-aktørene ofte blir omtalt som fysisk sosialt isolerte, viser etterforskning at de samme ikke er så sosialt isolerte digitalt. Denne undersøkelsen skal ses litt nærmere på.

Gill & Corner (2015, s. 40-43) har undersøkt hvilken form for interaksjon som foregår virtuelt. Bevisene tyder på at mye av de virtuelle interaksjonene foregår som: (1) styrke tidligere tro. Det antydes at flere er på nettet ikke for å endre troen sin, men heller forsterke den (ibid., s. 40); (2) Søke legitimering for fremtidige handlinger. Mange solo-aktører samhandler praktisk talt med med-ideologer for å få legitimering eller sosial sanksjon for deres planlagte terrorangrep (ibid., s. 41); (3) Formidle propaganda og gi materiell støtte til andre. Flere solo-aktører var ikke bare passive forbrukere av ideologisk innhold i undersøkelsen til (Gill & Corner, 2015, s. 41). Mange formidlet propaganda for enten å signalisere alvoret sitt som ekstremist, eller for å prøve å overbevise andre om ideologien deres; (4) Angrepssignalering (lekkasje). Mange solo-aktør terrorister signaliserer sine angrepsplaner til andre på nettet på forhånd (ibid., s. 43). (5) Prøver å rekruttere andre. Mange solo-aktører ønsker ikke å være solo. I stedet prøver de å rekruttere andre, men av ulike årsaker mislykkes det. Noen prøver å rekruttere online (ibid., s. 43). I undersøkelsen fant Gill & Corner (2015, s. 40) ut at ikke bare er de som påvirker hverandre virtuelt mer sannsynlig til å samhandle ansikt til ansikt med co-ideologer, de er også mere sannsynlig til å meddele verbale uttalelser om deres hensikt å delta på terroraktivitet (og noen ganger røpe detaljer om det faktiske angrepet). Gitt disse utfordringene som politiet står ovenfor når det kommer til hvordan terroristene bruker internett, er det fortsatt en forskjell på hvordan solo- og gruppeterroreister bruker denne arenaen. Jeg skal nå se nærmere på dette skillet.

Gruppe vs. solo

Ekstreme grupper har begynt å bruke internett og sosiale media som en strategi til å oppfordre solo-aktører til å ta grep mot fiender i hjemlandet eller i andre verdensdeler (Richman & Sharan, 2015, s. 123). Det blir argumentert som en del av en rasjonell strategi for solo-aktører: «En terrorgruppe, uansett hvor hemmelig eller godt organisert, kan ikke unngå myndigheter; det er

derfor at terrorisme blir lettere fullført av solo-aktører eller isolerte, autonome celler» (ibid, s. 124). Videoer, magasiner, innlegg på sosiale medier og instruksjoner, blir for eksempel lagt ut på nett av karismatiske ledere som oppfordrer andre likesinnede, spesielt i vesten, gjerne til å hevne sine religiøse brødre. Grupper som Al-Qaida(AQ) og Den islamske stat (IS) bruker bevisst internett som en propagandamasking, både i form av håndbøker, instruksjoner, moralsk støtte og inspirasjon gjennom publikasjoner som «*Inspire*», «*Dabiq*», «*Rumiyah*» og «*Safety and Security guidelines for Lone Wolf Mujahideen and small cells*» (PST, 2017b, s. 6). Online magasiner bruker gruppene ifølge Mahmood & Jetter (2020, s. 130) for: (1) gi volum på deres ideologi, (2) oppmuntre lesere til å bidra økonomisk, (3) lære sine tilhengere hvordan de skal utføre terrorangrep, og (4) gi lenker til attentatvideoer utført av sine medlemmer. Denne formen for radikaliserings fanger individer som er på søken etter tilhørighet, både sosialt og ideologisk. Gruppene utnytter de sårbarhetene som er til stede hos potensielle soloaktører, der soloaktørene er mottakelig for løfter om frelse og budskap hvor taperne blir til helter (ibid.).

Solo-aktører som er utenom en terrorgruppe derimot, bruker internett på en annen måte. De kan for eksempel bruke internett til: Skape sosiale nettverk og interaksjon mellom likesinnede individer som de nødvendigvis ikke har møtt; sosial uttrykksevne og dannelsen av en ideologisk tilhørighet; relasjonsdannelse og emosjonell underholdning; Innsamling og deling av materiell og propaganda; kringkaste intensjonene; inspirasjon/etterligning (Richman & Sharan, 2015, s. 124) Tilgjengeligheten av ekstremistisk materiale på internett betyr at individer kan lære seg selv den ekstreme troen og bruke disse materialene til å definere og rettferdiggjør handlingene sine og deres verdensbilde. Noen solo-aktører bærer karakteristikk av en som er «autodidakt»⁶, altså selvlært eller selvradikaliserert (ibid. s. 125). Ifølge PST (2017b, s. 7) bruker soloterrorister internett i to henseender: Virtuell interaksjon og virtuell læring. Den virtuelle interaksjonen handler om å forsterke egne oppfatninger, drive propaganda- og rekrutterings-virksomhet, søke legitimering for egne handlinger, i tillegg til å varsle det planlagte angrepet. Virtuell læring omhandler å lese ideologisk materiale, vurdere og velge vold som løsning, målutvelgelse, søke etter løsninger, samt angrepsplanlegging og forberedelsesvirksomhet. Desto yngre solaktøren er, jo mer sannsynlig er det at han eller hun bruker internett som plattform for læring og interaksjon (ibid.). Det har til nå blitt gjennomgått utfordringer som internett gir for politiet i forebyggingen av soloterrorisme i forbindelse med forskningsspørsmål 3. Utfordringene

---

⁶ “autodidactic radicalisation, whereby individuals are radicalised through exposure to extremist content without direct contact with a group or organization” Kallis, A. A., Zeiger, S. & Öztürk, B. (2018). *Violent Radicalisation & Far-Right Extremism in Europe*. SETA Publications.
https://www.jugendundmedien.ch/fileadmin/PDFs/anderes/schwerpunkt_Radikalisierung/violent_radicalisation___far-right_extremism_p_80-122.pdf .

omhandler blant annet nettradikalisering, interaksjon og læring gjennom internett. Videre har ble det sett nærmere på en nyere utfordring; spillifisering, som mekanismene fortsatt er ukjente på. Til slutt har jeg nå sett at solo- og gruppeterroreister bruker internett på forskjellig vis. Videre skal jeg se nærmere på politiets muligheter på internett.

Muligheter

Politiets muligheter

Fremskritt innen kommunikasjonsteknologi (KT) har bidratt til å forbedre politiets evner ifølge (Mahmood & Jetter, 2020, s. 132). Formidling av bilder og identifikasjonsdetaljer fra sentrale terrorister gjennom massekommunikasjon hjelper myndighetene med å samle inn nyttig informasjon. Den massive økningen i datalagringskapasiteten muliggjør også overvåkning av en rekke elektroniske kommunikasjoner som hjelper til med å identifisere og spore potensielle terrorister (ibid.) Internett gjør det også mulig for etterretningstjenester å passivt angripe terroristenes datamaskiner gjennom for eksempel virus for å få tilgang til deres konfidensielle data. Videre, ved å overvåke de offentlige fora der terrorister deltar, kan nye terrorister identifiseres. Internettets globale rekkevidde tillater også myndighetene å koordinere seg over landegrensene (Mahmood & Jetter, 2020, s. 132).

Oslopolitiets dialoggruppe mot voldelig politisk aktivisme har god erfaring med å gå inn på diskusjoner i relevante nettfora og markere grenser mot truende oppførsel, orientere om demonstrasjonsretten osv. – men prøver å unngå å opptre som «*meningspoliti*» (Sunde, 2013, s. 56-57). Dette gjøres med opplysning om politiidentiteten, uten registrering av personopplysning om deltakerne på forumet. Arbeidsmåten har gitt positive resultater. Det er et gjenstående spørsmål om hvem som bør ta oppgaven med å gå inn i diskusjonene for å forebygge mot radikalisering. Det kan derimot være en naturlig oppgave for personer med troverdighet og påvirkningskraft inn i miljøet på det aktuelle forumet. Hvem dette er, bør kartlegges (ibid. s. 57). En annen form for dialoggruppe er politiets nettpatrolje som er til stede på nett og i sosiale medier (Politiet, 2021). Nettpatroljen gir råd om hvordan en kan forebygge kriminalitet eller løse konkrete problemer, de kan kontaktes dersom man ønsker dialog med politiet, tar imot informasjon eller tips om kriminalitet på internett, men man kan ikke levere anmeldelser eller søknader til nettpatroljen. Denne ordningen er en del av satsningen som politiet har kalt «*politiets tilstedeværelse på internett*» (ibid.). Politiet har også andre mindre åpenbare metoder som er skjult. Politiet kan benytte «*skjulte metoder*» for å få tilgang til den

lukkede kommunikasjonen om formålet er å forebygge og avverge terrorhandlinger⁷ (Sunde, 2013, s. 29). Bestemmelsen gjelder elektronisk kommunikasjon og er anvendelig på kommunikasjon som skjer over internett så vel som det som skjer over telenettet. Politiet kan også spane og infiltrere på internett (ibid.). I Amerika, er en av en viktig etterretningsstrategi SIGINT (signalinformasjon) som inkluderer (telefon)avlytting, internettovervåking og andre kommunikasjonsavlytting (Dahl, 2011, s. 629). Offentlig tilgjengelig informasjon tilsier derimot at det kanskje ikke er like nyttig som andre metoder for å forhindre terror. HUMINT som tidligere nevnt, blir ansett som den mest effektive (ibid.).

En relativt ny metode som ble vedtatt i 2016 er dataavlesing. Bjørnland (2016) skriver gjennom en artikkel for PST at gjeldende virkemidler ikke er egnet til å imøtegå den teknologiske utviklingen eller dagens trusselbilde. PST var angivelig i en situasjon hvor skjulte metoder er mindre effektive, der det gir PST dårligere tilgang til informasjon enn det som er forutsatt fra lovgivningens side. Skjulte tvangsmidler er altså metoder politiet kan ta i bruk uten at den som blir utsatt for metoden er informert om det. Dette kan innebære hemmelig telefonavlytting, skjult kameraovervåking og skjult ransaking som trengs tillatelse fra domstolen for å benytte (ibid.). Forslaget av PST var Dataavlesing. Dette er en metode som vil gjøre det mulig for PST å skaffe seg tilgang til opplysninger i et datasystem på et så tidlig tidspunkt at kryptering ikke gjør informasjonen utilgjengelig. Dette innebærer opplysninger om inntastinger på et tastatur, bruk av programvare og filbehandling. Dataavlesing ble trolig godkjent juni 2016, der artikkelen var skrevet april 2016 (Bjørnland, 2016; Straffeprosessloven, 1986). I forbindelse med nettradikalisering og propaganda har Neumann (2013) flere forebyggende anbefalinger.

Neumann (2013, s. 437-453) har kommet frem til metoder å forebygge nettradikalisering på. Tilnærminger som tar sikte på å begrense ytringsfriheten og fjerne innhold fra Internett er ikke bare de minst ønskelige, de er også de minst effektive. I stedet bør myndighetene være mere energiske på å redusere etterspørselen av radikalisering og voldelig ekstremistiske budskap – for eksempel ved å oppmuntre samfunnsutfordringer til de med ekstremistisk beretning og ved å fremme bevissthet og utdanning av unge mennesker (ibid.). På kort sikt er den mest lovende måten å håndtere tilstedeværelsen av voldelig ekstremister og deres propaganda på internett, å utnytte deres kommunikasjon online for å få etterretning og samle bevis på en mest mulig omfattende og systematisk måte (ibid.). Videre bruker England en todelt metode for å forhindre

---

⁷ Tilgangen får dem gjennom politiloven §17d og korresponderende bestemmelser i straffeloven kapittel 16a, jf. §226 bokstav c Sunde, I. M. (2013). Forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme på internett. 1-130. https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175110/forebygging_av_radikalisering.pdf?sequence=1&isAllowed=y

terroristisk propaganda online: å samarbeide med sivilsamfunns-grupper for å bygge deres evne til å utfordre og bekjempe terrorberetninger online, og å ta robuste tiltak for å sikre at det ikke er noen trygge steder for terrorister online ved å forhindre spredning av online terrorinnhold (Secretary of State for the Home Department, 2018, s. 34). Jeg skal nå se nærmere på en metode som ikke er tredd i kraft enda.

Ny metode i Norge?

En ny lov om «*tilrettelagt innhenting av grenseoverskridende elektronisk kommunikasjon*» i den nye etterretningsloven er ikke tredd i kraft, men er til stede (Etterretningstjenesteloven, 2020). Dette innebærer at E-tjenesten kan innhente metadata og innholdsdata og lagre dataen i 18 måneder⁸. Uten å gå for mye i detalj, befinner det seg strenge krav i loven og er ifølge lovdata ikke tredd i kraft enda (dato: 09.04.21) (Etterretningstjenesteloven, 2020). Informasjonen skal ikke deles med Politiet/PST, der det foreslås unntak dersom informasjonen gjelder en straffbar handling som omfattes av straffeloven kapittel 17 og 18 som kan avverges. Kapittel 18 er interessant for denne oppgaven: «*Straffeloven kapittel 18 omfatter terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger*» (Etterretningstjenesten, 2018, s. 15). En siste mulighet som politiet kan være oppmerksom på gjennom åpne kilder på internett, er varseltegn.

Varseltegn

Ifølge Cohen et al. (2014, s. 248-249) er det tre varseltegn politiet kan være oppmerksom gjennom tekstanalysemetoder på internett: Lekkasje, fiksering og identifisering. Lekkasje gjennom kommunikasjonen til en tredjepart om en intensjon om å skade et mål, innebærer vanligvis en sysselsettelse av målet og kan signalisere forskning, planlegging og/eller gjennomføring av et angrep (ibid.). Fikseringen omhandler en hvilken som helst atferd som indikerer en stadig mer patologisk sysselsettelse av en person eller en årsak, for eksempel økende bevaring ovenfor gjenstanden eller målet med fiksering, stadig ensidige meninger, eller stadig mer negativ karakterer av gjenstanden som personen er fiksert på. Identifikasjon er definert som en oppførsel som indikerer et ønske om å ha en krigermentalitet, nært knyttet til våpen eller annet militært utstyr eller politiutstyr, identifiserer seg med tidligere angripere eller

---

⁸ «*Metadata er data som beskriver typen eller formatet av innholdet, hvem som er avsender og mottaker, størrelse på dataene og tidspunkt for og varighet av kommunikasjonen*».

«*Innholdsdata er alle data som ikke er metadata, altså selve innholdet i en melding. Typiske eksempler på innholdsdata er innholdet i en e-post eller en SMS*» Etterretningstjenesteloven. (2020). Lov om Etterretningstjenesten (LOV-2020-06-19-77). Forsvarsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-06-19-77/kap7#kap7>, Etterretningstjenesten. (2018). *Spørsmål og svar om ny lov om Etterretningstjenesten, og særlig om tilrettelagt innhenting*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/41961c273e824333ac5c6e04cd65da2d/qa-e-lov.pdf>.

leiemordere, eller identifiserer seg selv som agent for å fremme en bestemt sak (Cohen et al., 2014, s. 249). Identifisering er inndelt i to underkategorier: identifisering med radikale handling og identifisering med et forbilde. Identifisering med radikal handling omhandler ofte såkalte ensomme ulver hvor de tenderer å identifisere seg selv som en slags kriger, en person som er tilbøyelig til å bruke strukturert vold for en «høyere sak». Identifikasjon med et forbilde kan være mye påvirket av og til en viss grad identifisere seg selv med en annen radikal tenker eller leder, der terroristen ønsker å etterligne deres stil, idealer eller handlinger (Cohen et al., 2014, s. 249-250). Nå blir det en liten oppsummering av teori.

Det er vist gjennom teorikapitlet at det er ulik forståelse, fortolkninger og forhold mellom for eksempel soloterrorist og ensom ulv – begrepene brukes gjerne om hverandre, med ulik og noen ganger overlappende eller motstridende betydninger. Andre sentrale begreper har også vært lederløs motstand og gruppe/celle-terrorisme. For denne delen var forskningsspørsmålet: Hvilken forståelse har politiet av fenomenet soloterrorisme? Videre har vi sett at forebygging av terrorisme starter i arbeidet mot radikaliserings, der de typiske kjennetegnne kan være drivere til radikaliserings. Forebygging kan være alt fra å skape tillit, bekymringsamtalen, tips og avvergende metoder med forebyggende mekanismer som inkapasitering og monitorering. Forskningsspørsmål 2 var altså: Hvilke metoder oppgir politiet å bruke for å forebygge soloterrorisme? Til slutt internett. Etersom det angivelig er en økning i solo-aktører har jeg sett om internett er en av årsakene. Neste steg var muligheter og utfordringer. Selv om internett bringer masse utfordringer, ser man at det har gitt muligheter også. Politiet ressurser både åpent gjennom dialoggrupper på internett og skjulte metoder, samt en særdeles interessant mulighet gjennom «*tilrettelagt innhenting*» dersom den trer i kraft. Jeg har også sett på varseltegn som eventuelle terrorister gir uttrykk for på internett. Internett omhandler forskningsspørsmål 3 som var: *Hvilken betydning mener politiet at internett har for økningen av – og hvilke muligheter og utfordringer gir internett politiet i forebyggingen av soloterrorisme?* Dette avslutter teorikapitlet, nå er det på sin plass med forskningstilnærings.

3. Metode

Samfunnsvitenskapelig forskning omkring terrorisme og terrorbekjempelse kan ta i bruk ulike metodiske tilnæringer. I denne oppgaven har jeg valgt å benytte meg av kvalitativ forskningsmetode, nærmere bestemt intervju. Jeg skal i det videre redegjøre for valg av forskningsdesign, metode, etiske problemstillinger og kvaliteten i oppgaven.

Forskningsdesign

Jeg bestemte meg veldig tidlig for at oppgaven skulle være av en kvalitativ forsknings-tilnærming. Bakgrunnen for det er at jeg ønsket å gå i dybden på et fenomen som jeg har en stor interesse for, altså soloterrorisme. I denne oppgaven har jeg utformet en problemstilling som lyder: *Hvilken forståelse har det norske politiet av fenomenet soloterrorisme og hvilke metoder blir brukt for å forebygge soloterrorisme i vår digitale virkelighet?* For å besvare problemstillingen har jeg valgt å dele den inn i tre deler: Den ene omhandler begreper og forståelse rundt soloterrorisme. Den andre delen omhandler metoder som blir brukt for å forebygge soloterrorisme hvor jeg også skal prøve å se om det er forskjeller på metodene opp mot gruppeterroreisme. Den tredje delen omhandler utfordringer og muligheter internett gir for politiets forebygging av soloterrorisme. Oppgavens fremgangsmåte har vært en kombinasjon av induktiv og deduktiv tilnærming. Noe teori har vært forhåndsbestemt (*deduktiv*), mens annen teori ble ansett som viktig ettersom datainnsamlingen har blitt gjort (*induktiv*). Vanligvis oppstår en samhandling mellom deduktiv og induktiv fremgangsmåte i all form for forskning, der forskerens forståelse kan både knyttes til etablert teori og til den oppfatningen som danner seg av dataenes meningsinnhold (Thagaard, 2013, s. 198).

Det blir tatt i bruk et eksplorerende forskningsdesign i denne oppgaven. Denne formen for design anvendes spesielt i situasjoner hvor man står ovenfor et fenomen der forskeren ønsker å vite mer om det, og hvor man ikke har klare ideer om hvordan fenomenet eller problemet skal bli analysert (Sander, 2019). Prosjektet kan ta utgangspunkt i en problemstilling, men denne kan utvikles og presiseres ved senere anledning. Eksplorerende design preges av fleksibilitet og er egnet til forskning der det er lite kunnskap om fra før (Thagaard, 2013, s. 16). Soloterrorisme er nødvendigvis ikke lite kunnskap om, men sett i sammenheng med problemstillingen om metodene som blir brukt, kan man anse det som lite kunnskap. Metoden jeg har valgt som kilde for innhenting av data er intervju.

Datainnsamling - Intervju

Den mest utbredte metoden for å generere data innen kvalitativ forskningstilnærming er ulike former for intervju (Tjora, 2016, s. 113). Den formen for intervju som jeg valgte å benytte i denne oppgaven var det som blir kalt semistrukturert intervju, eller dybdeintervju med bruk av eksperter innen temaet. Målet med et dybdeintervju er å skape en relativt fri diskusjon rundt et spesifikt tema eller rammer som forskeren har bestemt på forhånd. Informanten skal ha mulighet å reflektere over egne erfaringer og meninger knyttet til temaet for forskningen, derfor er det også viktig å ta forbehold om at disse intervjuene kan ta noe tid (ibid.). Det fine med et

dybdeintervju og som oppsto nærmest under alle intervjuene, er at under intervjusituasjonen kan det oppstå digresjoner hvor informantene kan komme inn på temaer eller momenter som forskeren ikke nødvendigvis hadde tenkt ut på forhånd. Temaene kan være viktig for informantene av forskjellige årsaker, og kan være relevant for undersøkelsen (Tjora, 2016, s. 114). Andre intervjumetoder var tilgjengelig, men jeg ønsket å gi informantene muligheten til å snakke rundt temaer jeg nødvendigvis ikke hadde tenkt ut også. Det vil være viktig i etterkant å være kritisk til det som blir sagt og påse at man tar med den informasjonen som er relevant for å besvare problemstillingen som er satt på forhånd.

Intervju vil være den eneste datainnsamlingsmetoden som blir brukt i denne oppgaven. Intervjuene ble utført over konferanseprogramvaren Microsoft Teams der jeg benyttet meg av opptaksprogramvaren «OBS-studio» for å ta opp lyden. Programvaren gir også mulighet for å ta opp video, men jeg anså det ikke nødvendig siden jeg besluttet å skrive ned spesielle uttrykk som jeg anså som betydelig. Noe som ikke endte opp med å skje. Det positive med å utføre lydopptak er at man får muligheten til å sette fullt fokus på det som blir sagt. I intervjusituasjonen kan man også konsentrere seg mer om informantene som snakker for å sørge for god kommunikasjon og flyt i intervjuet samt be om utdyping og konkretisering der det anses nødvendig (Tjora, 2016, s. 166). I informasjonsskrivet (vedlegg 3) fikk de representative informantene informasjon om at det ville bli tatt lydopptak med en samtykkeerklæring på at de godtar lydopptaket. Lydopptak og transkribering er vesentlig for en skikkelig analyse og er derfor svært uheldig å inngå kompromisser på dette feltet. (ibid. s. 167). Videre ble det benyttet fullstendig transkribering. Dette innebærer at forskeren skriver ned all informasjon som blir sagt av informantene. Dersom informantene leter etter ord, kan fullstendig transkribering synliggjøre en eventuell usikkerhet eller at de rett og slett bare sliter med å ordlegge seg. Om dette har betydning i analysen er vanskelig å vite, men det vil derfor være bedre å ha det med og eventuelt droppe det i en redigert versjon som man skal bruke senere (Tjora, 2016, s. 174)

Intervjuguide

I vedlegg 1 og 2 vil intervjuguidene være tilgjengelig. Jeg utformet spørsmålene på bakgrunn av problemstillingen, forskningsspørsmålene og teorien. For å vise eksempler, derfor bruker jeg kun et av vedleggene for å hen vise til. Det ble benyttet to forskjellige guider siden en av informantene ikke var i politiet, men som var tilnærmet lik. Jeg vil ikke gå så langt å kalle det en svakhet, men strukturen kunne vært bedre av å inndele spørsmålene i underkategorier med overskrifter for hvert forskningsspørsmål i intervjuguidene. Som guiden viser, ser man at flere av spørsmålene omhandler bekjemping. Blant annet spørsmål 7, 14, 15, 16 m.m. i vedlegg 1.

Dette har lite betydning av den grunn at informantene forholdte seg til forebygging – som er en av grunnene for at problemstillingen og forskningsspørsmålene som omhandlet bekjemping, ble endret til forebygging. Spørsmålene omhandler blant annet hva er en soloterrorist, kjennetegn, skiller fra en «vanlig terrorist», om det mottas varsler (tips), varseltegn, metoder som blir brukt for å bekjempe soloterror, forskjell på metodene mellom gruppe- og soloterror, hvordan betydning internett har for økningen av soloterror, muligheter på internett for politiet, med mere. (Spørsmål 1, 2, 5, 6, 7, 15, 17, 23, 24 vedlegg 1),

Valg av informanter

Når valget av informanter skulle gjøres var jeg ikke i tvil om hvem som måtte intervjues for å få relevant, innholdsrike og troverdig data. Jeg var tidlig ute med å sende ut e-post til representative organisasjoner for å høre om noen hadde mulighet eller kunne tenke seg å delta i en masteroppgave som dette. Resultatet endte med at alle informantene jobber med radikaliserings og terrorforebygging innenfor politiet eller i samarbeid med politiet. Det var ikke like lett å komme i kontakt med alle, men med et resultat av *snøballmetoden* ble det totalt tre informanter fra politiet. Denne metoden går ut på at man først kontakter noen personer som har de kvalifikasjonene eller egenskapene som er relevant for undersøkelsens teoretiske perspektiver og problemstillingen (Thagaard, 2013, s. 61-62). Deretter ber man en av disse om å navn på andre som kan ha tilsvarende egenskaper. Et typisk problem med denne strategien er at utvalget kan ende med å bestå av personer innenfor samme nettverk eller miljø (ibid. s. 62). Heldigvis fikk jeg motvirket dette til en viss grad ved å ha flere fra forskjellige miljøer i politiet. Den siste informanten som samarbeider med politiet, ble kontaktet gjennom kontaktinformasjon på internett.

Informantene kan man si var strategisk utvalgt. Strategisk siden informantene måtte ha egenskaper eller kvalifikasjoner i forhold til problemstillingen og undersøkelsens teoretiske perspektiver (Thagaard, 2013, s. 60). Alle informantene er nøkkelpersoner i forhold til det jeg skal undersøke i denne masteroppgaven, samt får jeg gå mer i dybden med en kvalitativ undersøkelse versus en kvantitativ. I kvalitative studier er det ikke som i kvantitative studier, der utvalget er basert på et representativitetsprinsipp. I kvalitative studier baserer utvalget seg på et utvalgsprinsipp som vil si at de er egnet til å utforske problemstillingen og et antall som ikke bør være større enn at det er mulig å gjennomføre omfattende analyser (Thagaard, 2013, s. 65). Jeg hadde et mål på fem deltakere, men endte dessverre opp på fire. Jeg er godt fornøyd med antallet med tanke på det sårbare temaet som blir forsket på. Informantene blir i diskusjonen omtalt som *informant 1*, *Informant 2*, *Informant 3*, og *Informant 4* som en form for

anonymisering og slik at det ikke skal virke som at den ene stiller sterkere enn den andre. Videre skal jeg introdusere organisasjonene.

Politiet

Politiets sikkerhetstjeneste er Norges nasjonale innenlands etterretning- og sikkerhetstjeneste. PST har som etat oppgave å forebygge og etterforske alvorlig kriminalitet mot nasjonens sikkerhet (PST, 2021b). Tjenesten skal som ledd i dette vurdere og indentifisere trusler knyttet til sabotasje, etterretning, spredning av masseødeleggelsesvåpen, ekstremisme og terror. Sentralt i PST står: utarbeidelse av ulike analyser og trusselvurderinger, innsamling av informasjon om personer og grupper som kan utgjøre en trussel, etterforskning og andre operative tiltak, og rådgivning (PST, 2017a).

Politiet har en nasjonal etterretningsstruktur der politidirektoratet, kripes, særorganer og politidistriktene har fordelte etterretningsansvar (Politiet, 2020, s. 46-47). Etterretningen omgår alt fra styring og prioriteringer, innhenting av informasjon, analyse og vurderinger og formidling til oppdragsgiver (Politiet, 2020, s. 26). Tre av fire informanter jobber i politiet.

Informant 2: Analytiker innen kontraterror for PST

Informant 3: Terroranalytiker i Politiet

Informant 4: Politikontakt

Informanten i en kommune

For å få flere synspunkter rundt tema ønsket jeg å få med en person i en kommune i tillegg til de som jobber i politiet. Personen ønsket en mere anonymisert tilnærming i oppgaven. Det å få flere vinklinger ut fra erfaringer ser jeg på som svært positivt for oppgaven. Informanten har sitt fokus på kriminalitet der et av formålene med stillingen er å sørge for at kunnskap og ressurser blir samordnet mellom politi og relevante kommunale enheter.

Informant 1: Informant som jobber i en kommune.

Fenomenologi

Terror – eller soloterrorisme kan betraktes som et fenomen. I denne masteroppgaven er det brukt et fenomenologisk vitenskapssyn. «*Fenomenologien tar utgangspunkt i subjektive opplevelser, og søker å oppnå en forståelse av den dypere meningen i enkeltpersoners erfaringer*» (Thagaard, 2013, s. 40). Det som står sentralt i fenomenologien er å kunne forstå fenomener gjennom de grunnleggende perspektivene til de personene som blir studert, og å

beskrive omverdenen slik som den blir erfart av dem. Studier med et fenomenologisk vitenskapssyn utforsker meningene personer tillegger sine erfaringer av et fenomen. Fenomenologisk orienterte forskere ønsker å beskrive fellestrekk ved de erfaringene som deltakerne i prosjektet gir uttrykk for, der de felles erfaringene gir et grunnlag for at forskeren kan utvikle en generell forståelse av det fenomenet som blir studert (Thagaard, 2013, s. 40).

En del av oppgaven omhandler begrepsforståelse omgående fenomenet soloterrorisme. Gjennom fenomenologi vil jeg få informantenes forståelse på fenomenet gjennom subjektive opplevelser, der enkeltpersonenes erfaringer gir dem en forståelse av blant annet begrepet. Dette gjelder samtidig de erfaringer som omhandler metoder for å forebygge soloterrorisme samt internettets rolle i dette. Til slutt er det interessant å se på fellestrekk, for å se om det faktisk er en felles forståelse angående fenomenet soloterrorisme.

Etikk og utfordringer

Som forsker er det et klassisk prinsipp at man først og fremst: «*Do no harm*» (Miles et al., 2020, s. 49). Når man skriver om et tema som soloterrorisme og ønsker å bidra til forskningen rundt det temaet, oppstår det utfordringer som eksempel etikk og lovverk som potensielt kan føre til skade hvis man ikke følger retningslinjer.

Det første som ble gjort i forbindelse med masteroppgaven var å sende inn søknad til Norsk senter for forskningsdata (NSD) for å få godkjent prosjektet (Vedlegg 4). Med tanke på at temaet er svært sårbart, der mye av dataene som omhandler soloterrorisme er underlagt sikkerhetsloven, var det viktig å formulere spørsmål til intervjuene slik at det unngikk den formen for informasjon. Informantene fikk tilsendt intervjuguide med alle spørsmålene samt et informasjonsskriv som inneholdte informasjon om oppgavens formål og problemstilling, hvordan lydopptakene ble lagret, anonymisering, signatur, frivillighet til å bidra som informant, hvem som ville ha tilgang til intervjuene og en avtale på at informanten kunne gjennom hele oppgaven trekke seg frem til oppgaven ble levert. Det ble ansett som nødvendig å sende intervjuguide før intervjuet ble utført for å forsikre seg om at spørsmålene ikke var underlagt sikkerhetsloven. Siden intervjuene skulle transkribes, fikk også hver informant tilsendt transkriberingen i tilfelle noe som ble sagt var underlagt sikkerhetsloven. Siden oppgaven kan bli publisert gjennom universitetet, er det svært viktig at det som blir sagt er godkjent. Konsekvensene av at det ikke er godkjent vil kunne påføre både informanten og organisasjonen skade. Helt til slutt fikk informantene tilsendt sitatsjekk, hvor det som er blitt brukt i oppgaven som informanten har sagt, skal være mulig å kontrollere. Dette er også noe (Miles et al., 2020,

s. 50) anser som forventet av en forsker ovenfor sine informanter. Alle stegene som ble gjennomført, har også vært en måte å skape en gjensidig tillitt mellom forsker og informanter for å gjøre dataene så gode som mulig. (Miles et al., 2020, s. 54) påpeker at dårlig tillit kan forårsake at informantene prøver å beskytte seg selv og dermed produsere uærlig data. Som forsker skal man «*respect [the respondents] gifts of time, insight, and privacy, for the root meaning of “data” is not something that is collected but something that is given*» (ibid.).

Personvern blir i boken til Miles et al. (2020, s. 56) definert som: «*Control over others' access to oneself and associated information or preservation of boundaries against giving protected information or receiving unwanted information*». Gjennom samtale med veileder fikk jeg tilsendt et skriv som omhandler hvordan behandling av data skulle foregå. Av sikkerhetsmessige årsaker og for å følge Nord Universitets retningslinjer, ble transkribering og lydopptakene lagret gjennom Nord Universitets OneDrive av programvaren Office. Disse tiltakene ble gjort for å forsikre meg om at Informasjon om informantene ikke ble satt i fare om min personlige bærbare PC mot all formodning skulle forsvinne. Informantene ble også informert om hvem som ble å få tilgang gjennom informasjonsskrivet, der det ble sagt at student, veileder og informanten var de eneste som fikk tilgang. Videre er det slik at når oppgaven er levert og eventuelt godkjent, vil lydopptak samt transkribering bli slettet. Dette var blant annet en del av kriteriene for NSD.

I de fleste tilfellene hvor anonymisering er avtalt, vil det være svært viktig. Hvis informanten ikke føler seg trygg på anonymiseringen, vil det kunne risikere dataene er partiske. Dette innebærer at informanten ikke tør å si hva han/hun egentlig mener om temaet eller på vakt for å ikke sette organisasjonen i et dårlig lys (Miles et al., 2020, s. 50). Anonymiseringen skal på den andre siden ikke bli brukt for å unngå lovverk som for eksempel i oppgavens forbindelse, sikkerhetsloven. I noen tilfeller har informanten selv forklart hva som de anser som godkjent å identifiseres som. For eksempel var den ene informanten fra PST som har forklares som Analytiker innen kontraterror og informanten fra kommunen som ville bli enda mere anonymisert. For å gjør det helt sikkert, har jeg vært i kontakt med informantene slik at dem kan godkjenne deres indentifisering i oppgaven. Jeg har introdusert dem i metodekapitlet som dette, men blir å anonymere dem i diskusjonen som informant 1, 2, 3 og 4 for å unngå at dem kan anses som mer kompetent enn andre. Med å skrive dem som informant x, vil det bli mer likegyldig. (NSD, 2021) skiller mellom to former for personidentifiserbare data: Direkte og indirekte personidentifiserbare opplysninger. Direkte opplysninger defineres «*En person vil være direkte identifiserbar via navn, fødsels-/personnummer eller andre personentydige*

kjennetegn» (NSD, 2021). Videre definerer NSD (2021) indirekte opplysninger som: «*En person vil være indirekte identifiserbar dersom det er mulig å identifisere vedkommende gjennom bakgrunnsopplysninger som for eksempel bostedskommune eller institusjon kombinert med opplysninger om alder, kjønn, yrke, diagnose, etc.*». Om forskningen inneholder noen av disse opplysningene om informanten, er det meldepliktig til NSD. Selv om noen av informantene mine ønsket en spesifikk «identifikasjon», vil det derimot ikke tilsi at hvem som helst vil kunne identifisere personen.

Utfordringer har oppstått gjennom oppgaven. Et resultat av Corona-pandemien har vært at jeg ikke har fått mulighet til å føre intervjuer ansikt-til-ansikt. Dermed har alle intervjuene foregått på Microsoft Teams med bruk av programvaren OBS-studio for å ta lydopptak. Selv om dette har gitt meg mulighet for å føre virtuelle intervju, bringer det også tekniske utfordringer. Utfordringer som for eksempel lyden fra informant og forsker ikke blir tatt opp. Av alle intervjuene, måtte en bli gjennomført to ganger siden lyden ikke ble tatt opp av begge deltakerne. En annen utfordring jeg møtte var å finne informanter. Det er en spesifikk fokusgruppe som må til for å få relevant data på et tema som soloterrorisme og det er ikke gitt at temaet er opp for diskusjon eller at det ønskes å snakke om, og spesielt ikke over internett. Det skal derimot sies at muligheten med intervju over teams har gjort at jeg kan intervju hvem som helst over hele Norge, kostnadsfritt. Coronasituasjonen gjorde at planlagte ansikt-til-ansikt intervju endte med å bli forskjøvet, men til slutt endte med å skje over teams. At pandemien har vært med å påvirke resultatet av oppgaven er vanskelig å si, men det har påvirket intervju og dermed forårsaket unødvendig påfølgere.

Kvalitet i kvalitativ forskning

I kvalitativ forskning er det flere begreper man forbinder med kvaliteten (Miles et al., 2020, s. 305-308) – jeg benytter objektivitet, reliabilitet, troverdighet, overførbarhet og anvendelse.

Objektivitet

Innen objektivitet er det grunnleggende spørsmålet om forskeren beholder en nøytralitet og unngår bias (herifra skjevhet) som kan forstyrre forskerens ståsted – i det minste anerkjenne og eksplisitt informere om de skjevhetene som eksisterer. Dette er noen ganger kalt ekstern reliabilitet, som er et begrep lånt fra klassisk kvantitativ terminologi (Miles et al., 2020, s. 305). For å styrke objektiviteten har jeg forklart i min beste evne studiens generelle metoder og prosedyrer i detalj. Gjennom oppgaven har jeg prøvd å være så selvbevisst og nøytral som overhodet mulig. Dette er et tema som kan være sårt for mange, men fremdeles trenger mere

forskning. Tidligere antagelser, verdier og skjevheter er lagt til siden. Med dette mener jeg for eksempel mine antagelser rundt terror om begreper, kjennetegn, hvordan utføres terror og internets rolle. Det er bemerkverdig at et punkt vil kunne svekke objektiviteten i den forbindelse at dataene må slettes og derfor ikke kontrollerbar. Et punkt som Miles et al. (2020, s. 305) presiserer styrker objektiviteten er at dataene som er innhentet beholdes og er tilgjengelig for analyse av andre. Når oppgaven ble sendt inn til NSD var et av kriteriene at dataene skal slettes etter endt formål. Med andre ord, transkribering og lydopptak. Det blir styrket av at dataene som er innhentet, ikke er unntatt offentligheten og vil dermed være mulig å innhente av andre og at spørsmålene i intervjuguiden vil være tilgjengelig for andre som ønsker å forske på noe liknende (vedlegg 1 og 2). Ettersom definisjoner, metoder, internett, og generelt temaet terror er i stadig endring, vil jeg ikke være sjokkert om andre forskere får motsigende resultater innen få år. Dette kan gi utfordringer for ekstern tolkning av resultater. Videre er konklusjonen dratt på grunnlag av teorien, dataene som er innhentet av informantene og analysen som tar utgangspunkt i teori og empiri.

Reliabilitet

Reliabiliteten omhandler om studien er konsekvent, rimelig over tid og på tvers av forskere og metoder, samt at kvalitet og integritet er opprettholdt i studien (Miles et al., 2020, s. 306). Det blir henvist til mange forskjellige kriterier for å kontrollere reliabiliteten i boken til (Miles et al., 2020, s. 305-306). Oppgavens struktur har jeg gjort på en slik måte at det følger forskningsspørsmålene punktvis. Det vil si at første delen av teori omhandler forskningsspørsmål 1, hvor begreper blir introdusert og skal brukes spesifikt til analysen for å besvare forskningsspørsmål 1. Andre del av teori omhandler forskningsspørsmål 2, der strategier og metoder for å forebygge soloterrorisme er introdusert, og til slutt forskningsspørsmål 3 som omhandler internett. Samme strukturen er benyttet gjennom hele oppgaven for å ha en fastsatt og oversiktlig struktur gjennom teori og funn/analysen. For informanter har det blitt sendt ut informasjonsskriv om hva formålet, hva som skjer med lydopptak, hva som skjer i ettertid av studiet – generelle opplysninger om prosjektet – og intervjuguider (vedlegg 1 og 2). Dette blir forklart detaljert, slik at det ikke skal bli noen form for usikkerhet eller misforståelser rundt prosjektet. Videre ble informantene valgt ut av deres erfaring og ekspertise for oppgaven. Dette

tilsier at dataene som blir innsamlet har en viss form for likhet. Det har derimot blitt gjort små endringer i forskningsspørsmålene⁹.

Respekt ovenfor de man skal intervjuer er en ting, men man skal alltid ha en «klype» kritikk i bakhodet slik at man ikke blir helt partisk. Mye kunnskap om det aktuelle fenomenet eller temaet er en fordel for å stille presise spørsmål, men kan også være en ulempe ved at forskeren tar med seg mange forutinntattheter (Tjora, 2016, s. 236). Som en student innen samfunnssikkerhet og terrorisme, anser jeg det som positivt at jeg har litt kunnskap til fenomenet. Det har ikke gitt meg noen fordommer om tema som tidligere nevnt, men det har gitt meg et fortrinn i innhenting av relevant teori og data. Helt til slutt har jeg gjort avtaler med eksterne personer med høyere utdanning for anmeldelse av en ferdigstilt oppgave for å styrke kvaliteten i oppgaven. Helt til slutt ønsker jeg å si noe om sitatene som er valgt å ta med i denne oppgaven og hvorfor andre ikke blir (Tjora, 2016, s. 237). Alle informantene er relevante for oppgaven, men ikke alle ga like utfyllende svar innen de relevante spørsmålene. Dette kan være flere grunner til, blant annet erfaringer, hvor de er ansatt, kommunikasjons-evne eller rett og slett bare har en dårlig dag. Det vil bli lagt stor vekt på sitater hvor det er uenigheter eller forskjeller på svarene for å få skapt en diskusjon i analysedelen. En viktig grunn for at flere sitater ikke ble tatt med, er at mange gir svært like svar når de svarer på spørsmålene. Noen ganger har jeg besluttet å ikke ta med et sitat fordi formuleringen har vært bedre hos en annen. Alle disse kriteriene er med på å styrke reliabiliteten i oppgaven (Miles et al., 2020, s. 305-306).

Troverdighet

Det store spørsmålet her er: Forteller forskeren sannheten? Spørsmål som om funnene gir mening, om funnene troverdige for de som blir studert, samt om forskeren har fått beskrevet et autentisk portrett av det som ble forsket på (Miles et al., 2020).

Igjennom oppgaven har jeg aktivt søkt etter argumenter – både positive og negative – fra andre forskere, der jeg diskuterer rundt et argument og forklarer hvorfor jeg tolker det slik som jeg gjør det. Dette gjelder spesielt de funnene som jeg har foretatt meg av informantene. Når

---

⁹ Det måtte gjøres endringer i det ene intervjuet, problemstillingen, samt forskningsspørsmål 2. Intervjuguiden ble klargjort før jeg hadde fått informanter der jeg forventet at alle skulle være innen politiet som organisasjon. Når jeg endte med en person som jobber i en kommune, måtte jeg gjøre små endringer og legge til ekstra spørsmål. De endringene som ble gjort ansees derimot ikke som så negativt at det vil redusere reliabiliteten i oppgaven. Et spørsmål som ble lagt til for informanten var: «Hvilken rolle har du som x i arbeidet med å bekjempe (forebygging) soloterrorisme?» (Vedlegg 2). Spørsmål som dette fikk frem at informanten har en viktig rolle i forebyggingen. Endringen i problemstillingen er at jeg har gått fra «bekjempe» til «forebygge». Begrunnelsen for dette er at informantene ubevisst eller bevisst snakket mest om forebygging. Forsknings-spørsmål 2 har også blitt endret fra «bekjempe» til «forebygge» siden dette omhandler metodene som blir brukt.

konklusjonen ble tatt, ble eksterne lesere spurt om å lese igjennom analysen og konklusjonen med kritisk blikk. Om noe var upresist eller tolkninger som ikke var godt nok forklart, skulle jeg ha tilbakemeldinger. Det vil være svært viktig for troverdigheten at tolkningen av analysen og konklusjonen er forklart på en god måte (Thagaard, 2013, s. 205). En annen måte for å styrke troverdigheten på er å sammenligne andre relevante studiers konklusjoner opp mot sin egen (Miles et al., 2020; Thagaard, 2013, s. 208). Hva andre studier har hatt samme tolkning som meg, vil det kunne styrke. Det betyr ikke at troverdigheten blir svekket om jeg får en konklusjon som motsier en tilnærmet samme undersøkelse, så lenge det er beskrevet og argumentert på en overbevisende og god måte hvorfor prosjektet avviker fra resultatene fra andre prosjekter (Thagaard, 2013, s. 208). Det er på sett og vis mange man kan sammenligne begrepene innen soloterrorisme og hvilke utfordringer som man får på nett, derfor blir dette diskutert i konklusjonen og sammenlignet. Men litteraturen om metoder og mulighetene de har på internett er veldig tynt. Her vil jeg si det er to gode grunner for. For det første så er mye av de faktiske metodene innen politiet for både internett og annet svært vanskelig for informantene å si noe om siden det meste er underlagt sikkerhetsloven. Den såkalte store «verktøykassen» (se funn) er underlagt sikkerhetsloven og derfor ikke tilgjengelig for oss studenter og forskere generelt. For det andre vil det være veldig vanskelig å diskutere for at dette burde bli offentliggjort, spesielt siden dette kan bli brukt mot sin hensikt. Informantene vil også få mulighet å se på konklusjonen og gi tilbakemeldinger. Ingen prediksjon ble gjort før oppgaven ble skrevet. Som tidligere nevnt kan tillitt og respekt ovenfor informanten medføre etiske konsekvenser. Ytterligere kan det medføre endringer i troverdigheten på forskningen hvis det går så langt at forskeren skaper relasjoner ovenfor informanten der forskeren ikke klarer å være kritisk til det som blir sagt (Miles et al., 2020, s. 306-307).

Overførbarhet

Målet innen overførbarhet er å finne ut om konklusjonene av studien har større betydning. Kan det overføres til andre sammenhenger? Passer de? Hvor langt kan de generaliseres? (Miles et al., 2020, s. 307). Innen kvalitativ forskning er det fortolkningen som gir grunnlag for overførbarhet, og ikke beskrivelsene av mønstre i dataene (Thagaard, 2013, s. 210). Det utvalget jeg har valgt er så godt som mulig forklart i den grad det er tillatt av dem og uten å eksponere deres identitet. Med tanke på at jeg har foretatt ekspertintervju, der utvalget har den erfaringen og kompetansen innen feltet, vil overførbarheten kunne styrkes. Det vil derimot tilsi at jeg må forholde meg kritisk til det som blir sagt, og ikke unnlate at ekspertene kan ha partiske meninger for å unngå å sette organisasjonen i et dårlig lys. Flere organisasjoner i Norge jobber med

forebygging og bekjemping av terrorisme, som for eksempel Forsvaret og Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM). Det vil derimot ikke være reelt å bruke disse til å besvare problemstillingen som jeg har utformet. Hadde jeg derimot hatt internasjonal terrorisme ville forsvarer vært en reell kandidat og hadde jeg gått dypere inn i cyberterrorisme ville NSM vært en viktig kandidat. Overførbarhet kan også knyttes til gjenkjennelse. Når en leser med kjennskap til fenomenene som studeres kan kjenne seg igjen i tolkningen, og disse tolkningene samtidig gir en dypere mening til kunnskaper og erfaringer, samt overskrider leserens forståelse, har overføringen fått et positivt utfall (Thagaard, 2013, s. 213). Når det kommer til generalisering, kan noen argumentere at utvalget mitt for å ikke være representativt nok til å innfri kravene og betingelsene man må ha for å generalisere fra utvalg til univers (Aase & Fossåskaret, 2014, s. 21). Det er unntak med små utvalg, der for eksempel fenomenet man studerer er så spisset og det fins bare spesialtilfeller der representanter i populasjonen er så liten at man får snakket med en betydelig andel ved å intervjuer så få. Med fire informanter er jeg veldig fornøyd med utvalget av informanter. Innen overførbarhet vil jeg argumentere så godt som mulig for konklusjonen slik at jeg har bidratt til forskningen eller andre kan generere ny forskning basert på min oppgave, samt bidra med ekstra kunnskap til dem med kjennskap til temaet eller ønsker mere kjennskap.

Anvendelse

Selv om en undersøkelses funn er troverdige og overførbare, trenger man fortsatt å vite hva studien gjør for deltakerne - både forskere og de som er forsket på, samt leserne. Hvem drar nytte av en kvalitativ studie og hvem kan bli skadet (Miles et al., 2020, s. 308). Det er opp til flere etiske dilemmaer som spiller inn her. Dette er eksplisitt gjennomgått i et annet delkapittel, men som er svært viktig for en forskning som denne. Gjennom denne forskningen ønsker jeg som sagt enten å bidra til forskningen eller øke kunnskapen til eventuelle lesere – så lenge det blir brukt til det rette formålet. Under intervjuene har jeg spesielt utdypet at masteroppgaven her sannsynligvis blir publisert gjennom Nord Universitets hjemmesider og at informasjon som blir gitt ikke må være unntatt offentligheten. Det er også sendt transkribering til hver informant for sjekk, slik at dette skal unngås. Grunnen til dette er spørsmålet «*hvem kan bli skadet?*».

4. Funn og Diskusjon

I dette kapitlet blir de empiriske funnene jeg har innsamlet gjennom intervju samt diskusjonen presentert. Strukturen blir å følge forskningsspørsmålene som er utformet i oppgaven. Det vil si at del 1 omhandler begreper innen fenomenet soloterrorisme og er det forskjell i forståelsen

av begrepene. Del 2 omhandler metodene som politiet og en av deres samarbeidspartnere bruker for å bekjempe soloterrorisme, samt om det er forskjell i metodene mellom soloterrorisme og gruppeterrorisme. Til slutt er del 3 som omhandler internett. Her presenteres utfordringer og muligheter som politiet møter som følge av internettets tiltredelse. Alle disse delene skal jeg diskutere i forbindelse med det teoretiske rammeverket slik at jeg kan dra en konklusjon til slutt.

Del 1: Hvilken forståelse har politiet av fenomenet soloterrorisme?

Jeg skal nå undersøke forståelsen til informantene av fenomenet soloterrorisme, der de sentrale begrepene soloterrorist, lederløs motstand og ensom ulv vil bli diskutert.

Fenomenet soloterrorisme

Det blir ført gjort en oppsummering av kapitlet, før diskusjonen. Som en sentral del av oppgaven var det interessant å undersøke om det var forskjellig oppfatning eller enigheter på begreper som soloterrorist og ensom ulv blant informantene. Det var en felles enighet blant informantene i det som ble kalt utførelsesprinsippet hos soloterrorister – at soloterroristen utfører angrepet alene og at terroristen gjerne ikke er så solo gjennom planleggingsfasen. Den ene informanten anser begrepet ensom ulv som både ladet og som et dårlig begrep siden soloterroristene vanligvis kaller seg det – *«med å kalle seg ensom ulv blir de ansett som veldig mystiske, skumle, potente og farlige, men i praksis er de veldig ofte store tapere»*. Det er enighet blant informantene at ensomme ulver er mere isolert enn soloterroristen, men en liten uenighet om hvem og hva som skal til for å bli kalt en ensom ulv.

Informant 3 definerer soloterrorist som:

«En person som støtter bruken av vold for å oppnå religiøse, politiske eller ideologiske mål og som velger å utføre den terrorhandlingen alene. Så vi vektlegger utførelsesprinsippet – at [terroristen] har handlet på egenhånd. Men i det så vurderer vi at det er mulig for soloterrorister har vært i randsonen av et ekstremt nettverk for eksempel et fysisk nettverk, et digitalt nettverk eller at de kan ha fått bistand, enten logistisk eller ideologisk for eksempel».

Det ble gjort egne tanker rundt begrepet soloterrorist av *Informant 4*. Informanten presiserer at selv om soloterroristen står for planleggingen, utvelgelse og metoden selv, tar terroristen gjerne imot tips og hint fra andre igjennom nettforum. Konklusjonen om soloterroristene er som *informant 2* sier: *«Man kan være soloterrorist selv om en har fått hjelp til å forberede angrepet – det er selve utførelsen av angrepet, at terroristen utfører det alene som definerer om det er en solo aktør – eller en soloterrorist».*

Som oppsummeringen i starten sa, er det i hovedsak utførelsesprinsippet (at terroristen utfører handlingen alene) og at soloterroristen nødvendigvis ikke er fult så solo under forberedelsene som tilsier at det er en såkalt soloterrorist ifølge informantene. Kobles dette til teorien, vil begrepene til informantene være veldig likt det som Center for Terroranalyse (2011, s. 2) anser som soloterrorist, men strider mot kriteriene hos Pantucci et al. (2016, s. 4) og Nesser (2015, s. 253). Ser man tilbake på kriteriene til Pantucci et al. (2016, s. 4) sier de at soloterroristen utfører terrorangrep på egenhånd, under instruks fra en gruppe. Utførelsesprinsippet er med andre ord Pantucci et al. (2016) enig i, men informantene sier ikke at soloterroristen nødvendigvis må utføre handlingen under kommando av en gruppe. Nesser (2015) har litt friere tøyler under det han kaller Bottom-up soloterrorist, der soloterroristen tar eget initiativ og kan ta kontakt med en organisert gruppe under planleggingen. Men en nærmere titt på Nessers (2015, s. 253) definisjon om soloterrorist at «*Solo-terrorists operate alone, but **are** linked to **and** may receive support from organized groups*». Igjen, informantene sier ingenting om at soloterroristen *må* være tilknyttet en organisert gruppe, det informantene derimot sier, er at soloterroristen *kan* ha vært i en gruppe eller fått bistand fra en gruppe. Fra teorien mener (Center for Terroranalyse, 2011) derimot at så lenge terroristen utfører handlingen alene og har vært i kontakt med andre, om det er å få assistanse, ideologisk støtte, påvirket radikalisering, anskaffelse av våpen eller hva det måtte være, vil personen bli ansett som soloterrorist. Med andre ord, har terroristen vært i kontakt med noen før der det har påvirket utførelsen eller radikaleringen, er det å betraktes som en soloterrorist ifølge CTA (2011). Det er altså en enighet blant informantene på utførelsesprinsippet, at soloterroristen ikke nødvendigvis er så alene under forberedelsene og at man kan relatere informantenes meninger til CTA (2011) sin definisjon på soloterrorist.

Terroristens kontakt med andre er blant annet et sentralt skille på soloterroristen og den ensomme ulven. Ifølge de fleste informantene er en ensom ulv mere isolert under sin forberedelse av terroraksjonen sin i forhold til en soloterrorist. En ensom ulv kan derimot adoptere andres ideologi som sin egen ifølge *informanten 2*:

«*Forskjellen mellom den ensomme ulven og soloterroristen er at, hvis dem her som kommunisere med på internett begynner å hjelpe den personen, med å – du har en kontakt i det og det landet som skaffer deg våpen eller ett eller annet slikt ikke sant. Da er du ikke lenger en ensom ulv. For da er det noen som hjelper deg med kapasitetsbyggingen*».

Informant 4 mener den ensomme ulven er mye mere isolert enn soloterroristen der terroristen tenker ut planleggingen, utvelgelsen og metoder på egenhånd uten å la seg påvirke av andre.

Ulven kan få tanker og ideer fra nettforum, men er i det store bildet mere isolert. Informanten var derimot usikker på eksempler på ensomme ulver, men var på tanken om Manshaus og Breivik. *Informant 1* var passiv på definisjoner. Informanten antar at den ensomme ulven kanskje sitter mere for seg selv i kjellerstuen med lite fysisk sosial kontakt der kontakten forekommer på internett.

Begrepet ensom ulv blir derimot ansett som både ladet og dårlig begrep av *informant 3*. Ladet fordi «*soloterrorister liker å kalle seg ensom ulv siden de da fremstår som veldig mystiske, skumle, potente og farlige*». Som feilgrep henviser *informant 3* til Paul Gill¹⁰ som sier det er et feilgrep å adoptere Ensom ulv av forskere. *Informant 3* sier at Paul Gill fraråder på grunn av at det er misvisende siden de færreste ensomme ulvene er så alene, og derfor sier politiet at tanken om soloterrorist primært går på utøvelsen – at de handler på egenhånd. Den ensomme ulven har venner, familie, de kan være en del av en gruppe og de kan koble seg fra terrorgruppen – de er gjerne utstøtt av en gruppe – for så å utføre handlingen på egen hånd. *Informant 3* sier det er et dårlig begrep:

«Fordi at de har flere koblinger til mennesker, altså andre mennesker enn man ofte skulle tro og det gir et sånn feil bilde om at dette er veldig kompetente og farlige mennesker når i praksis så er de veldig ofte store tapere. Altså, det meste får de rett og slett ikke til. Også når det kommer til gjennomføring av angrep. Sånn at de som virkelig klarer spektakulære angrep er mere unntaket enn regelen når det kommer til soloterror for å være helt ærlig».

Både *informanten 2* og *informant 3* brukte Ted Kaczynski –Unabomberen som eksempel på ensom ulv. *Informant 2* kalte Kaczynski:

«Han er egentlig kanskje på den mest ekstreme siden av ensom ulv som noen gang har blitt dokumentert fordi at han har en helt egen ideologi – antiteknologi. Så han er en rendyrket ensom ulv Det er et spekter. For PST sitt arbeid så er det kanskje ikke så interessant å skulle plassere disse her ulike personene i disse kategoriene alltid. Det kan være en sak eller et eller annet som gjør at det kan være interessant, men jevnt over så er det ikke primært det vi er interessert i».

Mens *Informant 3* mente at de må være som Kaczynski for at det skulle være dekkende under begrepet: «*Ensom ulv kan i noen tilfeller være dekkende hvis du for eksempel snakker om*

---

¹⁰ “Moreover, as later paragraphs will illustrate, the term’s connotations of a singular, stealthy, and deadly attacker poorly describe the reality” Schuurman, B., Bakker, E., Gill, P. & Bouhana, N. (2018). Lone actor terrorist attack planning and preparation: a data-driven analysis. *Journal of forensic sciences*, 63(4), 1191-1200. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1556-4029.13676>

Unabomberen». *Informant 2* at Kaczynski var «*på den mest ekstreme siden av ensom ulv*». Dette kan tolkes som hva de to informantene anser som definisjonen på en ensom ulv.

Den ensomme ulven har et bredt spekter av begreper som vist i teorien. Et slikt spekter av begreper gjør det vanskelig å definere hva en ensom ulv egentlig er og om dette faktisk kan påvirke forebyggingen av ensomme ulver, er et spørsmål man burde ta til etterretning. Det var forskjellige meninger av informantene når det kom til begrepet ensom ulv. Alle informantene var enige om at den ensomme ulven er mer isolert enn en soloterrorist, at det ikke mottas støtte eller hjelp under «*kapasitetsbyggingen*» og de kan adoptere ideologier. Noen derimot, mener det kan være kontakt på internett. Ensom ulv betraktes også som et dårlig begrep av *Informant 3* på bakgrunn av blant annet at de kanskje ikke er så alene som man tror. Selv om ensomme ulver ser ut til å utføre sine handlinger alene og tyder på å ikke ha noen fysisk utenforstående provosering, viser analyser av blant annet Pantucci (2011, s. 20) at de har et visst kontaktnivå med medlemmer av en terrororganisasjon og muligens til og med er i kontakt med individer gjennom internett. Med andre ord trenger det ikke å være begrepet som er dårlig med bakgrunn i teorien hvor ensom ulv defineres som totalt isolert (Bernsen, 2020; Burton & Stewart, 2008; Center for Terroranalyse, 2011; Nesser, 2012), det kan være forskere som ikke tar forbehold i definisjoner under analyser av terroristene. *Informant 3* påpeker også at soloterrorister kaller seg ensom ulv for å «*fremstå veldig mystiske, skumle, potente og farlige*» – noe som kan assosieres med frykt. Om terroristen har vært i kontakt med andre som har påvirket noe før terrorhendelsen, burde det altså ikke bli ansett som en ensom ulv, men heller en soloterrorist. Media spesielt burde tenke seg om to ganger før store oppslag blir skrevet om den eventuelle terroristen med tanke på at soloterroristen ønsker nettopp er å bli kalt ensom ulv – der unødvendig frykt blant befolkningen, terroristen seirer og begrepet blir misbrukt. Dette gjelder politi også, under en eventuell pressemelding. Men igjen, begrepet på ensom ulv bredt om seg, så å kalle det feilbruk er kanskje ikke i min plass å si noe om.

I spørsmål 2 vedlegg 1 som sier «*Hva skiller en soloterrorist fra en «vanlig terrorist?»*» ble lederløs motstand diskutert av *informant 3*, selv om det ikke er en del av spørsmålene i intervjuguiden. Både høyreekstreme (hx. Presiseres siden informantene bruker dette) og ekstreme islamister (ix) har gjennom tiden oppfordret til soloterror. Ifølge *Informant 3* blir dette spesielt ansett innen høyreekstremisme som Lederløs motstand, der soloterroristen står imot det undertrykkende regimet eller et narrativ på egenhånd.

«*[Grupper] må ikke stille med midler, personell, altså de reduserer egen sårbarhet, det er kosteffektivt, de kan oppfordre til det og på en måte ta den ideologiske gevinsten ved at det fremsettes*

som støtte for en terrororganisasjon uten at de selv opererer med en form for risiko. Det har jo tradisjonelt tilhørt konfliktområdene, så ga det veldig mye mening å kutte den kommando og kontroll lenken fordi man da reduserer sårbarheten for at organisasjonen blir kompromittert. Så det er en veldig kalkulert og beregnende strategi fra for eksempel ISIL som organisasjon i den forstand at de kan fremstå som på en måte veldig mektige, at de har liksom slagkraft i ulike deler av verden. Når i praksis så trenger de ikke å være etablerte celler eller etablerte koblinger mellom en soloterrorist og en kjerneorganisasjon. Mye av det vi ser er jo sympatisørangrep. Og ISIL har tatt til inntekt rubb og rake de har anledning til. De har også tatt hx angrep til inntekt for seg selv i de mest opportunistiske fasene. Fra en terror-organisasjons ståsted så er det veldig logisk og veldig kalkulert å promotere soloterrorangrep, også for en person som velger å gjøre det, så forankrer du jo handlingen opp i en ideologisk, religiøs eller politisk rettferdiggjørelse. Så selv om vi ser at veldig mange har personlige drivere og triggere for å utføre en terrorhandling, så får du da en forankring som på en måte fremstår, ja, mye mere, altså mye lettere å rettferdiggjøre da. For de gjør det på grunnlag av et overordnet politisk ståsted».

En annen utfordring som *informant 3* sier, er hvordan terroristen forankrer handlingen sin under et ideologisk, politisk eller religiøst ståsted. Et vanlig uttrykk som man hører av terrorister er «*One man's terrorist, the other person's freedom fighter*». Når terrorgrupper eller sympatisører utfører terrorhandlinger, er det ikke uvanlig at de legitimerer dette med å henvise til ulike former for urett, at det er en gjengjeldelse, forsvarhandling eller et overordnet moralsk, politisk eller religiøst prinsipp (Bjørge, 2011, s. 25). På dette grunnlaget, rettferdiggjør og legitimerer de angrepet sitt (*ibid.*). I forbindelse med forskningsspørsmål 1, kan altså lederløs motstand forstås som en strategi grupper benytter for å redusere egen sårbarhet gjennom å oppfordre til soloterror.

I denne delen har jeg undersøkt hvordan forståelse informantene har begrepene soloterrorist og ensom ulv, i lys av litteraturen. I tillegg har jeg undersøkt hvordan lederløs motstand blir benyttet for soloterror av den ene informanten. Dette for å besvare forskningsspørsmål 1: Hvilken forståelse har politiet av fenomenet soloterrorisme? Begrepet soloterrorist er informantene enige om utførelsesprinsippet som blir sagt av *informant 3* – altså at terroristen utfører angrepet alene og at soloterroristen ikke nødvendigvis er solo før utførelsen. Det kan være fysisk kontakt med grupper eller andre digitalt, hjelp under kapasitetsbyggingen, kan være på ordre av en gruppe eller selv. Det eneste kriteriet er at individet utfører terrorhandlingen alene og dermed utførelsesprinsippet. I teorien ser man derimot at det litt uenigheter. Her sier noen at en soloterrorist må utføre handling gjennom instruks av gruppe (Nesser, 2015, s. 253; Pantucci et al., 2016, s. 4), mens CTA (2011, s. 2) sier at handlingen ikke nødvendigvis trenger

å være gjennom en instruks, men så lenge det er noen andre som har påvirket planleggingen eller kapasitetsbyggingen gjennom kontakt med andre av noe slag, vil det anses som soloterrorist og ikke det andre som vi nå skal gå videre til – ensom ulv.

Informantene er enig i at ensomme ulver er mere fysisk isolert enn en soloterrorist, derimot mente *informant 4* og *informant 1* at den ensomme ulven kunne være sosial med andre ekstremister på internett. Forskningsmiljøet viser seg å være mere på den siden at ensomme ulver ikke skal ha kontakt eller blitt påvirket av andre kontakter. Undersøkelser viser derimot at analyser av ensomme ulver benytter personer som har vært i kontakt med andre (Nesser, 2012; Pantucci, 2011). Dette er blant annet argumentasjonen til *Informant 3* der informanten sier at ensomme ulver ofte har flere koblinger til andre som gir feil bilde. Det er nødvendigvis ikke et dårlig begrep sånn sett, man kan i det tilfellet rette kritikk mot forskningen som blir gjort på ensomme ulver som ikke burde bli tatt med, men siden det ikke er en generalisert definisjon, er det vanskelig. Soloterrorister liker også å bli kalt ensomme ulver for å fremstå som mystiske, skumle og potente ifølge *informant 3*, noe som kanskje media og politiet har en viktig rolle fremover å forhindre. Politiet kan være frempå tidlig med informasjon dersom terroristen ikke er en ensom ulv, og media kan unngå å gi dem den oppmerksomheten de nettopp ønsker. Videre har *informant 3* utdypet om lederløs motstand som kan forstås som en strategi grupper benytter for å redusere egen sårbarhet gjennom å oppfordre til soloterror. Dette avrunder diskusjon del 1 og forskningsspørsmål 1. Nå skal jeg videre til del 2 som omhandler forskningsspørsmål 2.

Del 2: Hvilke metoder oppgir politiet å bruke for å forebygge soloterrorisme?

I denne delen skal jeg først gjennomgå funn om radikalisering, skiller og kjennetegn ved soloterrorister for å undersøke om det kan ha en innvirkning på metodene i forebyggingen av soloterrorisme. Deretter går jeg videre til de praktiske metodene som blir benyttet i forebyggingen for så å se om det er forskjell i metodene mellom gruppe- og soloterror. Informantene omtaler kjennetegnene som sårbarhets- og risikofaktorer.

Radikalisering, skiller og kjennetegn ved soloterrorister – forskjell ifra gruppeterrorist?

Er det noe som skiller en soloterrorist ifra en gruppeterrorist?¹¹. Ifølge *informant 3* har soloterrorister en mye større forekomst av sårbarhetsfaktorer.

«Du kan si det er en del ting som skiller en soloterrorist fra gruppeterrorist. Og det er at de har en mye større forekomst av sårbarhetsfaktorer, altså Paul Gill viser jo til det at de har jo en 13. ganger høyere sannsynlighet for psykiske lidelser. De er kanskje mindre sosialt tilpasset enn

---

¹¹ Spørsmål 2: Hva skiller en soloterrorist fra en «vanlig terrorist»? Vedlegg 1

gruppeterroristene. Det har vært en teori blant annet om at soloterrorister ikke blir rekruttert til terrorgrupper rett og slett fordi de passer for dårlig sammen med andre. Sånn at det er måter å skille soloterrorister fra gruppeterrorister i form av at de gjennomfører alene og det er kanskje ikke noe de velger selv» (informant 3).

Skillet på psykiske lidelser er *informant 2* enig i. Informanten mener at psykiske lidelser faktisk er det viktigste skillet – at solo-aktører har en tendens og er overrepresentert til å ha psykiske lidelser, «*mens terrorister som operer i grupper og celler ofte er like friske i hodet som meg og deg*». Disse psykiske problemene kan være alt fra depresjon, angst, personlighetsforstyrrelser og mere alvorlige diagnoser. Den andre egenskapen som skiller soloterrorister fra grupper og celler ifølge *informant 2* er at:

«De gjerne er utstøtt i samfunnet, svak tilknytning til arbeidslivet, som er typiske variabler, at de ikke føler seg en del av et fellesskap. På samme måte som mange andre. Der er heller ikke slike celleterrorister nødvendigvis så overrepresentert, men der er soloterroristene veldig ofte overrepresentert. Også ser vi også i nyere tid og spesielt hx, men også ix, ser vi at veldig ofte så foregår radikaleringen på internett. Mens hvis du ser for deg en typisk celleterrorist gruppe slik som AQ angrepene, 9/11 og bombingene av t-banen i Madrid og så er internett også viktig, men der er det kanskje den lokale moskeen og slike typer ting som har vært en sterkere pådriver. Det er på en måte hovedpunktene som skiller soloaktøren fra andre terrorister ... [celleterrorister og soloterrorister] har en del ting til felles også. Dem har for eksempel akseptert at man kan bruke vold for å oppnå et religiøst eller ideologisk mål».

Videre konkretiserer *informant 2* at den typiske soloterroristen¹² har en form for psykiatrisk lidelse, er en mann og at det er svært sjeldent at man ser kvinnelige soloterrorister eller terrorister i det hele tatt, utenforskap, svak tilknytning til arbeidslivet, altså disse klassiske variablene som de blir kalt – som er pådriveren for radikaliseringsprosessen og opplever en form for mangel på korreks fra omgivelsene. Informanten fremhever at dette derimot ikke er en presis vitenskap. Plutselig kan man ha en soloterrorist som har god tilknytning til arbeidslivet og ikke føler en form for utenforskap, noe som skaper dilemma for PST som baserer seg på historisk og faglig informasjon om aktører tidligere, samt med et åpent blikk for hva fremtiden vil bringe.

Informant 4 var enig i risikofaktorene til *informant 2* og *informant 3*. *Informant 4* sier den typiske soloterroristen er:

---

¹² Spørsmål 4: hvem er den typiske soloterroristen?» Vedlegg 1

«Det er jo alle det. Det er sånn at jeg jobber mye med radikalisering, altså prøver å forebygge at noen blir soloterrorister og vi har på en måte en forståelse for at alle kan bli radikalisert hvis de bare blir utsatt for rett type informasjon og livssituasjonen er på et sted at du er mottakelig for dette. Så, jeg tenker at de fleste har en iboende greie med at du kan bli en soloterrorist, men så er det risikofaktorer her som spiller inn på hvor lett du blir det. De som ikke får det helt til. Det er en «taper», en person som har dårlig fremtidsutsikter, får det ikke til sosialt, er isolert, eller er ensomme av egen vilje eller ufrivillig, ikke jobb, lite inputs fra andre personer, psykisk sykdom spiller inn her, kan gjøre, voldserfaring. Kriminelle har også en tilbøyelighet til å på en måte falle inn i det sporet da».

Under intervjuet skiller *informant 3* mellom høyreekstreme og ekstreme islamistiske soloterrorister – der informanten sier at høyreekstreme tenderer å isolere seg oftere, at høyreekstreme er mere solo enn ekstreme islamister. Høyreekstreme har vist seg å være høyere alder enn ekstreme islamister, men politiet har sett dem helt ned til 13-årsalderen på høyreekstreme nettforum der de kommer inn fra spillsiden til chans-forumene. Høyreekstreme har gjerne komplekse forhold til mor som for eksempel Manshaus og Breivik. Ekstreme islamister har en tendens til å søke etter ideologisk støtte gjennom en form for «go» eller godkjenning på at dette er i tråd med deres religiøse doktriner. Ekstreme islamister utfører aksjoner oftere i dyader der *informant 3* henviser til PST sin podkast – altså par som regner som solo fordi at de er mere og forstå som en celle. Ekstreme islamister har som regel et aldersspenn på mellom 18 og 19 opp til 30-tallet ifølge *informant 3* og fortsetter:

«Men hovedsakelig så er det unge menn som er i den definerende alderen hvor de skal på en måte etablere identitet og forankre seg selv også ser vi at det ofte er et behov for de skal gjenopprette litt egen ære. Kriminalitet, rus, dårlig tilknytning til arbeidsliv, dårlig tilknytning til utdanning eller at de klarer på en måte ikke å stable på beina et sånn vanlig voksenliv også dette med dårlig sosiale relasjoner og veldig mange sliter på relasjonsfronten og kjærlighetsfronten. Dette er jo et litt sånn kontroversielt tema, men det dukker opp til stadighet dette med at vi ser at det kan være at de kanskje har en annen seksuell legning enn de vil vedkjenne seg. Så dette er personer som sliter med seg selv og med sin rolle eller relasjonelle rolle i verden da. Sånn at de har gått i mye motbakke. Det er mye de klassiske, og spesielt den store forekomsten av erfart vold hvor det nesten kan si at gjennomsnittlig så er det da halvparten som da enten har erfart fysisk vold, psykisk vold, seksuelle overgrep og mye familievold. Både som mottakere og utøvere».

I over 60% av tilfellene er det snakk om en psykologisk krise året forut for terrorhandlingen ifølge *informant 3*. Denne krisen kan blant annet være en trigger rett forut i form av et markant

tap eller en form for avvisning som åpner dem kognitivt for at volden presenterer seg som en løsning. *Informant 3* var også inne på en radikaliseringsundersøkelse for både høyre-ekstreme og ekstreme islamister, der 18 % av ekstreme islamister hadde mistet foreldrene, og de fleste før de var 10 år. Det handler også en del om at de som blir ekstremister har vært flyktninger og asylsøkere. For Manshaus sin del, handlet det om at mor tok livet sitt for eksempel. Så det kan være varianter av det, men dette med mangel på adekvat omsorg i barneårene kan ha spilt inn ifølge *informant 3*.

Informant 3 synes det derimot er veldig vanskelig å si noe om de sårbare x-faktorene og om dette gjør noen mere utsatt for å bli en soloterrorist fordi de sårbare x-faktorene som har blitt nevnt tidligere av informanten er det veldig mange som er eksponerte for som aldri blir en terrorist. Og veldig mange av de som også blir radikalisert og i en periode støtter et voldelig politisk tankegods, aldri vil utføre terrorangrep. Videre tar *informant 3* opp kausalitet og korrelasjon på noen x-faktorer:

«Altså det er ikke kausalitet¹³ mellom det å være psykisk syk og bli en terrorist, men det å være ekstrem i sine ideologiske eller politiske holdninger og i tillegg ha en psykisk lidelse er en sårbarhet. Altså det er en korrelasjon¹⁴. Så det som er krevende for oss er at det er veldig mange sårbarhetsfaktorer som har en sterk korrelasjon, at det opptrer samtidig. Mens kausalitet er utrolig krevende fordi til syvende og sist så er det få som utøver terror. Det betyr at når det er så lavfrekvent så kan vi ikke på en måte si at det er en automatikk i noe som helst. Vi kan ikke lage en profil og si at disse menneskene kommer til å bli soloterrorister. Altså konspirasjonsteoretisk og som har et veldig tydelig fiendebilde. så er det klart at jo lenger man står i et ekstremt tankegods jo mere senkes terskelen for vold. Så det er jo der vi ser at voldsterskelen reduseres, at kanskje bekymringen er størst».

Informant 1 gikk først inn på hvem den typiske terroristen er med risikofaktorer.

«Hvis man snakker om en typisk terrorist, så vil det i mange tilfeller være en mann, kanskje ung voksen, mellom 20 og 40 år, så er det jo alle disse hva er en terrorist igjen, dette med kjennetegn som er risikofaktorer. Lav tilknytning til arbeidsliv eller utdanning, har en eller annen bagasje som kanskje ikke nødvendigvis er så god å ha med seg, men du har jo alle disse ytre tegnene på hva som er en risikofaktor for en kanskje mer radikalisert enn en terrorist»

---

¹³ Kausalitet betyr årsak eller grunn, og brukes om en årsakssammenheng, det vil si når det foreligger et påvirkningsforhold mellom to fenomener Dahlum, S. (2018). Kausalitet. *Store Norske Leksikon* <https://snl.no/kausalitet> .

¹⁴ At to fenomener korrelerer betyr ikke nødvendigvis at det foreligger kausalitet. Det kan for eksempel være bakenforliggende faktorer som forklarer begge fenomenene (ibid).

Videre gikk *Informant 1* over til soloterrorister.

«Soloterroristen vil kanskje være en som har mindre fysisk sosialt nettverk fordi den også handler alene, men ikke nødvendigvis en ensom person. Av den grunn at terroristen både kan ha et stort digitalt nettverk – som jeg tenker at mange har – og at det det ikke er sikkert om terroristen faktisk ikke har et fysisk nettverk selv om individet utfører angrepet alene. Det endrer seg stadig, at man før i tiden alltid så på soloterroristen som en eller annen sosial outcast eller en som er utenfor, til at man ser en høyreekstrem outright bevegelse hvor det er mere høyt utdannede personer igjen. Informanten mener at det ikke er så enkelt lengre, man kan ikke ha det ene «checkpointet» på terrorister».

Av sentrale funn, er informantene enige om at det er overkant av menn som utfører soloterror, der alderen er noe bredt. Informant 3 var inne på at de har observert ungdom nede i 13-årsalderen på høyreekstreme nettforum noe som kan tyde på å styrke Pantucci et al. (2016, s. 6) om at den gjennomsnittlige alderen på solo-aktører vil synke ettersom radikaliseringsen nå foregår i store deler på internett og sosiale medier. Videre er det noe forskjell på alderen hos undergruppene. Dette samsvarer blant annet med (De Roy van Zuijdewijn & Bakker, 2016, s. 43; Ellis, Pantucci, De Roy van Zuijdewijn, Bakker, Gomis, et al., 2016, s. 15) som gjennom teorien sier at ekstreme islamistiske soloterrorister tenderer å være yngre enn høyreekstreme. For jobb og utdanning var informantene enige om at svak tilknytning til arbeidslivet eller utdanning var typiske sårbarhetsfaktorer for solo-aktører. Det er vist i teorien at det er like sannsynlig at solo-aktøren har jobb som ingen jobb og kan være velutdannede (Eby, 2012, s. 61; Pantucci et al., 2016, s. 8), men at det er forskjell i undergruppene – overordnet er det ingen empiriske bevis på at solo-aktører er arbeidsløse og dårlig utdanning (Gill et al., 2014, s. 433-434; Pantucci et al., 2016, s. 8)

Innen isolasjon ser man at informantene mener at isolasjon også kan betraktes som en sårbarhetsfaktor, men som *informant 3* sier – forskjell i undergrupper, der høyreekstreme isolerer seg i større grad enn ekstreme islamister og støttes av De Roy van Zuijdewijn & Bakker (2016, s. 43). *Informant 1* har en litt annen vri, der informanten sier at soloterroristen har et lite fysisk sosialt nettverk, men nødvendigvis ikke et lite digitalt nettverk og derfor ikke ensom. Med å se tilbake på teorien om radikaliseringsstunnelen, er søken etter et sosialt fellesskap eller tilhørighet gjerne en inngangsfaktor på radikalisering (Arbeidsgruppe, 2017, s. 6). (Gill et al., 2014, s. 14; Hofmann, 2018) er derimot uenig som sett i teorien, der de sier at samlet sett, er det mer sannsynlig at soloterrorister er en del av et større nettverk enn sosialt isolert. I forskningen til De Roy Van Zuijdewijn & Bakker (2016, s. 43) vist i teorien, ser man at desto

ynge solo-aktøren er, jo mer sannsynlig var terroristen sosialt isolert. Kombinerer man dette med det som tidligere er sagt om internetts innvirkning på den gjennomsnittlige alderen synker, kan man stille spørsmål om terroristene blir å isolere seg i større grad enn tidligere fremover.

Psykiske lidelser er den faktoren som blir lagt mest vekt på av informantene, ved unntak av *informant 1* som ikke nevnte det. *Informant 3* har sagt at i en undersøkelse viste over 60% av tilfellene av terrorhandlinger, hadde individet en psykisk krise året forut for handlingen og at det er 13(,49) ganger mer sannsynlig at soloterroristen har psykiske lidelser enn en gruppe-terrorist der *informant 3* henviser til Corner & Gill (2015, s. 29, 31). Videre sier Corner & Gill (2015, s. 29, 31) som vist i teorien, at jo mer isolert terroristen er, jo mer sannsynlig vil individet også ha psykiske lidelser. Det tyder altså på en korrelasjon i sårbarhetsfaktor mellom alder, isolasjon og psykiske lidelser. Grupper på den andre siden, fremstår som relativt normale og skiller seg lite fra folk flest (Bjørgero, 2011, s. 28)

Alle disse kjennetegnene som er blitt nevnt nå, blir altså kalt enten risikofaktorer eller sårbarhetsfaktorer, med andre ord kan det tolkes som at ingen av informantene anser dette som en årsak til soloterror. Med utgangspunkt i radikaliseringsstunnelen som ble tatt opp i teoridelen kan disse faktorene øke sårbarheten for at individet går inn i tunnelen. I intervjuet sier *informant 4*: «vi har på en måte en forståelse for at alle kan bli radikalisert hvis de bare blir utsatt for rett type informasjon og livssituasjonen er på et sted at du er mottakelig for dette ...». Dette er et interessant funn. Det er interessant med tanke på forebygging og hvilke metoder man kanskje burde ha fokus på. *Informant 3* snakker om kausalitet og korrelasjon på noen forskjellige x-faktorer. Informanten sier at det ikke er kausalitet (årsaks-sammenheng) mellom det å være psykisk syk og å bli en terrorist, men å være ekstrem i sin ideologi eller politiske holdning og psykisk lidelse er en korrelasjon eller sårbarhet og at det er mange sårbarheter som har en sterk korrelasjon. Dette, og at soloterror i bunn og grunn er sjeldent, er grunnen for at de ikke har en profil på solo-aktører. Den største bekymringen til for eksempel *informant 3* er derimot når en person har et ekstremt tankegods over lengre tid der terskelen for vold senkes. Jeg har også funnet en mulig korrelasjon fra teorien mellom alder, isolasjon og psykiske lidelser i forskningen til (Corner & Gill, 2015, s. 29, 31; De Roy van Zuijdewijn & Bakker, 2016, s. 43; Pantucci et al., 2016, s. 6) Jeg skal nå videre til de praktiske metodene, der jeg blant annet kommer inn på diskusjonen rundt faktorene også etter hvert.

Varsling og Samarbeidspartnere

Alle jeg intervjuet innen politiet som organisasjon sa at den funksjonen de jobber i, mottar varsler¹⁵. *Informant 1* var litt usikker på om varsel var rette ordet for deres embete. Kommunen mottar bekymringer fra både politi og personer i samfunnet hvor de da kan drøfte bekymringene. Informanten henviste til en veileder som er klar på hvordan de skal gå frem hvis noen er bekymret for en person. *Informant 1* vil da eventuelt kunne drøfte saken anonymt med politiet eller hvis man er ordentlig bekymret så kan man melde det til politiet. Jeg spurte informanten så om hvilke varseltegn som blir fulgt opp, der informanten svarer:

«Hvilke varseltegn? Hvis du ser på den «veileder ved bekymring»¹⁶, den har jo en lang liste over ulike risikofaktorer og varseltegn som går alt fra hvordan du går kledd til hvilke ytringer du kan ha, men jeg vil si at det kommer litt an på, eller dette endrer seg også. Vi ser jo at ytringer for eksempel er jo det de fleste varsler på, at det kanskje tidligere kan ha vært mer som i 2013, 2014, hvor man egentlig var litt bekymret for fremmedkrigervirksomhet».

Informant 1 sier at det er samarbeid mellom kommunen og politiet blant annet på enkeltsaker hvor det er bekymring – der det er grunnlag for å involvere politiet.

Informant 2 sier de får mye varsler gjennom deres tipsmottak der veldig mange forskjellige typer aktører gir dem tips på terrørsiden. Det kan være tips fra samarbeidende tjenester i andre land, ordinært politi, radikaliseringskontakt/politikontakt, offentlig sektor, arbeidsgiver, nærstående familie som er bekymret, venner og bekjente – «alle mellom himmel og jord». Offentlig sektor gir tips i den grad de har mulighet å gi informasjon i forhold til taushetsplikt. Til slutt sier *informant 2* at de mottar tips fra helt tilfeldige personer på internett som har sett at noen har skrevet ting på forum, Twitter, Facebook eller hva det måtte være. Det er derimot ikke like enkelt å få tips på det som foregår i diverse obskure nettforum. Jeg ble oppmerksom på detaljen om at taushet og spurte om dette kunne hindre dem på et vis.

«Nå må vi bli veldig hypotetiske, men i teorien kan det skje. Man har også eksempler, åpne eksempler som man kan finne tak i på internett hvor til og med politi og etterretningstjenester innad i land ikke har varslet hverandre. Det kan definitivt skje. Det er dilemmaet mellom

---

¹⁵ Spørsmål 6 «Mottar dere varsler og fra hvem?» - Vedlegg 1

¹⁶ Det finnes mange veiledere ved bekymring. Eksempelvis Gjøvik Kommune, G. (2015). Veileder ved bekymring forradikalisering, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme 2, 1-18. https://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2018/03/veileder-ved-bekymring-for-radikalisering_gjovik.pdf, Asker og Bærum Kommune, A. & Kommune, B. (2017). *Hvordan forebygge og håndtere hatkriminalitet, radikaliserings og voldelig ekstremisme? Veileder ved bekymring* https://www.regjeringen.no/contentassets/57e92b3fd8b148f891291c4b1cc76495/veileder_asker-baerum-politiet.pdf og Oslo SaLT. (2015). Veileder ved bekymring – Hvordan forebygge og håndtere hatkriminalitet og voldelig ekstremisme?, 1-12. https://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2017/07/Veileder-ved-bekymring-%e2%80%93-Hvordan-forebygge-og-h%c3%a5ndtere-hatkriminalitet-og-voldelig-ekstremisme_.pdf

sikkerhet og det å skjule metoder på den ene siden og det å klare å melde fra fort nok på andre siden. Et åpent eksempel er Manshausepisoden» (informant 2).

Det andre oppfølgingsspørsmålet som oppsto under spørsmål 6 i intervjuet, var om familie har vanskeligere for å tipse eller varsle dersom det er snakk om nærstående familie som viser ekstreme tegn eller holdninger. *Informant 2* mente det var veldig tydelig. «*Ofte kommer tipsene for sent eller uteblir fullstendig fordi man ikke vil sette sine egne, sitt eget barn eller sin egen bror i et dårlig lys eller i problem med politiet*». Dette er en av grunnene for at PST prøver å åpne seg mere og det er viktig for dem at samfunnet har tillit til dem. *Informant 2*:

«Altså det at vi blir gjort oppmerksom på en person. Det skal veldig mye til for at det skal få negative følger for den personen. Det ville alltid være viktigere for oss å hjelpe den personen, sammen med andre aktører i offentlig sektor. Ta en prat, spille med åpne kort, ta en bekymringssamtale høre hvordan det går, det er der vi skal være. Og hvis samfunnet er med på den så vil også terskelen for å varsle oss gå ned. Hvis vi får tips handler det om hvem tipser er, hvor troverdig er kilden til informasjon, og litt om hva informasjonen inneholder, alvorlighetsgrad, også handler det litt om hvem er personen, hvem er den mulige utøveren.

Samarbeid¹⁷ blir bare viktigere og viktigere ifølge *informant 2*. Hvis det for eksempel kommer informasjon til PST som de ikke synes treffer sitt mandat, så er det naturlig å gi det til den aktøren som dem mener bør ha den informasjonen for å kunne gjøre jobben sin. Samarbeidet mellom PST og ordinært politi er ansett som svært viktig av *informant 2* – spesielt med tanke på ressursbruk. PST og E-tjenesten samarbeider også. Den nye loven er et godt eksempel som er innført om *tilrettelagt innhenting* hvor E-tjenesten kontrollerer data som kommer inn og ut av Norge der de deler informasjon med PST ifølge *informant 2* (*tilrettelagt innhenting* vil bli diskutert i internettdelen).

Informant 4 er også enig med *informant 2* angående at det venner og familie ikke tipser eller varsler så mye. *Informant 4* tror det kanskje handler litt om redselen om hva som skjer når det meldes til politiet. Verken venner eller familie har lyst at de skal bli straffet og dermed blir det litt skummelt å kontakte politiet. Men sier fremdeles at de mottar varsler fra mange. Det er flere som privatpersoner kan varsle til, deriblant politiet, lokalpolitiet eller til personer som er i informantens stilling. *Informant 4* sier at det gjerne er samarbeidsaktører som skole, kommunen eller kolleger innen politiet som varsler. Det ble også informert om et prosjekt i Nordland som skal forhindre at akkurat familie og venner skal ha det følelsesmessig vanskelig å varsle om

---

¹⁷ Spørsmål 18 «Samarbeider dere med andre aktører for å bekjempe soloterrorisme? Hvem og på hvordan måte?» - Vedlegg 1

slikt. Innen varseltegn som de følger opp, svarte *Informant 4* at det på en måte ikke er en ting, men heller summen av alt. De mottar gjerne tips om en kommentar på nett fra en eller annen person også vil det med alt, etterpå kunne gå inn å kartlegge denne personen. Da er det snakk om gjennom registre, snakke med samarbeidsaktører der det kartlegges om noen har annen type informasjon som kan peke en retning. Eksempel på det som «*spiker*» (*informant 4*) interessen deres eller gjør dem mere nysgjerrig på en person er trussel av noen slag. Samarbeidspartnerne mener *informant 4* er alle dem tenker som har en rolle i dette. Kommunen er svært sentral. *Informant 4*:

«Dårlig fremtidsutsikt, økonomi, helse, omgangskrets og disse tingene. Og når du ser på hva kommunen sitter på ansvaret for så er det NAV, helse, det er jobb og det er økonomi. Så det å få gode, effektive samarbeid med kommunen kan ta vekk en del risikofaktorer fra en person som er i ferd med å bli en soloterrorist eller som aktivt har gått inn for å planlegge dette her. Så kommunen er veldig viktig for oss. Men det er og private aktører som trening, eller, sport, aktivitet og sånne ting. At de kan varsle til oss er viktig. Og på hvordan måte vi samarbeide».

Informant 4 mener SLT-koordinatorer i alle kommuner er en sentral samarbeidspartner for politikontaktene i politiet mot radikaliserings. *Informant 4* henviser til handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme hvor SLT-koordinators rolle blant annet nevnes. Tanken er at SLT-koordinatoren skal ha en rolle inn i forebygging av radikaliserings også, selv om det er mye mere voksen problematikk. Dette er nok noe kommunen må jobbe litt med og på en måte omstille seg litt tenker *Informant 4*. «*Dette er nok en utfordring som kommuner må ta og dermed omstrukturere litt og på en måte se litt annerledes på det*» (*informant 4*).

Informant 3 sier de mottar varsler fra et bredt spenn. Altså samarbeidende aktører som helse, barnevern, skole, mye nav, politikontakter, andre i politiet og kriminalomsorgen. Samarbeidspartnerne omgår også justissektoren og internasjonalt samarbeid i stor grad, samt alle etatene i Norge som jobber spesielt med barn og unge som er utsatt og generelt støtteapparat. De prøver å ha så stor kontaktflate som mulig for å skape flest mulig arenaer for varsel. Privatpersoner og nærstående varsler også innimellom. *Informant 3*:

«Jeg tror nærstående har en høyere terskel for å varsle rett og slett fordi at man bryr seg om mennesker, også tror jeg det er en sånn terskel å tenke at noen kan utføre vold. De fleste av oss har en sånn automatikk i å tenke at de menneskene som er rundt oss er iboende gode. Jeg synes at KRIPPOS sin måte å på en måte prøve å opplyse befolkningen om seksuelle overgrep mot barn er veldig riktig for de sier jo at «du ser de ikke før du tror det». Altså de fleste i nær familie vil rasjonalisere eller mer eller mindre ubevist ignorere tegn fordi det er ubehagelig å tenke at

dette her kan lede ut til en voldelig handling. Også kan det være vanskelig å sette sammen brikkene. Folk sliter med å forstå hva en radikaliseringsprosess er, og det er jo forskjell på. Når det går over i mobiliseringsprosessen hvor de begynner å planlegge så er det jo helt andre og veldig mye mere konkrete ting man kan se etter. Mens i en radikaliserings-prosess hvor det handler om å feste det ideologiske tankegodset så er det mye mere som kommer til uttrykk verbalt. Og folk kan ha veldig mye rare meninger. Så, familien er nok de som har mest innsyn, men som kanskje varsler minst. Eller, at vi skulle ønske at de varsler mere da. Men der har vi en rolle for å bygge kunnskap i befolkningen».

Når det kommer til spesifikke varseltegn sier *Informant 3* at det spesielt angår personer som uttaler/har uttalt ønsker om å gjennomføre voldelige handlinger, har kommet med trusler, har sagt at de ønsker å gjennomføre en terrorhandling til andre eller uttrykt det på nett. Disse formene for varseltegn er de som konkretiserer at det foreligger det dem kaller terrorintensjon.

Informant 2 sier at åpenheten er en del av arbeidet for å skape tillit av befolkningen slik at PST kan motta flere tips, samt at det er en del forarbeid under behandlingen av tipsene og at tips veldig sjelden fører til negative konsekvenser. En av konsekvensene som kan oppstå er bekymringssamtalen (som jeg kommer inn på senere), men er ofte blir brukt for å skaffe den hjelpen individet behøver. Dette skal være med på å øke tilliten. Gjennom teorien sier (Pantucci et al., 2016, s. 16; Richman & Sharan, 2015, s. 127) at tillit må skapes og skritt tas for å sikre at offentligheten kan identifisere bekymrings-full atferd eller mistenkeligheter som kan meldes inn til politiet. For å få dette til mener Bakker & De Graaf (2011, s. 7) at bevisstgjøringsprogram ovenfor foreldre, universiteter og skolen er en god løsning – uten å iverksette store offentlige kampanjer som kan resultere i moralsk panikk. Tillit kan også være viktig ovenfor minoritetsgrupper i Norge. Det er en sentral målsetning av det norske politiet at publikums møte med politiet skal oppleves som trygt, rettferdig og tillitsvekkende – uavhengig av publikums etniske eller sosial forankring (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 37). Tillit burde derfor være en sentral del av forebygging av soloterrorisme hos politiet også.

Tips, bekymringsmeldinger og samarbeid er sentralt i arbeidet mot å forebygge soloterrorisme ifølge informantene. Under spørsmål 6¹⁸ stilte jeg et oppfølgingsspørsmål til nærmest alle, unntatt *informant 1*. Dette spørsmålet omhandlet om familie har det vanskeligere for å varsle. Det er interessant at politiet sier at det faktisk er de nærmeste som har det mest følelsesmessig vanskelig for å varsle, selv om det viser seg ofte at det er dem som vet mest om den eventuelle

---

¹⁸ Spørsmål 6: «Mottar dere varsler og fra hvem?» - vedlegg 1

terroristen eller personen som er under radikaliseringsprosessen. *Informant 3* sier at de har en rolle for å bygge kunnskap i befolkningen rundt radikaliseringsprosessen. Vi har sett at PST blant annet har lagt ut en video (PST, 2021c) samt et lite innsyn i at det faktisk er i gang med et prosjekt i Nordland som skal forhindre at akkurat familie og venner skal ha det følelsesmessig vanskelig å varsle om slikt gjennom *informant 3*. Tips fra den generelle befolkningen er altså ansett av (Dahl, 2011, s. 630) som det mest effektive kontraterroreverkøyet for å bryte gjerne terror. Et hinder som *informant 3* og som påpekes i Stortingsmelding 21 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 46) er taushetsplikt. (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 46) mener at taushetsplikt ikke bør være til hinder for at andre offentlige etater kan tipse PST der det oppfattes at det er grunnlag til å undersøke om det foregår planlegging av terror.

Som tidligere nevnt er det usikkerheter rundt definisjoner på begreper innen soloterrorisme. I litteraturen er det snakk om både soloterrorist og ensom ulv, for *informantene* er det ensom ulv det er usikkerheter rundt. Uten at man har en etablert definisjon, vil det kanskje være vanskelig for forebyggende instanser å samhandle arbeidet mot et felles mål som i oppgavens forbindelse med er å forebygge soloterrorisme. Det vil kanskje derimot ikke gjøre en stor forskjell om det kun hadde vært en instans som jobbet mot å forebygge soloterrorister eller ensomme ulver. Så enkelt er det ikke. Det er politi, kommuner, helse, nav, skole, osv. som skal samhandle metoder for å nå et felles mål, forebygge det neste terrorangrepet i Norge. Derfor er radikaliseringsprosessen som fører til at personen former en aksept mot å bruke vold såpass viktig, samt en definisjon som sier hva de egentlig forebygger mot.

Utfordringer med avdekking soloterrorisme – ifølge informantene.

Det er en enighet blant informantene at utfordringen innen avdekking¹⁹ spesielt omhandler at soloterroristen holder seg på nett, at det er vanskeligere å avdekke solo i forhold til gruppeterror og at midlene som blir brukt blant soloterrorister er noe av det som gjør det utfordrende. Internett er sentralt for del 3, så en utdypende diskusjon blir det ikke nå.

Informant 1 mener at utfordringene omhandler at radikaliseringsprosessen kan foregå på nett hvis man tenker på motivasjonsgrunnlaget. Avdekkingen blir også veldig komplisert fordi soloterrorister kan bare ta en kjøkkenkniv og gå ut å utføre det uten å si det til noen. Informanten tenker videre at etterretning ikke klarer å fange opp alt det som skjer på internett

---

¹⁹ Spørsmål 13: «Er det noen spesielle utfordringer for å avdekke soloterrorisme?» Vedlegg 1

– selv om det er personer som varsler at nå skal de utføre et terrorangrep. Gruppe-terror i motsetning til soloterror har flere involverte i et koordinert angrep, så faren for å bli avslørt er mye større ifølge *informant 1*. *Informant 4* mener at soloterroristenes aktivitet foregår på nett og derfor svært utfordrende for politi og sikkerhetstjenestene å avdekke dem. De befinner seg i forumer som er lukket, de bruker gjerne anonymt og krypterte tjenester. Dette gjør at terroristene kan snakke friere om planer og miljøene kan vokse. Det må til en del hjemler på plass før politiet kan gå inn i disse forumene også kan soloterroristene bruke enkle midler for sitt angrep sier *informant 4*.

Soloterroristen er mye mindre synlig enn et miljø mener *informant 2*. En soloterrorist kan gjerne sitte på gutterommet og radikaliseres gjennom internett og grave seg dypere og dypere i det såkalte «kaninhullet». Informanten henviser til Manshaus og Breivik. Det gir også utfordringer for avdekking og det er nettopp derfor politiet og PST er tydelig på kommunikasjon utad og at de trenger tips. *Informant 2* fortsetter:

«Det er veldig viktig for PST å få [tips], å gjøre befolkningen oppmerksom på at vi vil bli tipset og det er viktig for oss også som jeg har nevnt tidligere at et tips vil i 99,9% av tilfellene ikke være negativt for den som blir tipset om».

Informant 3 er enig i at det er lettere å avdekke grupper under forberedelser til terrorhandling – det er flere personer av kommunikasjonsaspektet og flere elementer i drift:

«En soloterrorist kan rent teoretisk dersom vedkommende ikke formidler noe som helst, som de ofte gjør gjennom lekkasje som vi kaller det, klare å unngå oppdagelse ved å gjøre alt riktig. Men de er ofte fryktelig dårlige på operasjonssikkerhet. Elementet med at det er færre kobling og færre elementer i spill. Det er lettere å oppdage noen der flere personer er i drift og interagere, planlegger og forflytter seg, så har du flere inngangsverdier med større grupper».

Utfordringen med soloterrorisme er som tidligere nevnt at det er mindre personer involvert. Dette skaper problemer for politiet, for eksempel kan monitorering bli benyttet, men når de eventuelle terroristene benytter seg av krypterte eller anonymiserte nettsider må de ha ekstra tillatelser for å benytte seg av metoder. I teorien har Richman & Sharan (2015, s. 127) påpekt at monitorering av grupper og ideologer kan føre etterretningen til å bli oppmerksomme på solo-aktører, til og med ensomme ulver under deres definisjon. De mener at ensomme ulver er alene i hovedsak, men at det fins eksempler på ensomme ulver som har tatt kontakt med grupper. Spørsmålet mitt er da om dette er å betrakte som ensomme ulver, med tanke på kontakt? Det kan i alle fall betraktes som soloterrorister om ikke annet.

De praktiske metodene.

Ifølge *informant 4* er nøkkelen til metodene²⁰ innhenting og mottak av informasjon. *Informant 4* nevner blant annet at dette kan innebære spaning, informantbehandling, nettpatrulje på internett og monitorere²¹ et forum eller grupper. Dette er de tradisjonelle metodene som politiet og samarbeidspartnere PST bruker, også er det avklaringssamtale. Avklaringssamtaler (bekymringssamtalen) er gjerne den som er det rene forebyggende tiltaket politiet har ifølge *informant 4*. Hensikten med den er at politiet skal inn å avklare en bekymring ved å prøve å finne ut om det er bekymring – er det noe politiet burde jobbe videre med. Det finner de ut med å prate med personen. Deretter er det å bruke den informasjonen de innhenter videre inn mot kommunen. *Informant 4* fortsetter:

«Så vi bruker det meste vi har av verktøy. Men du må jo også skille litt det forebyggende sporet og straffesakssporet. For straffesakssporet er det disse tvangsmidlene som jeg sier, altså som infiltrering og det her da. Mens forebygging så står du mye friere. Da har du ikke denne tunge straffesaken bak deg. For da er det jo klausulering, rettssaker og åpner en helt annen dør. Straffesak kan også være en viktig metode å bruke. Hvis man kan si det sånn».

Informant 3 informerte om at det brukes samme metodene for solo og gruppeterror både for forebygging og bekjemping. De benytter ulovfestede og lovfestede metoder med mange variasjoner i verktøy. Fra veldig lite inngripende til svært inngripende også prøver de å bruke mest mulig av de minst inngripende verktøyene. Ofte fokuseres det på dialog og kontakt med andre samfunnsaktører for å på en måte koble andre opp i forebyggingsarbeidet.

Informant 1 bruker grunnleggende forebyggende metoder for å sikre at befolkningen har det bra – som kan forebygge all form for kriminalitet. Metodene innebærer at hjelp til å skaffe bolig, jobb, noen som trenger psykisk helsehjelp også har kommunen folk som er gode å snakke og skape relasjoner. Informanten tenker at en kommune forebygger i det de gir gode tjenester til mor med barn i magen. At de fra hel grunnleggende av, sikrer gode oppveksts-vilkår for barn og unge, sikrer gode barnehager og at foreldre får hjelp hvis de trenger det. Problematikken rundt metodene er at kommunen er avhengig av at den eventuelle personen(e) ønsker bistand eller kontakt med dem ifølge *informant 1*. Så hvis den personen ikke har lyst eller anser det som unødvendig å være i kontakt med kommunen, så har de egentlig ikke noen virkemidler. Da blir det politiet som har sine virkemidler.

---

²⁰ Spørsmål 15: «Hvordan metoder bruker dere for å bekjempe soloterrorisme?» - vedlegg 1

²¹ Som tidligere nevnt har jeg monitorering som overvåking også. Jeg har derimot ikke endret det som informantene sier. Dersom det blir sagt overvåking, skrives overvåking.

Informant 2 skiller som *informant 4* der på den ene siden omhandler innhenting av informasjon «som jeg over hode egentlig ikke kan si noe om» og metoder for tiltakssiden. På tiltakssiden gjør de aktive «ting» for å forsøke å hjelpe den eventuelle personen ut av et dårlig livsløp og det er under disse tilstandene bekymringssamtalen er et nyttig verktøy. Litt kritikk rundt nettopp dette oppstod under Manshausrapporten²² (Evalueringsutvalget, 2020).

«Det er det at noen ting som gjøres og som vi bruker som et verktøy veldig ofte, men det er på en måte uklart hvor tungt faglig belegg vi har for å anta at det er effektivt – å prate med person. Det er spørsmål hvor radikalisert den personen er. Kanskje vi kan gjøre det verre i verste fall. Kanskje vi kan gjøre at han går under radaren vår i ettertid. Blir mere sikkerhetsbevisst osv. Så det er noen dilemmaer i forbindelse med hva vi gjør på tiltakssiden. Men så er det også for eksempel samarbeid med NAV kan brukes som et eksempel. Vi ser at det er en person som sliter psykisk, arbeidsliv, alt går bare nedover og nedover, personen har kanskje mindre og mindre å leve for, også kan det være aktuelt for PST å opprette en dialog med NAV for å prøve å kjempe ekstra hardt for at den personen skal få komme seg ut av den uheldige utviklingen. Sånne typer ting» (informant 2).

Ifølge *Informant 4* er bekymringssamtalen ansett som den rene forebyggende metoden som politiet benytter under avklaringer av bekymring for å finne ut om det er noe å være bekymret over. Dette verktøyet, eller dialog, er ansett som en viktig del av forebyggingsarbeidet ifølge informantene. Ifølge (Justis- og beredskapsdepartementet, 2013, s. 36) er bekymringssamtalen en viktig metode for å kunne forstå og fange opp trender som kan gi grunn til bekymring, noe som kan gjøre politiet i stand til å sette inn målrettede tiltak sammen med samarbeidspartnere. I praksis, vil en kombinasjon av bekymringssamtalen og samarbeid med kommunen der de kan benytte virkemidler som kan sette individet i kontakt for å få økonomisk bistand eller jobb gjennom NAV, psykisk helsehjelp, skaffe bolig eller hva det måtte være. Det eneste problemet er ifølge *Informant 1* at individet må ønske denne hjelpen selv. Dersom individet som er i radikaliserings ikke ønsker det, må det gå videre til politiets midler. Ifølge *informant 2* kan PST opprette dialog med NAV for å kjempe ekstra hardt slik at den eventuelle personen som er på feil kjørlinje, skal komme seg ut av den eventuelle uheldige utviklingen. En konsekvens av

---

²² I evalueringen viser det til flere grunner til at de ikke utførte bekymringssamtalen. Som i teorien, veide PST blant annet de potensielle negative konsekvensene tungt, for å beskytte kilden som kan risikere å bli eksponert som følge av en slik samtale, samt de tilgjengelige opplysningene i saken. Dette var noen grunner til at PST ikke anså bekymringssamtalen som hensiktsmessig i Phillip Manshaus-saken Evalueringsutvalget. (2020). Evaluering av politiets og PSTs håndtering av terrorhendelsen i Bærum 10. august 2019 1-262. https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/al-noor---terrorhandlingen/evaluering_terrorhendelsen_i_baerum_01072020_original_digital.pdf

bekymringssamtale er ifølge *informant 2* at det kan føre til at personen går under radaren, dersom personen er veldig radikalisert, vil det altså kunne føre til negative konsekvenser.

Prioriterte metoder ifølge informantene

*Informant 3*²³ tror at når det kommer til soloterror så er de mye mere avhengig av publikum. Faktisk dialog med publikum og samfunnet i stort er langt viktigere når det kommer til soloterror fordi de ser at informasjonsbiten og puslespillbiten ligger hos andre aktører. Da er de mye mere avhengig av at for eksempel skole, NAV, barnevern og at de stilles gode gjennom kunnskap andre har for eksempel om pågående livsendringer eller kriser hos for eksempel sårbare unge. Mengden informasjon avgjør i noen grad hvor vidt de går videre med en sak og hvor langt de går med den.

Informant 2 mener at tiltakene «på bakken» er viktige for enkelte individer– altså disse samtale eller bekymringssamtalene og tips. Budskap ut til befolkningen om for eksempel signaler til radikalisering er viktig del av metodene som PST benytter. Også har PST en større verktøykasse som informantene ikke ønsket å gå så veldig inn på, men den verktøykassen brukes hvis jussen tillater det. I disse dager mottar de mere og mere tips – det har derimot ikke vært sånn opp igjennom tidene.

«Nå sitter jeg ikke med den dataen foran meg, men jeg er ganske overbevist om at vi får mer og mer tips. At mengden tips øker, jo mer vi er villig til å åpne oss, jo mer får vi tilbake på en måte. Jo mindre farlig folk synes vi er, jo tryggere blir dem på oss, når det kommer til å dele informasjon om sine egne barn for eksempel. Det er egentlig der vi er. Men klart, hvorvidt PST går ut å si helt klart og tydelig at vi vil ha mere tips, det skjer noen ganger, men sant, vi har ganske mange flater, kontaktflater ut i offentligheten» (informant 2).

Den nasjonale trusselvurderingen som PST kommer ut med årlig er også et eksempel på åpenheten. Dette mener *informanten 2* er et viktig produkt siden det kan brukes på så mange forskjellige sammenhenger og at de får satt fokus på de tingene som dem anser som bekymringsverdig der håpet er at befolkningen skal bli bevisstgjort slik at man kan plukke opp disse signalene. Radikalisering²⁴ er en av disse signalene og er veldig dagsaktuelt med tanke på den nyeste videoen deres som omhandler nettopp dette. *Informant 2* mener selv at hemmelighold er det ingen som er tjent med, med mindre det er helt nødvendig at det er

---

²³ Spørsmål 16: Er det en metode som politiet prioriterer som dere tror er viktigere enn andre for å bekjempe soloterrorisme? Hvilke? – Vedlegg 1

²⁴ Video om radikalisering av PST. (2021c). *Radikalisering*. PST. Hentet 23 februar fra <https://www.youtube.com/watch?v=P7XABTjGers>

hemmelig. Ønsket med åpenheten er å bryte mytene om PST og få befolkningen til å forstå at i et demokratisk land som Norge, så er faktisk PST «good guys». (Bjørnland, 2017) har i teorien poengtert dette med bevisstgjøring for publikum og relevante samfunnsaktører gjennom videreformidling av varseltegn og indikatorer på radikaliserings og intensjonsbygging som viktige for å forebygge fremtidige angrep for PST. Det handler altså om å bygge kunnskap om fenomenet soloterror der institusjoner, aktører og befolkningen kan bidra til å identifisere personer som har en bekymringsfull utvikling.

Informant 1 sier at i forebyggings-øyemed så er det veldig samtalebasert innen politiet, med mindre det er snakk om håndtering. Bekymringssamtale eller avklaringsamtale som de ofte kaller det og informanten mener det er egentlig de egentlig har innen forebygging. Ellers tenker informanten at det er overvåking eller kommunikasjonskontroll av PST. Videre går man inn på straffesporet, som er helt andre metoder igjen. Med andre ord tenker *informant 1* at de viktigste metodene er veldig situasjonsbestemt.

Informant 4 mener at avklaringsamtalen er den viktigste. Informanten gir et eksempel:

«For si at vi får informasjon om en kar muligens er radikalisert på grunn av ytringen han kom med i en lukket gruppe blant kompiser. Så er det ikke sånn at vi oppretter en straffesak på det og begynner å spåne og informantbehandling rundt han og sånt. Da er det først en kartlegging rundt han også er det da primært å ta kontakt med han. Høre med han om hva er dette for noe her? Også ut ifra det han forteller der, så er jo fortsatt målet vårt å forebygge og ikke straffe her. Da er det å koble på kommunen med sine tiltak. Da snakker vi om NAV, utdanningen, skole, helse og disse tiltakene som vi ikke sitter på. Men det er helt klart avklaringsamtalen som er den viktigste forebyggende metoden vi har i radikaliserings. Hvis det brenner på dass og vi tenker at OJ, her er det nært forestående et eller annet kommer til å skje så vil PST komme inn med sine metoder. Det går mye mere på tvangsmidler, litt hardere midler og metoder enn det vi i politiet sitter med».

Dialog, tips og samarbeid tyder på å bli betraktet som det viktigste i forebyggingen av soloterrorisme ifølge informantene.

Fra forebygging til straffeforfølgning.

I vedlegg 1 spørsmål 19 vil det sees at et spørsmål som omhandler bekjemping, forebygging og straffeforfølgning. Dette var relevant før jeg byttet problemstillingen til forebygging. Innen forebygging sier *informant 2* at det fins en ganske stor verktøykasse der det inngår både

innhenting av informasjon, bearbeiding og beslutningstaking på hva det er man skal gjøre. Det blir på en måte en prosess – en etterretningsprosess.

«Forebyggingen foregår med noen slike metoder som vi har snakket om allerede som er åpent og ikke hemmelig som PST driver med både på strukturelt nivå, individnivå, samtale osv. Sette andre samfunnsaktører i, spill dem god som vi kaller det, til å utføre jobben sin godt. For eksempel NAV eller noen andre som er relevant. Og helt til det at vi tar det selv, at vi prater med personen. Så er det at verktøykassen er større enn det jeg sier nå fordi det er en del ting PST kan drive med og kan holde på med som er underlagt sikkerhetsloven og er hemmelig».

Det fins altså en del andre metoder for å bekjempe soloterrorisme. I forbindelse med oppgaven som tidligere omhandlet bekjemping, var straffeforfølgning også relevant. Dette skal jeg derimot ikke snakke om nå, ettersom jeg endret problemstillingen til forebygging.

Metoder mot Soloterror vs. Gruppeterror

Informant 1 tenker at siden soloterror er mye vanskeligere å avdekke, så må politiet kanskje være mye mere til stede på nett for å avdekke en soloterrorist. For grupper vil det muligens være lettere å avdekke under planleggingen av en terroraksjon og at det er viktig å rette seg inn mot hele gruppen med å snakke med flere av dem og ikke bare en. I en gruppe tenker informanten at ved gruppedynamikken så drives radikaliseringsen gjerne fremover. For en soloterrorist som sitter mye på nettet, vil samme problemstillingen gjerne oppstå, men man har kanskje mulighet til å få denne personen bort fra nettet og få individet til å koble seg på andre bedre nettverk for å gi noe mere meningsfullt å bedrive. Informanten mener så at en soloterrorist med et nettverk på internett kan være like vanskelig å bryte som en fysisk gruppedynamikk, at soloterroristen har på en måte skaffet seg en «gruppetilhørighet» med nettverket på internett. Men det kan kanskje være lettere å få en person vekk fra internett-gruppe enn en fysisk. Dette er informanten usikker på.

Informant 4 mener både ja og nei på spørsmål 17²⁵ De metodene – avklaringssamtalen og samarbeidet som de har med kommunen er veldig viktig for å forhindre rekruttering inn mot grupper. Har det oppstått en gruppe allerede, så mener *Informant 4* at det fortsatt funker med avklaringssamtalen. Først må de kartlegge den eventuelle gruppen også gå inn mot enkeltpersoner for å få dem ut derifra. Om det er avklaringssamtalen eller om det er reine samtaler, altså skjulte, litt hemmelige samtaler så resten av gruppen ikke får vite det. En annen

---

²⁵ Spørsmål 17: «Tror dere det skal til andre metoder for å bekjempe soloterror i motsetning til gruppeterror eller andre former for terror?» – Vedlegg 1

retning angår straffesaker for å prøve å splitte dem den veien med å få folk i fengsel – dette forutsetter selvfølgelig at det faktisk skjer straffbare handlinger i gruppen. Videre sier informanten at forebyggingen er veldig samtalebasert både for solo- og gruppeterrorister.

Informant 2 ønsker å fokusere på forebygging og ikke ordet bekjempe «*Noen metoder vil være lik mens andre vil være ulik mellom solo- og gruppeterror i forebyggingen*»:

«Det å forebygge opp imot et helt miljø, åpent miljø, som har en nettside og har kanskje et partiprogram eller lignende, et manifest av noe slag, «dette vil vi oppnå», nedover, de har en offentlig kjent leder, osv. Det åpner en del dører. Det gjør det enklere for PST å kanskje knytte kontakt med den personen, men en soloterrorist, en soloaktør da, potensiell terrorist, da kan det være at informasjon om den personen har kommet frem på en måte som gjør at vi vil være litt forsiktig med å kjøre på med så mye tiltak. For eksempel, det er mor som har ringt eller far, eller bror eller noe sånt. Da kan det godt hende at den personen, dette er et konstruert eksempel, det kan godt være at personen sier at «jeg vil at dere skal vite dette, men jeg vil ikke at den personen skal vite at det er jeg som har sagt det». Det kan gjøre det forebyggende arbeidet vanskeligere. Men hvis du er en åpen kjent nynazist så vet du egentlig at PST er interessert i deg. Så det er en del forskjeller ja».

Etter Batakklanangrepene (2015) og terrorangrepet i Belgia (2016) har fokuset internasjonalt vært på bedre terrorsamarbeid og at det er på plass i mye større grad, sånn at soloterror er lettere å gjennomføre uten å bli avdekket ifølge *Informant 3*. Videre sier informanten: «*Jeg tror rett og slett vestlige sikkerhetstjenester har blitt mye bedre på å avdekke terrorplanlegging spesielt blant grupper fordi at det er koblinger du kan monitorere rett og slett*». *Informant 3* svarer på spørsmål 17 vedlegg 1 om metodene for gruppe og soloterrorister:

«Det blir rett og slett dette med å på en måte som jeg har sagt å ha en bedre dialog med andre aktører og ikke minst med publikum og nærstående. Og at man spiller andre aktører gode. Det vil jo også være gjeldende på gruppeterror, men i stort så er det samme verktøyene som vi har tilgjengelig som vi ville kunne bruke uansett. Sånn at i den grad vi klarer å få på plass en bedre dialog ut så tror jeg det er veldig viktig når det kommer til å avverge soloterror».

Informantene viser seg å være enige i at verktøyene som blir brukt, er de samme på solo- og gruppeterrorister. Det største fokuset viser seg derimot å være på dialog og samarbeidende aktører i forebyggingen av solo-aktører. *Informant 1* tror at soloterroristen kan være enklere å koble til et nytt nettverk, med tanke på at gruppedynamikken skaper komplikasjoner. Informanten stiller deretter spørsmål om kanskje internett skaper en form for gruppedynamikk som tilsvarer en gruppes dynamikk. *Informant 1* mener også at dialog kan være en god metode

for grupper, der fokuset går mot hele gruppen. *Informant 4* mener derimot at avklaringssamtalen kan være bra å bruke etter gruppen er kartlagt for så å benytte skjulte samtaler mot enkeltpersoner slik at gruppen ikke får vite om det. En annen metode som *Informant 4* sier, er straff for å splitte gruppen. Dette kaller (Bjørger, 2011, s. 44) for inkapasitering og har i flere sammenhenger hatt en viss suksess. Dette forutsetter selvfølgelig som *Informant 4* sier, at det foregår kriminelle gjerninger i gruppen. Dette vil selvfølgelig ikke være en mulighet for en ensom ulv, eller soloterrorist som ikke er i kontakt med grupper. *Informant 2* mener at siden grupper benytter egne nettsider, åpnes en del dører for politiet. For de som er solo, gir ikke dette samme muligheten – med mindre det er en soloterrorist som er på oppdrag av gruppen – og det viser seg at de er mere forsiktige med å iverksette tiltak. For eksempel kan et tips være av nærstående, som ikke ønsker at informasjonen om tipseren skal bli nevnt eller at soloterroristen blir mer sikkerhets-bevisst eller grever seg under bakken. Dette skaper angivelig problemer for politiet. *Informant 3* mener at verktøyene er lik både for solo- og gruppeterrorister, der samarbeid og dialog med andre aktører og befolkningen generelt. Som tidligere nevnt har også *terror-analytikeren* sagt at mot grupper åpner det flere dører som man kan monitorere, men igjen. Verktøyet kan også bli brukt mot solo-aktører, men prioriteringene tyder på å være forskjellig.

I denne delen har jeg vært igjennom radikaliserings, skiller, kjennetegn eller sårbarhetsfaktorer, forebyggende metoder og om metodene er forskjellig fra solo- og gruppeterror som skal besvare forskningsspørsmål 2: Hvilke metoder oppgir politiet å bruke for å forebygge soloterrorisme?

Alle kjennetegnene som er diskutert blir altså kalt enten risikofaktorer eller sårbarhetsfaktorer, med andre ord kan det tolkes som at ingen av informantene anser dette som en årsak til soloterrorisme. I forbindelse med radikaliseringsstunnelen (Arbeidsgruppe, 2017) sett i teorien, kan man forstå disse faktorer som øker sårbarheten for at individet går (lenger) inn i tunnelen. Av interessante funn av informantene blir det sagt av *informant 4* at: «*vi har på en måte en forståelse for at alle kan bli radikalisert hvis de bare blir utsatt for rett type informasjon og livssituasjonen er på et sted at du er mottakelig for dette ...*». Denne forståelsen, tyder på at kommunen kanskje har en større oppgave i forebyggingen av soloterrorisme enn antatt, samt hvordan metoder som skal fokuseres på i starten av forebyggingen. Et annet interessant funn er *informant 3* sin største bekymring, at en person har et ekstremt tankegods over lengre tid der terskelen for vold senkes. Dette blir blant annet diskutert i del 3 om internett. Med å se tilbake på teori har jeg også funnet en mulig korrelasjon i sårbarhetsfaktorene alder, isolasjon og psykiske lidelser (Corner & Gill, 2015, s. 29, 31; De Roy van Zuijdewijn & Bakker, 2016, s.

43; Pantucci et al., 2016, s. 6). Psykiske lidelser tyder også på å være den største forskjellen hos solo- og gruppeterrorister, der psykiske lidelser er 13,49 ganger mer sannsynlig enn hos gruppeterrorister (Corner & Gill, 2015, s. 29, 31).

For politiet tyder funnene på at de mest sentrale metodene for å forebygge soloterrorisme er å skape tillitt, tipsbehandling, bevisstgjøring og kunnskapsøking hos publikum og samarbeidspartnere, bekymringsamtalen, og samarbeid på tvers av etater. Interessant nok, virker disse metodene avhengige av hverandre, der uten det ene, forårsaker mindre av det andre. Et sentralt funn i forebyggingen er at familie og nære relaterte har det følelsesmessig hardere å tipse politiet. Kunnskapsøking og bevisstgjøring rundt dette er derfor på sin plass. Politiet har også avvergende metoder med forebyggende mekanismer som spaning, monitorering og inkapasitering. Videre er det samme metodene som blir brukt mot gruppeterrorister, der noen er viktigere enn andre. For grupper, viser det seg at det internasjonale samarbeidet etter Batakklanangrepene og terrorangrepene i 2015 og 2016 har økt og er på plass i mye større grad, der flere terrorister gir flere inngangsdører og koblinger å monitorere. Prioriterte metoder for å forebygge soloterror er ifølge informantene dialog med publikum, bekymringsamtalen og tips. Til forskjell fra soloterrorisme, har jeg fått inntrykk av at monitorering av grupper og internasjonalt samarbeid er det som er i fokus for å forebygge gruppeterrorisme. Inkapasitering har også hatt en viss suksess, men forutsetter at det foregår noe kriminelt fra før, men kan forebygge at andre i gruppen utfører terror eller oppløsning av gruppen. Nå skal jeg videre til del 3 som omhandler internetts betydning av økningen, samt politiets utfordringer og muligheter for å forebygge soloterrorisme på internett.

Del 3: Hvilken betydning mener politiet at internett har for økningen av – og hvilke muligheter og utfordringer gir internett politiet i forebyggingen av soloterrorisme?

I denne delen skal jeg først gå igjennom hvordan betydning informantene mener internett har for økningen av soloterrorisme, deretter utfordringene også mulighetene.

Internetts bidrag til økningen av soloterror.

Informant 1 mener internett har en betydning for økningen av soloterror²⁶ fordi man kan sitte hjemme å bli inspirert og få inspirasjon om man har et nettverk, i alle fall for soloterrorismedelen:

---

²⁶ Spørsmål 23: «Hvordan betydning tror du internett har for økningen av soloterrorisme?» - Vedlegg 1

«At man før kunne, selv om man brukte litt andre type og man hadde jo terrorisme før internett kom. Så derfor tenker jeg at det hadde sikkert hatt en betydning siden det gjør liksom enklere ideer og motivasjon og alt dette spres jo sikker mye fortere på nettet. Men det kan sikkert ha stor betydning altså. At man sitter på nett og får tilgang til alt mulig også som vi snakket om i sted, at hele verden kommer plutselig inn i stuen din. Du kan sikkert bli inspirert uten å måtte vært på nettet også. Selv om jeg ser kanskje ikke for meg en soloterrorist i dag som ikke var på nett, fins det liksom? Fins det en som bare har sott hjemme og lest disse store verkene? Jeg vet ikke».

Informant 4 henviser til PST som sier at det er primært på internett og spesielt forum det rekrutteres folk eller der det radikaliseres inn i et spor ifølge informanten. Rekrutteringen omhandler gjerne inn i en ideologi og tankesett. Dette gjør at det blir flere av dem og større sjanse for at det blir flere soloterrorsiter. *Informant 4 fortsetter:*

«En soloterrorist, den blir like mye rekruttert på internett som andre, selv om du ikke blir rekruttert inn i ei gruppe, så blir du på en måte rekruttert inn i en ideologi. Eller et tankesett, eller en måte å forstå verden på, som gjør at du havner enten på en måte i en bås med høyreekstremister eller ekstreme islamister, venstre eller miljøaktivister. Altså, selv om du kanskje ikke på en måte går inn aktivt og deltar i miljø med dialog med andre og planlegger med andre og sånt. Så blir du fortsatt rekruttert inn i på en måte ideologi da kan du si».

Informant 3 tror i alle fall at internett spiller en rolle når det kommer til propaganda-distribusjon og tar opp Christchurch:

«Og spesielt Christchurch var jo litt sånn nybrott i den forstand at for eksempel bruken av livestreaming. Altså det fenomenet med «Gamification of terrorism» har jo gjort at du da får formidlet terrorangrepet i sanntid til sympatisørene dine. Jeg tror at med det så har du skapt en plattform for soloterror som vi kanskje ikke har hatt tidligere, hvor på en måte det ideologiske budskapet, metodebruk og dehumanisering får enorm slagkraft og blir veldig potent fordi spesielt dette med livestreaming blir liksom deltagende observasjon. Altså du deltar på sett og vis gjennom å observere og på den måten så blir du en, altså det kommer mye nærmere. Jeg tror det har en mye mere radikaliserende og mobiliserende effekt. Også dette med disse halshuggingene som videoene som ekstreme islamister distribuerer, at det kan ha en veldig radikaliserende og mobiliserende effekt. Fordi folk er nok ikke klar over hvor utrolig både traumatiserende og. Altså det er veldig invaderende å se på videoer av mennesker som blir tatt livet av. Det gjør noe med deg og det kan gjøre folk veldig avstumpet. Spesielt mye propagandakonsum kan gjøre folk fullstendig avstumpet. Og at du får en form for følelsesmessig skade da eller at det forverrer for eksempel og senker ytterligere en allerede redusert

voldsterskel. For det å se andre gjennomføre voldelige terrorhandlinger er på en måte å øve den muskelen selv».

Informant 3 utdyper litt mere om «gamification of terrorism:

«Jeg tror at det skapte en spesielt mobiliserende effekt som påvirket blant annet Patrick Cruzioz, når han gjennomførte angrepet i El Pazo. Det inspirerte igjen Manshaus også han i Poway (California). Så ja, jeg tror Gamification of terrorism. Det er liksom for vi vet jo at det er en del av disse spill-serverne sånn som Discord og sånn som har vært litt sånn base for veldig mange av disse nettfolkene rett og slett. Så ja. Gamification er en veldig kjiputvikling».

Det blir ansett som et rimelig nytt fenomen innen høyreekstrem terrorisme når en person livestreamer terror. Som teorien viser, anser Schlegel (2021, s. 7) dette som et så nytt fenomen at mekanismen for denne formen for angrep fortsatt er ukjent. For gruppers bruk av spillifisering, er det empiriske bevis som viser at potensialet for rekruttering og radikaliserings er nesten helt fraværende (ibid.). Det blir derimot sagt lite om enkeltpersoners bruk av livestreaming av sine terrorangrep. Det er grunn til å mistenke at metodikken til Tarrant – livestreaming av angrepet sitt – inspirerte og skapte en smitteeffekt eller kjede-reaksjon som (Nesser, 2012, s. 69; PST, 2021b, s. 26) kaller det i teorien. Ikke lang tid etter så man for eksempel angrepet i El Paso, Halle og i Norge med svært lik modus operandi. Hvis man tar til etterretning det som *informant 3* sier, er det også grunn til å tro at en radikaliserende effekt er til stede med tanke på den de-humaniserende som Neumann (2013, s. 435) er inne på i teorien eller at voldelige videoer online er identifisert som et av de kraftigste verktøyene for å fremme radikaliserings ifølge Mahmood & Jetter (2020, s. 130). Spillifisering kan dermed både ha en smittbar og radikaliserende effekt.

Smitteeffekt er også noe som kan bidra til økningen ifølge *informant 3*:

«Det er også knyttet til det vi også kaller smitteeffekt. At spesielt terrorangrep som gjennomføres som fremstår å være veldig suksessfulle eller veldig voldsomme, at det er veldig grafisk, høye drapstall og det er veldig brutalt. Det har en smitteeffekt i den forstand at det da vil inspirere andre til å gjøre det samme. Vi så jo for eksempel bruken av da Mohamed Bouhlel kjørte igjennom Nice på Bastilledagen og drepte så mange. Det endret jo metoden for terror i vesten. Da var det jo plutselig en haug med angrep med kjøretøy. Elementene ved det har ofte en smitteeffekt fordi personer ser at det lar seg gjennomføre og fordi man da ikke trenger koblingen opp mot en gruppe og man likevel kan få presentert et sånt ideologisk budskap og fremstå som en ja ...»

Dette var egentlig svar på spørsmål 11 i vedlegg 1 som sier «hvorfor tror dere det er blitt mere soloterror», men passer her. Begrunnelsen er rett og slett hvordan personer innhenter informasjon – internett. Både gjennom kommunikasjon og lesing på internett.

Informant 2 mener at internett er «helt fullstendig avgjørende» for økningen av soloterrorisme. *Informant 2* tenker at, «*har vi vært uten internett, så ville vi i veldig liten grad sett noe soloterrorisme over hodet*».

Sitatene over viser at de fleste respondentene mine i hovedsak var av den formening at internett har en betydning for økningen av soloterrorisme. Dette er delvis i kontrast til det Gill & Corner (2015, s. 38) sier om internett og økningen. Som jeg var inne på i teorikapitlet, hevder Gill & Corner (2015, s. 38) at veksten på bruken av internett ikke korrelerer med økningen i terrorangrep utført av solo-aktører år til år. Det blir illustrert gjennom en modell at det er en økende trend blant solo-aktører å bruke virtuelle interaksjoner og virtuelle læringsteknikker – dernest har internett med andre ord ikke ført til en veksthastighet i terroraktiviteten av solo-aktører, men en betydelig grad formet oppførselen til angrepet fra solo-aktører som dukker opp. Internett fungerer altså som en erstatning for andre faktorer som: angrepsplanlegging og etterretningsinnsamling, ikke nødvendigvis en drivkraft (Scrivens et al., 2019, s. 16). Dette kan behøve mere forskning. En logikk som for eksempel kan tas med tunnelen til radikaliseringsmulighetene som er på internett, altså voldelige videoer, hatefulle ytringer, rasisme, kommunikasjon, rekruttering, rettferdiggjørelse osv. Med at flere går inn i tunnelen, er det også en sannsynlighet for at flere går helt igjennom og ender opp med å utøve en ekstrem handling. Jeg skal nå gå i dybden på utfordringene for politiet.

Utfordringer for politiet og mulighetene for terroristen

Informant 1 tror internett gir kjempeutfordringer²⁷ for politiet fordi nettet er så utrolig stort og at internett gir mere utfordringer enn muligheter. Utfordringen vil blant annet være å overvåke alle forer samtidig og fange opp de potensielle faresignalene ifølge *informant 1*. Og samtidig «klare å skille hva som er tomme ord og hva er så reelt at noen faktisk går ut og handler på det» som de sier (*informant 1*). Mulighetene som soloterroristen får gjennom internett mener *informant 1* er å få inspirasjon både til motivasjon og holdninger, men også tips til gjennomføring av et angrep.

---

²⁷ Spørsmål 21 for politiet: «Hvordan utfordringer gir internett for politiet mot bekjempelse av soloterrorisme?» Vedlegg 1. Spørsmål 24 for informanten i kommunen vedlegg 2.

Informant 3 mener også det gir store utfordringer, spesielt siden internett gir en helt annen mulighet til å være anonym, krypterte plattformene er krevende størrelse for politiet og sikkerhetstjenester å være på, også fordi at det omfanget av hatretorikk og ekstreme ytringer på internett har tatt helt av. Videre fortsetter *Informant 3*:

«Så du har fått helt egne digitale subkulturer hvor hatretorikk rett og slett en kommunikasjonsform. Og hvis du ser på CHAN-kulturens spesielt da så vil veldig mange si at dette bare er en form for humor. Men det er en humor som i veldig mange tilfeller maskerer et reelt voldelig budskap. Også er det krevende fordi hvis man da skal snakke om å avdekke både intensjon og brukere, så er det en ekstremt krevende jobb fordi veldig mange er der for humor. Du kan ha flere brukere, du kan være mange personer, du kan være anonym, du kan bevege deg inn og ut av krypterte plattformer sånn at det gir en helt annen arena å spille ball på. Hvor det å på en måte fastslå at det foreligger for eksempel terrorintensjon eller at denne personen har et reelt ekstremt tankegods er veldig, veldig krevende».

Veksten av internettbruken har hatt en betydelig innvirkning på tilgjengeligheten og flyten av radikale ideer ifølge Von Behr et al. (2013, s. 4) som skrevet i teorien under delkapitlet nett-radikalisering, noe også kan starte innreisen i radikaliseringsstunnelen. Det som *informant 3* sier om Chans-miljøene kan bli argumentert opp mot det som Neumann (2013, s. 436) nevner i samme teoridel: En grunn for at ekstremistiske forum pisker opp entusiasme, er at deltakerne er omgitt av andre ekstremister. Hvis folk ender opp med å bruke for mye av tiden sin i virtuelle miljøer, kommer nettforaene til å fungere som et «kriminogent miljø» der avvikende og ekstrem atferd læres og absorberes, og hvor ekstreme ideer ser ut til å være normalt siden dem er i konstant interaksjon med mennesker som har lignende – og tilsvarende ekstreme – synspunkter (Neumann, 2013, s. 436). Et av punktene til Bakker & De Graaf (2011, s. 46) som er skrevet i introduksjon til internett-teorien, og som kan anses som svært utfordrende for politiet, er det å skille betydningen av det som blir sagt. Altså, er det snakk om radikale tanker, eller er det faktisk en reell intensjon i det som blir sagt. I vestlige land generelt er ytringsfriheten en grunnleggende frihet som begrenser mulighetene til å undersøke radikale ytringer med mindre de er voldelige eller truende som informantene er inne på. Mens de fleste terrorister er radikale, men ikke alle radikalisererte, er det ekstremt vanskelig å skille ut terrorister som vil utføre et faktisk angrep før de slår til, selv med hjelp av de mest sofistikerte tekniske etterretningsinnsamlingsverktøyene (Bakker & De Graaf, 2011, s. 46)

Når det kommer til mulighetene internett gir til soloterroristen²⁸, mener *informant 3* at det er mye lettere å koble seg til andre likesinnede uten å etterlate spor. Dette har også gjort at høyreekstreme har blitt mye mere transnasjonal – før i tiden var høyreekstremistene mye mer en nasjonal størrelse som knyttet seg til fysiske grupper. Nå er den derimot blitt mye mindre hierarkisk og at det er mer overlapp mellom grupper, samt at de kan flytte seg mellom ulike grupper. På internett er det ikke en konkret organisatorisk størrelse ifølge *informant 3*, så for de som ønsker å gjemme seg bort og ikke bli avdekket, er internett absolutt en plattform hvor de kan både hente ideologisk materiale, manualer for ulike former for terrormetoder, søke bistand, de kan be om hjelp – «hvor finner jeg dette?» for eksempel. *Informant 3* fortsetter:

«Det som er spesielt med internett er at den hatretorikken og de-humaniseringen av de som er i fiendebildet gjør jo at du sliper ned empatimuskelen og at voldsterskelen kan senkes jo lenger du er eksponert for et veldig voldelig budskap. Så kan du påvirke personer spesielt tankesett som andre personer kan ha om andre. Andre folkegrupper som for eksempel er i fiendebildet».

(Neumann, 2013, s. 436) kaller disse nettforumene et «ekkokammer» i nettradikalisering-delen under teorien, der alle modererende påvirkninger fjernes og voldelige stemmer forsterkes. Resultatet blir da at mennesker får en forskjøvet følelse av virkeligheten, slik at ekstremistiske holdninger og vold ikke er lenger tabuer, men snarere blir sett på som positive og ønskelige (ibid.). Avslutningsvis i teorien om nettradikalisering, var et sitat referert til som var på engelsk der det illustrerer godt dette med ekstreme holdninger blir positive; på internett kan man alltid finne andre som deler deres synspunkter, plutselig er det et helt samfunn som sier «*Du er ikke gal, du har rett*» (Neumann, 2013, s. 436-437). I samme teoridel om nettradikalisering, hevder Mahmood & Jetter (2020, s. 130) at å formidle voldelige videoer online er identifisert som et av de kraftigste verktøyene for å fremme radikalisering.

Informant 2 mener at utfordringen er at det er enklere å operere skjult og vanskeligere for dem å plukke opp. Informanten knytter soloterror og internett til en maurtue:

«Det er en helt egen verden når det handler om teknologiske utfordringer da kan du si som jeg ikke kan si noe nærmere om på en måte. Med et er knytningen mellom soloterror, internett og det at internett er en maurtue kan du si, av personer og forum og det ene og det andre. Personen på en måte kjører ikke rundt i en bil og møter hverandre, hxa møter ikke hxb på cafè-c som naboen kan se, og naboen kan se det og vi får tips om det. Men de på en måte begynner med at de diskuterer et eller annet på 4chan klokken fire på natten, veksler epostadresser, fortsette

---

²⁸ Spørsmål 22 «Hvordan muligheter gir internett for en soloterrorist?» Vedlegg 1

kommunikasjonen der så det er mye mindre synlig og det er ikke akkurat noe hemmelig at det er mye mer metodisk utfallende å finne ut hva som foregår på internett. Ting er gjerne kryptert på internett osv».

Internett gir soloterrorister et hav av muligheter ifølge *Informant 2*. Soloterroristen kan få hjelp til å planlegge angrep, ideologisk påfyll, finne forum og som gjerne er lukket hvor de kan føle at man får mere aksept for å gjøre det man planlegger å gjøre. Soloterroristen kan med dette føle at det er litt mere legitimt å gå til det steget å bruke vold. Dem kan også få annen informasjon som hvordan aksjonen skal utføres, hvordan unngå å bli tatt, hvordan bygge bombe (uten å bli tatt), altså gjerne praktisk informasjon gjennom internett.

Informant 4 mener også at internett gir svært store utfordringer for politiet. Spesielt med tanke på at det er krypterte tjenester der, anonymisert og ressurskrevende for dem å finne ut av hvor de samles. Om politiet finner samlingspunktet, så må de begynne å bruke ressurser på å finne ut hvem de er, som er utfordrende. Også mener informanten at det ikke er alle plasser de skal være heller, på grunn av ytringsfriheten og at det skal være lov å være uenig uten at politiet begynner å monitorere dem. *Informant 4 fortsetter:*

«Det er vi jo ganske klar på, at politiet ikke skal gå inn å være meningspoliti. Vi skal ikke fortelle hva folk skal mene og ikke. Vår jobb er jo mye det å prøve og jobbe for å unngå at vold skjer. Det er primæroppgaven vår. Så vi må være veldig forsiktig med å gå inn å mene noe om hva folk tenker. Men det er vanskelig å komme med et konkret eksempel på hvor vi ikke skal være. Det finner du ut når du kommer dit, holdt jeg på å si. Også er det det å være edruelige på hvilke forumer, hva er formålet med hvorfor vi er der».

Mulighetene soloterroristen får ifølge *Informant 4* ligger veldig rundt at dem finner informasjon selv, de blir på en måte ressurssterke av internett med å finne metoder, bygge opp våpen, hvordan de skal angripe et mål, når samles folk, utvelgelse av mål og metoder. De har også mulighet for anonym og sikker kommunikasjon.

De fleste av informantene har tatt opp problemstillinger som (skjult/anonym) kommunikasjon mellom ekstremistene imellom, innhenting og deling av informasjon, samt propaganda. Problemstillinger som oppstår er blant annet ideologisk, ekstremister danner relasjoner, inspirerer, tilegner seg kunnskap, målutvelgelse, overbeviser, rekrutterer, instruerer gjennom instruksjoner osv. Dette er blant annet også utfordringer som sett i teorien av (Ellis, Pantucci, de Roy van Zuijdewijn, Bakker, Smith, et al., 2016, s. 37; Mahmood & Jetter, 2020, s. 131; Neumann, 2013, s. 433; Pantucci et al., 2016, s. 12; Sunde, 2013, s. 28). For å kunne forebygge

kommunikasjonen, må man vite hva som faktisk blir kommunisert. Gill & Corner (2015, s. 40-43) sier som sett i teorien om hva terroristene bruker internett til, har utført en undersøkelse på hvilken form for interaksjon som foregår virtuelt blant soloterrorister der de fant ut at interaksjonen omgår: (1) Styrking av tro og ikke endring av troen sin; (2) søke legitimering for fremtidige handlinger, der terroristene praktisk talt samhandler med med-ideologer for å få legitimering eller sosial sanksjon for deres planlagte terrorangrep; (3) Formidle propaganda og gi materiell støtte til andre der de formidler propaganda for å enten signalisere alvoret sitt som ekstremist, eller for å prøve å overbevise andre om ideologen deres; (5) Prøve å rekruttere andre. Ikke alle solo-aktører ønsker å være solo rett og slett. Mye av dette virker det som at informantene er klar over, men at forskningen samsvarer med tankene er positivt.

Et viktig skille er også hvordan grupper og solo-aktører bruker internett for å vite hvordan eventuelle forebyggende tiltak som skal kunne iverksettes mot de forskjellige. Når terrororganisasjoner ikke har mulighet til å utføre terrorhandlingene selv siden den vestlige etterretningen mot grupper angivelig er blitt såpass god, benytter de seg av andre strategier. Jeg skal redegjøre for hva som er skrevet i teorien om internettbruken for gruppe vs. soloterror, der Richman & Sharan (2015, s. 124) sier: «*En terrorgruppe, uansett hvor hemmelig eller godt organisert, kan ikke unngå myndigheter; det er derfor at terrorisme blir lettere fullført av solo-aktører eller isolerte, autonome celler*» Ekstreme grupper benytter derfor internett og sosiale media som en strategi til å oppfordre soloterrorister til å ta grep mot fiender i hjemlandet eller i andre verdensdeler (ibid.). Informantene er generelt enige på at metodene for å avdekke eller forebygge terrorangrep fra grupper er tilstedeværende og er derfor at soloterrorisme blir benyttet. Hvordan benytter grupper internett? PST (2017, s. 6) redegjør for hva grupper som AQ og IS bruker internett til. AQ og IS bruker bevisst internett som en propagandamaskin i form av håndbøker, instruksjoner, rettfærdiggjørelse, moralsk støtte og inspirasjon. Mahmood & Jetter (2020, s. 130) mener nettbaserte magasiner brukes av grupper for: (1) gi volum på deres ideologi, (2) oppmuntre lesere til å bidra økonomisk, (3) lære sine tilhengere hvordan de skal utføre terrorangrep, og (4) gi lenker til attentatvideoer utført av sine medlemmer som sett i teorien.

Solo-aktører på den andre siden, de som ikke er en del av en terrorgruppe bruker internett på en annen måte. Det er ikke spesifikt blitt spurt om forskjell i gruppe- og soloterroristenes bruk av internett, men en utredelse for hvordan man kan forstå dette, kan bidra til forebyggingen. Med utgangspunkt i samme teoridel som avsnittet over, skal jeg se nærmere på hva litteraturen sier solo-aktørene bruker internett til. Ifølge Richman & Sharan (2015, s. 124) bruker de det til:

Skape sosiale nettverk og interaksjon mellom likesinnede individer som de nødvendigvis ikke har møtt; sosial uttrykksevne og dannelsen av en ideologisk tilhørighet; relasjonsdannelse og emosjonell underholdning; Innsamling og deling av materiell og propaganda; kringkaste intensjonene; inspirasjon/etterligning. PST (2017, s. 7) mener på den andre siden at solo-aktører bruker internett på to områder: Virtuell læring og interaksjon. Virtuell læring omhandler å lese ideologisk materiale, vurdere og velge vold som løsning, målutvelgelse, søke etter løsninger på problemer de møter underveis, samt angrepsplanlegging og forberedelsesvirksomhet. Den virtuelle interaksjonen handler om å forsterke egne oppfatninger, drive propaganda- og rekrutteringsvirksomhet, søke legitimering for egne handlinger, i tillegg til å varsle det planlagte angrepet. Spesielt den virtuelle læringen gir grunn til å mistenke det som kalles autodidakt, altså selvlært soloterrorist eller ensom ulv. Dette fenomenet kan også betraktes som selvradikalisering eller radikalisering online. Her er det samme dilemmaet som for begrepet ensom ulv. Noen i teorien om selvradikalisering anser det som at det må være totalt isolert, at ingen kontakt gjennom internett kan være tilstede for å kalle det for selvradikalisering, andre mener det er det samme som online radikalisering, der man kan være i kontakt med andre i radikaliseringen (Von Behr et al., 2013, s. 20). Tar man for seg definisjonen til PST (2021b, s. 20) i teorien om radikalisering: «Radikalisering er prosessen der en person utvikler aksept for eller vilje til aktivt å støtte eller delta i volds-handlinger for å oppnå politiske, religiøse eller ideologiske mål» vil selvradikalisering og/ eller online radikalisering være mulig. Den eneste usikkerheten er om man skal kalle det for autodidakt, selvradikalisert eller online radikalisering – definisjonen på hver tilnærming burde utredes. utfordringene for politiet er nå utredet, videre skal jeg til muligheter politiet har på internett.

Muligheter for politiet.

Dette blir ansett som et sensitivt tema for informantene som jobber i politiet siden de ikke ønsker å si så mye om mulighetene de har på internett. Dette har medført at utfordringene på internett kan antyde å være flere enn mulighetene. Metodene eller mulighetene på internett anser *informant 2* som det mest sensitive og hemmelige opplysninger som angår innhenting av informasjon på internett. Selv om det fins mange utfordringer for politiet på internett, mener *Informant 1* at i praksis så vet man at de befinner seg på internett, så da vil politiet ha muligheter²⁹ til å også fange terrorister opp der. Ifølge *Informant 1* blir det i ekstremismeforskning sagt at flere som utfører terrorangrep på en eller annen måte har sagt det til noen –

---

²⁹ Spørsmål 24: Gir også internett flere muligheter for politiet i bekjempelsen av soloterrorisme?» Vedlegg 1

om ikke digitalt så fysisk. Fysisk kan være til en venn eller familie, så internett ville nødvendigvis ikke vært den eneste muligheten.

At en terrorist har sagt noe til noen om planen som *Informant 1* er inne på, blir ansett som en av varseltegnene som Cohen et al. (2014, s. 248-249) sier politiet burde være oppmerksomme på gjennom tekst-analysemetoder på internett og referert til i teorien om varseltegn på internett. Lekkasje, som *Informant 1* og *Informant 3* tidligere var inne på, fiksering og identifisering. Lekkasje er noe som kan bli ansett at en soloterrorist ofte kan gjøre. Terroristen kan i dette tilfellet signalisere forskning, planlegging og/eller gjennomføring av et angrep til en person enten fysisk eller digitalt. Fiksering er en stadig mer patologisk sysselsettelse av en person eller en årsak, gjerne gjennom ensidige meninger eller mer negativ ovenfor en folkegruppe. Identifisering kan være en kriger ovenfor en bestemt sak eller med et forbilde. For eksempel Manshaus ovenfor Tarrant (Cohen et al., 2014, s. 248-250). Identifisering med forbilde var blant annet *Informant 3* inne på i spørsmål 11³⁰. Der sier *informant 3*: «spesielt innenfor blant akselerasjonistene³¹ og SIEGE-ideologien³² og CHAN-miljøene så er det jo en veldig stor forekomst av ikonisering. At de lager disse ikonbildene av Tarrant og Breivik og kaller dem Saint Tarrant og Saint Breivik. Sånn at de lager på en måte forbilder. Og det gjør de blant ekstreme islamister også». Det største problemet for politiet vil nok være å identifisere individet som viser disse varseltegnene, hvor skjer den eventuelle handlingen og når angripes det, spesielt på et anonymt forum. Dette er varseltegn som ikke bare politiet burde være oppmerksom på, men også den generelle befolkningen for å få ytterligere og mere informative tips.

Informant 3 sa ikke mere i dette spørsmålet enn at «politiet får muligheter i den grad de klarer å benytte internett til forebygging og avverging». *Informant 2* ønsket ikke å gå veldig inn på metodene, men mere generelt. Informanten henviste blant annet til den nye innførte loven som E-tjenesten, altså *tilrettelagt innhenting*. «Det handler om det her med å kontrollere internett-trafikk som går inn og ut av Norge også, da har E-tjenesten lov og dele informasjon med PST.

---

³⁰ Spørsmål 11: Hvorfor tror dere det har blitt mere soloterrorisme? Vedlegg 1

³¹ Akselerasjonister ønsker å fremskynde (akselerere) en total kollaps av samfunnet ved bruk av terror. De som er inspirert av dette er av den oppfatningen om at en rasekrig mellom hvite og alle andre raser blir å skje snart. PST. (2021b). Nasjonal trusselvurdering 2021 <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2021/>

³² Siege-ideologiens utgangspunkt stammer fra James Mason sin 563 sider lange bok *SIEGE*. «SIEGE preaches “leaderless, cell-structured terrorism and white revolution,” and implores America’s true neo-Nazis to go underground and begin a guerrilla war against what it dubs “The System”.» Ware, J. (2008). *Siege: The Atomwaffen Division and rising far-right terrorism in the United States. Terrorism and Political Violence*, 20, 1-21. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep19615.pdf>

For PST og E-tjenesten samarbeider, det er ikke hemmelig». Videre sier Informant 2 at «internett gir politiet flere muligheter, heldigvis».

Når informant 2 sier at man kontrollerer internett-trafikk, er det altså snakk om metadata og innholdsdata som vist under nye metoder i teorien (Etterretningstjenesteloven, 2020; Etterretningstjenesten, 2018, s. 13). Ifølge informant 2 har E-tjenesten lov til å dele informasjon med PST. I spørsmålsrunden til E-tjenesten står det innebærer spesifikt informasjon som omfatter straffeloven kapittel 17 og 18, der kapittel 18 omhandler terrorhandlinger og terrorrelaterte handlinger (Etterretningstjenesten, 2018, s. 15). Dette samarbeidet vil jeg tørre å påstå, gi PST et enormt forsprang mot å forebygge soloterrorisme. Det tyder på mye informasjon i omløp på internett, så et innsyn i dette med metadata og innholdsdata vil muligens skape bevis og gi koblinger til kanskje enda større nettverk enn forventet. Det skumle derimot, er om dette blir utnyttet mot sitt formål. En form for jevnlig tilsyn, for å sikre at det er kun den lovgitte informasjonen som deles med hverandre burde bli gjennomtenkt.

Informant 2 nevnte også det ordinære politiets nettpatrulje som gir noen muligheter (spørsmål 24) til å faktisk også være tilstedeværende på et virtuelt domene. Informasjonen fra nettpatruljen benytter også PST. Nettpatruljen skal derimot ikke være et «meningspoliti». Ytringsfriheten skal stå sterkt ifølge informant 2.

«Hvis du går inn på visse nettsider og visse forumer og sånn, også i Norge på norsk, så vil du jo se at det er ganske mange som er uenig i det da. Og mener at politi og PST forfølger personer bare basert på meningene deres, men her er det skille mellom det å være radikalisert og det å være ekstremist kommer inn i bildet. Når en person har på en måte intensjon om å bruke vold så er det straffbart og da er vi inne i bildet. Men det er klart det er forskjellige terskler for å ha lov til å registrere informasjon. Det å ha lov til å gjøre noen ting med informasjon, det er regulert i politiregisterloven som registrere hva vi har lov til og hvilken informasjon vi har lov til å registrere og behandle og bruke osv. Så det er klart, vi har lov til å registrere informasjon om personer som fremstår veldig, veldig radikalisert på internett ... Også har du jo EØS-utvalget som passer på at vi ikke bryter regler og instruksjoner og retningslinjer for arbeidet vårt».

Et spørsmål som Sunde (2013 s. 57) stiller under politiets muligheter på internett i teorien er om hvem som bør ta på seg oppgaven med å gå inn i diskusjoner for å forebygge mot radikalisering? Hun sier det kan være en naturlig oppgave for personer med troverdighet og påvirkningskraft inn i miljøet på det aktuelle forumet. En annen løsning kan være som vist teorien, er som i England der de samarbeider med sivilsamfunnsgrupper for å bygge deres evne til å utfordre og bekjempe terrorberetninger på internett (Secretary of State for the Home

Department, 2018, s. 34). Denne problemstillingen er tatt opp siden nettpatroljen ikke skal være et «meningspoliti» der man i noen tilfeller kan anta at nettpatroljen ikke kan, selv om de kanskje burde ha mulighet til å si noe. Hvordan metoder politiet benytter for dette er uvisst, men mulige metoder fins som vist.

Informant 4 mener også internett gir politiet muligheter. Om de klarer å komme seg inn på forumene for eksempel, vil kommunikasjonen mellom dem være skriftlig blant annet. Det vil stå der i lang tid som gjør det lettere for dem å på en måte gå tilbake i tid og på en måte bevise noe eller se. Å få tilgang til forumene krever derimot en del ressurser og kunnskap om internett. Men som *informant 4* sier «Hvis vi får tilgang så er jo det en gullgruve for oss».

En måte politiet kan få seg tilgang kan tenkes er gjennom det som (Sunde, 2013, s. 29) kaller «skjulte metoder» i teorien, for å få tilgang til lukket kommunikasjon der formålet må være å forebygge og avverge terrorhandlinger. De metodene som Sunde (2013) sier, er spaning og infiltrering på nettet. Jeg skal nå se nærmere på om bekymringssamtalen blir benyttet basert på internettaktivitet. Dette er basert på spørsmål 25³³ vedlegg 1.

Blir bekymringssamtalen benyttet basert på aktivitet på internett?

Ifølge *Informant 4* har personer blitt innkalt til bekymringssamtale primært gjennom kommentarer på nett eller aktivitet på nett som har gjort at de har reagert og kalt inn til samtale. *Informant 2* sier også ja, en person kan bli innkalt til bekymringssamtale kun basert på internettaktivitet, men det skal være veldig alvorlig i alle fall for at de i PST velger å ta den samtalen. Det skal da være langt utenfor det som tolkes som ytringsfrihet, mens ordinært politi vil ha en litt lavere terskel i teorien på å ta en slik samtale tenker informanten. Det er i alle fall slik det er ment å fungere der informanten jamfører radikaliseringsstunnelen.

«Eksempelvis, la oss si at en person er svært aktiv på en åpen facebook-gruppe hvor det er masse folk som tilhører høyresiden hvor det foregår alt fra helt fullstendig legitim diskusjon og dem som er på en måte litt over grensen. Også er det en som utmerker seg med at han snakker om at folk skal skytes eller et eller annet sånt. Da er du fort inne på PST sitt mandat rett og slett. Det kan i teorien trigge en bekymringssamtale. Men det er en helhetsvurdering. Det kommer an på hvordan annen type informasjon vi besitter om den personen» (informant 2).

Informant 3 bekrefter også at personer blir innkalt til bekymringssamtale basert på deres aktivitet på internett. Hvis det fremstår trusler, drapstrusler, trusler om terrorhandlinger, trusler

---

³³ Spørsmål 25: «Har personer blitt innkalt til bekymringssamtale basert på deres aktivitet på internett?» Oppfølging: Hvordan form for aktivitet var det som gjorde at dere innkalte til samtale? Vedlegg 1

om å skade andre i politiske, ideologiske eller religiøse kontekster, så ja. En oppsummering av forskningsspørsmål 3 er nå på sin plass.

De fleste respondentene mine var i hovedsak av den formening at internett har en betydning for økningen av soloterrorisme. Dette er delvis i kontrast til det Gill & Corner (2015, s. 38) sier i teorien om internett og økningen. Gill & Corner (2015, s. 38) hevder at veksten på bruken av internett ikke korrelerer med økningen i terrorangrep utført av solo-aktører år til år. Videre blir det sagt av *informant 2* at på internett oppstår det «*et hav av utfordringer*». Utfordringene er mange; blant annet kan ekstremister danne relasjoner, inspirere, tilegne seg kunnskap, målutvelgelse, overbevise, få aksept/rettferdiggjørelse av et angrep, rekruttere, instruere, propagandautveksle, selvradikalisere, livestream med mere, som kan foregå både kryptert og/eller anonymisert. Det kan være viktig å skille utfordringene fra gruppe- og soloterrorister. Siden grupper angivelig har funnet ut at vestlige etterretningstjenester har utformet for gode metoder, benytter de internett og sosiale medier til å oppfordre soloterrorister til å ta grep mot fiender i hjemland eller i andre verdensdeler (Richman & Sharan, 2015, s. 123). Solo-aktøren på den andre siden bruker internett blant annet til virtuell læring eller interaksjoner. Spesielt den virtuelle læringen gir bekymring rundt selv-, online- eller autodidakt radikaliserings.

Flere av informantene er inne på forumer, som Chans-forumene der det foregår såkalt «*rasistisk humor*», «*Men det er en humor som i veldig mange tilfeller maskerer et reelt voldelig budskap*» (*informant 3*). Noe som gjerne kan gjøre det svært utfordrende for politiets evne til «*å skille hva som er tomme ord og hva som er reelt ...*» (*informant 1*). Dette er en del av det som kan anses som spesielt med internett. Den de-humaniserende effekten av de som er i fiendebildet, at man sliper ned empatimuskelen og at voldsterskelen kan senkes jo lenger man blir eksponert for et voldelig budskap som *Informant 3* er inne på. Dette kaller Neumann (2013, s. 436) et «*ekkokammer*», der alle modererende påvirkninger fjernes og voldelige stemmer forsterkes gjennom nettforum. Videre har man sett en «*kjiputvikling*» som *Informant 3* sier, gjennom «*gamification of terrorism*». Det forårsaket blant annet en smitteeffekt eller en kjedereaksjon, der flere andre terrorister brukte samme metodikken med livestreaming ikke lang tid etter. Mekanismen til spillifisering er derimot fortsatt ukjent, der potensialet for rekruttering og radikaliserings er nesten helt fraværende ifølge Schlegel (2021, s. 7).

Mulighetene som politiet har på internett, var informantene svært lite åpne om ettersom dette betraktes som det mest sensitive temaet av *informantene*. *Informant 1* og *Informant 3* har vært inne på lekkasje og identifikasjon med forbilde, som er to av tre varseltegn som Cohen et al. (2014, s. 248-249) mener politiet burde være oppmerksomme på under tekstanalyse på internett.

Som diskutert, burde disse varseltegnene også bli informert til den generelle befolkningen for ytterligere og mere informerte tips av det som blir sett på internett. Som muligheter på internett har det blitt sagt blant annet nettpatrolje, at bekymringssamtalen blir benyttet basert på internettaktivitet, registrerer informasjon om personer som fremstår veldig radikalisert på internett og metoder som gir politiet mulighet til å komme seg inn på krypterte og lukkede forer. Dette kaller Sunde (2013, s. 29) «skjulte metoder» som omfatter blant annet spaning (monitorering/ overvåking) og infiltrering av både internett og telenettet. Videre er en så ny metode og som ikke er tredd i kraft enda, altså *tilrettelagt innhenting*. Når/om denne loven trer i kraft, ut ifra det som er gjennomgått om denne metoden, kan det gi store muligheter for forebygging av terrorisme. Dette resulterer gjennomgangen av de tre forskningsspørsmålene i denne masteroppgaven. Som avslutning skal jeg se på om *informantene* mener det trengs nye metoder for bekjemping/forebygging av soloterror³⁴

Trengs det nye metoder for bekjemping av soloterror – ifølge informantene?

Dette er et vanskelig spørsmål å svare på mener *Informant 4*. I utgangspunktet så er både lovverk og metoder politiet har, gode nok til å forebygge radikalisering og soloterrorisme både i en aksjonsfase, forebyggingen av det og oppbyggingen av det ifølge *informant 4*. Før det blir akutt, er metodene samtalebasert og fokus på samarbeid med andre aktører. Informanten tenker at metodene som trengs for å forebygge er til stede, men at de kan bli mere effektive og mere spisset. *Informant 4* fortsetter:

«Politiet blir mere bevisst på dette her, for det er jo et «nytt» fenomen holdte jeg på å si, dette med bruk av internett og denne her massive rekrutteringen til ideologi, konspirasjonsteorier og den rollen YouTube spilte for en stund siden og det som skjedde i 2019. Det er relativt nytt for oss, så det å bli mere beviste på verktøyene vi har og hvordan vi kan bruke de. Jeg tror det er mere viktig enn å få nye metode. Tror jeg».

Informant 3 sier det kreves nye metoder digitalt sett. Med dette tenker informanten et rikere metodesett digitalt og et bedre juridisk rammeverk for digital forebygging og avveging. *Informant 3* mener de juridiske rammeverkene ikke er oppgradert til dagens trusler i stort når det kommer til det digitale rom. *Informant 2* mener også at det kreves nye metoder, nettopp fordi at det er mere internett-tungt der internett krever en helt annen type metodeutvikling enn det vanlige sosiale samværet gjør.

---

³⁴ Spørsmål 26: Kreves det nye metoder for å bekjempe soloterrorisme? Vedlegg 1

«Så det korte svaret er rett og slett ja. Det kreves i alle ledd da. I hele arbeidsprosessen vår krever en litt annen type analyseforståelse, en annen type innhentingskapasiteter. Det krever mye. Så det er noen helt egne utfordringer knyttet til det. Men som sagt tidligere, mange av de utfordringene er også gjeldende grupper eller miljøer» (informant 2).

Informant 1 synes også det er et vanskelig å spørsmål å svare på, siden informantene ikke har forslag på hvilke metoder det skulle vært, men har en mening om at det er de myke virkemidlene som er de beste vi har i Norge mot all form for radikaliserings og ekstremisme.

«Det er kanskje lett å si at man må gi mere ressurser til å kunne sitte på nett for eksempel, å følge med, men så tror jeg at det ville være så utrolig mye ressurser. Det er umulig å overvåke folk hele tiden, jeg tenker jo hele tiden at det viktigste vi må gjøre er bare å sikre at man har gode liv. Så det kan jo like mye være at man passer på at man ikke kutter så mye velferdstjenestene som gjør at vi får et dårligere tilbud til de som sliter for eksempel, eller at vi får økt forskjeller i samfunnet som vi også vet kan føre til all form for kriminalitet. Så det blir kanskje at vi liksom bare må sikre, opprettholder også er det kanskje helt umulig å gardere seg hundre prosent, det er helt umulig å lage samfunn som er hundre prosent gode ovenfor absolutt alle mennesker. Hvor ingen opplever noe vondt. Så jeg vet egentlig ikke om man heller burde passe på at hele tiden styrke det gode arbeidet vi har i Norge. Eller vært fall ikke at det blir borte. Det tror jeg er viktig – det viktigste egentlig. At man sikrer at man får god oppfølging og at man har gode liv rett og slett. Så jeg vil jo heller tenke at det er viktigere enn for eksempel at man gir enda mere midler til for eksempel PST så de kan overvåke enda flere mennesker og sånn. Det er jo ikke en typisk norsk fremgangsmåte i å bekjempe radikaliserings og ekstremisme så tror jeg at det viktigste vi gjør er å sikre et godt og demokratisk velferdssamfunn da fremfor for eksempel mer, og mer fysiske hindringer eller mer overvåkning. Så tror jeg at det er de myke virkemidlene som er de beste».

Det er veldig interessant at enten så var det godt nok, eller så var det ikke godt nok, ingen mellomting her. Informant 3 og 2 var veldig bestemt på at det trengs nye metoder. At informant 4 mente at metodene var til stede, men at de måtte bli mer bevisste på verktøyene og hvordan de kan bruke de, altså at det ikke trengs nye. Informant 1 tolkes som at flere metoder vil kunne påvirke den enkeltes privatliv. Det vil også være umulig for politiet å sitte å overvåke alle på internett. Dette styrker også dette med HUMINT, at tips både fysiske varseltegn, men også tips om de digitale varseltegn er viktig.

5. Konklusjon

Like før innlevering av masteroppgaven, 18.mai 2021 startet rettssaken mot en mistenkt 16-åring som ble pågrepet av PST 4. februar 2021. Gutten skal ha forberedt ulike typer terror-

handlinger, blant annet ved bruk av gift og eksplosiver ifølge VG (Røset, 2021). Videre har er en 17 åring fra Nordland og en mann i 20-årene fra Bodø nylig blitt indentifisert til å være en del av en lukket nynazistisk chattegruppe (Ellingsen, 2021; Kolberg, 2021). Dette viser hvor aktuelt temaet er. Dessuten, i denne masteroppgaven har jeg sett på det norske politiets forståelse av fenomenet soloterrorisme og hvilke metoder de bruker for forebygging og betydningen av internett. Dette for å besvare problemstillingen som var: «Hvilken forståelse har det norske politiet av fenomenet soloterrorisme og hvilke metoder blir brukt for å forebygge soloterrorisme i vår digitale virkelighet»? Gjennom en kvalitativ studie med bruk av intervju som datainnsamling har jeg undersøkt tre forskningsspørsmål som skal bidra til konklusjonen. Hensikten var tredelt, der del en undersøker politiets forståelse av begreper innen soloterrorisme. Del to undersøker kjennetegn på, og radikalisering av soloterrorister, samt metodene som blir brukt for å forebygge soloterror og som forklart i forskningsspørsmål 2 – se om det er forskjell ifra gruppeterrorister ifølge informantene. Til slutt del tre, som omhandler utfordringer og muligheter som internett har medført for politiet, samt om de tror at internett bidrar til økningen av soloterrorisme. Først blir det en oppsummering før konklusjonen

For del 1 viser studiens funn at informantene gir uttrykk for å være enig i begrepet soloterrorist. Informantene sier det på forskjellig måte, men utførelsesprinsippet – som vil si at terroristen agerer alene – er hovedpoenget. Om terroristen får bistand før, altså i form av kontakt, ressurser, målutvelgelse eller hva det måtte være, har ikke noe å si, så lenge terroreren utføres alene. Dette samsvarer også med det som CTA (2011, s. 2) sier om soloterrorist, men strider mot Nesser (2015, s. 253) og Pantucci et al. (2016, s. 4) sin definisjon på soloterrorist som sier at terroristen må handle i instruks av en gruppe.

Begrepet ensom ulv var derimot litt mer vrient. Informantene var enige om at den ensomme ulven var mer isolert enn soloterroristen, men i hvilken grad varierte. Enkelte informanter støttet Nesser (2012) og Pantuccis (2011) påstand om at den ensomme ulven kunne ha virtuell kontakt med andre, mens andre mente det ikke kunne være noen kontakt med andre for å falle inn under beskrivelsen. Sistnevnte er i tråd med oppfatningen til blant annet CTA (2011), Sørensen (2020) samt Burton & Stewart (2008). Begrepet ble også ansett som dårlig og ladet av en informant. Analyser av ensomme ulver viser at de er mindre solo enn det er først antatt og er en av grunnene for at det er ansett som et dårlig begrep av den ene informanten. Det er ikke nødvendigvis et dårlig begrep siden definisjonen ikke har en generalisert forståelse og det er derfor forståelig at det vil oppstå forskjeller i analyser. Dersom ensom ulv blir generalisert til ikke å ha noen form for kontakt, vil man i fremtidig analyse kunne være mer

konkret på hvem man analyserer, og kanskje se at en stor mengde av tidligere ensomme ulver ikke blir kategorisert som dette. Dette ville også kunne forhindre at begrepet blir forstått som ladet. Politi har en også viktig oppgave i å kommunisere til befolkningen om det er en soloterrorist eller en ensom ulv med tanke på at begrepet kan relatere til frykt i befolkningen. Å bli kategorisert som ensom ulv kan synes å skape mer frykt enn antatt på intervjuene. Lederløs motstand kan bli forstått som en strategi grupper benytter for å redusere egen sårbarhet gjennom å oppfordre til soloterror ifølge *informant 3*

Gjennom funnene på del 2 blir kjennetegnene omtalt som risikofaktorer eller sårbarhetsfaktorer som kan bidra til radikaliserings. Den faktoren som utmerker seg er psykisk lidelse, der det er 13,49 ganger mer sannsynlig at en soloterrorist har psykiske lidelser sammenlignet med gruppeterrorister og at jo mer isolert terroristen er, desto mer sannsynlig vil individet også ha psykiske lidelser. Gjennom teori og diskusjonen, er det funnet en mulig korrelasjon i sårbarhetsfaktorene alder, isolasjon og psykiske lidelser. *Informant 3* sier at den største bekymringen er når voldsterskelen reduseres – noe som kan bli påført gjennom å se på voldelig videoer over lengre tid på internett. Det tyder også på forskjell i sårbarhetsfaktorer blant subgruppene høyreekstreme og ekstreme islamister. Videre er det diskutert at i startfasen av forebyggingen av soloterrorisme der radikaliserings oppstår, har kanskje kommunen den viktigste jobben. De sitter med metoder som blant annet psykisk helsehjelp, hjelp til å skaffe jobb (NAV), utdanning, bolig og relasjoner. Bekymringssamtalen med politiet kan i denne forbindelse hjelpe å finne de målrettede tiltakene for kommunen.

De mest sentrale metodene for å forebygge soloterrorisme fant jeg gjennom diskusjonen å være: å skape tillitt, tipsbehandling, bevisstgjøring og kunnskapsøking hos publikum og samarbeidspartnere, bekymringssamtalen, og samarbeid på tvers av etater. Interessant nok, virker disse metodene å være avhengige av hverandre, der man uten det ene, forårsaker mindre av det andre. Et sentralt funn i forebyggingen er at for familie og nære relaterte er det følelsesmessig vanskeligere å tipse politiet. Kunnskapsøking og bevisstgjøring rundt dette er derfor på sin plass. *Informant 4* informerte om et prosjekt i Nordland rundt akkurat dette. Politiet har også avvergende metoder med forebyggende mekanismer som spaning, monitorering og inkapasitering. Videre er det samme metodene som blir brukt mot gruppeterrorister, der noen er viktigere enn andre. For grupper, viser det seg at det internasjonale samarbeidet etter Batakklanangrepene og terrorangrepene i Belgia har økt og er på plass i mye større grad, der flere terrorister gir flere inngangsdører og koblinger å monitorere ifølge informantene. Prioriterte metoder for å forebygge soloterror er ifølge informantene dialog

med publikum, bekymringsamtalen og tips. Til forskjell fra soloterrorisme, har jeg fått inntrykk av at monitorering av grupper og internasjonalt samarbeid er det som er i fokus for å forebygge gruppeterrore. Inkapasitering har også hatt en viss suksess, men forutsetter at det foregår noe kriminelt fra før, men kan forebygge at andre i gruppen utfører terror eller oppløsning av gruppen.

For del 3 som fokuserte på internett, var de fleste informantene mine i hovedsak av den formening at internett har en betydning for økningen av soloterrorisme. Dette er delvis i kontrast til det Gill & Corner (2015, s. 38) sier i teorien om internett og økningen der de hevder at veksten på bruken av internett ikke korrelerer med økningen i terrorangrep utført av soloaktører år til år. Diskusjonen har gitt oss et overblikk over at det fins «*et hav av utfordringer*» (informant 2) og at mulighetene for å forebygge er et sensitivt tema å snakke om. Utfordringene er mange; blant annet kan ekstremister radikalisere, danne relasjoner, inspirere, tilegne seg kunnskap, velge ut mål, overbevise, få aksept/rettferdiggjørelse av et angrep, rekruttere, instruere, selvradikaliseres, spillifisering/livestreame, med mere. Mye av dette kan foregå både kryptert og/eller anonymisert. Det er også viktig å skille utfordringene mellom grupper og soloterrorister, siden de benytter internett på forskjellige måter. Ved å undersøke mulighetene for forebygging på internett har vi sett at det befinner seg i varseltegn, dataavlesing, nettpatrolje, skjulte metoder som spaning og infiltrering og tilrettelagt innhenting. Av disse er varseltegnene svært interessante. Her kan det hevdes at offentligheten burde informeres og bevisstgjøres om varseltegnene lekkasje, fiksering og identifisering – i likhet med radikaliseringsvideoen til PST. En slik bevisstgjøring som er en del av de forebyggende metodene tidligere nevnt, vil kunne både øke oppmerksomheten og spisse potensielle tips politiet mottar. Nå er en konklusjon på sin plass.

Det er noe uklarheter i definisjonene og forståelsen av soloterrorisme i politiet – spesielt for ensom ulv. Dette kan skape utfordringer for både forskning og for instansene som arbeider for å forebygge soloterrorisme. Mangel på en etablert definisjon vil kunne vanskeliggjøre samordning av arbeidet mot et felles mål. Har det derimot vært kun en aktør (politiet), ville begrepsavklaring kanskje ikke vært like viktig. Det er derimot ikke bare politiet som forebygger soloterrorisme, kommunen er også sentral. Aktørene vet at de skal forebygge en ensom ulv, men ikke hva en ensom ulv egentlig er. Dersom de vet at det er en ensom ulv med definisjon om at personen er totalt isolert, kan man rette inn tiltak for å hjelpe personen som å bli mer integrert eller relasjonsbygging. Ensom ulv tyder også på å være relatert til frykt i samfunnet,

noe som også vil kunne blitt redusert ved å minimere «feilbruk» av definisjonen. I litteraturen er det derimot uklareheter for både ensom ulv og soloterrorist.

Kommunen har antakelig en større rolle i forebyggingen av soloterrorisme en først antatt. Gjennom teorien sies det at man må fjerne de grunnleggende frustrasjoner og årsaker for å redusere drivkreftene bak og motivasjonen til å utføre terroristisk vold (Bjørge, 2011, s. 59). I denne delen snakker Bjørge (2011, s. 59) om metoder for å føre dialog om politiske klagesaker, knytte dem til alternative nettverker/fellesskap, integrering med arbeid og føre dem mere inn i samfunnet. Dette innebærer blant annet sårbarhetsfaktorene eller kjennetegnene på en soloterrorist som jeg tidligere har vært inne på. Ressursene for å forebygge mot flere av disse faktorene, ligger gjerne hos kommunen som hjelp til å skaffe jobb, integrering i samfunnet, psykisk helsehjelp, økonomi osv. Kommunens ressurser er blant annet NAV, skole, psykisk helsehjelp, integrering i samfunnet og skole. En kombinasjon av ressursene til en kommune og bekymringssamtalen der de målrettede tiltakene blir satt i gang, vil sannsynlig ikke løse alle problemene. Det kan derimot bidra med å fjerne noen av de grunnleggende frustrasjonene som kan føre til at individet for eksempel går videre inn i radikaliseringsstunnelen. Dermed har kommunen en sentral jobb i å forebygge soloterrorisme.

Som tidligere nevnt, tyder de mest sentrale metodene for å forebygge soloterrorisme å være tips, skape tillit, bevisstgjøring og kunnskapsøking hos publikum og samarbeidspartnere, bekymringssamtalen, og samarbeid på tvers av etater. Det er imidlertid krevende å forebygge soloterrorisme og politiet nevner selv at familie og venner har det følelsesmessig hardere for å gi tips til politiet. Problemet med dette er at familie gjerne har mest informasjon. For at tipsing skal bli følelsesmessig lettere for nære relaterte, kan en økning i tillitten være veien å gå fremover. Ved å bevisstgjøre informasjon om hva familie skal se eller høre etter, informere om bekymringssamtalens hensikt og fjerne frykten for negative konsekvenser kan det gjøre det følelsesmessig enklere for familie å tipse.

Informantene har gitt uttrykk for at de samme metodene blir brukt, men at noen er viktigere enn andre mot solo- og gruppeterroreter. Dette omhandler forskningsspørsmål 2 som skrevet innledningsvis i forklaringen av forskningsspørsmålet. For forebygging av soloterrorisme, mener informantene at dialog med publikum og andre aktører som skole, NAV og barnevern, bekymringssamtalen og tips er prioriterte metoder. For gruppe, har jeg fått inntrykk igjennom diskusjonen om at monitorering og internasjonalt samarbeid er de prioriterte metodene i forebygging av gruppeterroreter. Dermed kan man si at det er ikke forskjell i mulige metoder, men forskjell i prioriteringer mot de forskjellige terrorismeformene.

Til slutt har jeg sett at internett kanskje ikke er i seg selv årsak til økningen av terror, men at Informantene derimot mener at internett har en stor betydning for økningen av soloterror. Informantene mener at internett har skapt masse utfordringer, men også muligheter for politiet. Utfordringene er blant annet at enkeltindivider som er frustrerte kan finne hverandre og skaper såkalte «ekkokammer», der alle modererende påvirkninger fjernes og voldelige stemmer forsterkes (Neumann, 2013, s. 436). Dette er en utfordring i forbindelse med radikaliserings på internett. Utfordringene omhandler i stort to deler: tilgjengelighet og kommunikasjon. Herunder at internett øker tilgjengeligheten når det kommer til å tilegne seg for eksempel kunnskap, finne andre nettverk og rettferdiggjørelse, livestream osv. Utfordringene relatert til kommunikasjon går i hovedsak på rekruttering og muligheten til å inspirere, overbevise og skape relasjoner. Alt dette kan foregå anonymisert og/eller kryptert.

Avslutningsvis vil jeg hevde at det åpenbart vil være utfordrende for politiet å overvåke alle, dette er også et av de største dilemmaene i vår digitale demokratiske virkelighet. Funnene i denne oppgaven tyder på at bevisstgjøring i stedet for økt overvåkning kan være en sentral forebyggende metode på internett mot soloterrorisme. Bevisstgjøring rundt varselstegnene vil potensielt skape oppmerksomhet i befolkningen og på den måten «spisse» tipsene som politiet mottar. Dette vil igjen kunne styrke bruken av politiets andre virkemidler og verktøy for forebygging, som blant annet nettpatrolje, tilrettelagt innhenting (når den trer i kraft) og skjulte metoder som spaning, infiltrering.

Videre forskning

Denne studien er basert på et kvalitativt forskningsdesign – med intervju av 4 respondenter innenfor, eller som samarbeider med politi. Det vil være interessant å kunne følge opp dette med blant annet begrepene og metodene der det benyttes en mer kvantitativ tilnærming og spørreundersøkelse blant politiet i Norge. Dette vil kunne styrke mulighetene for generalisering. Et funn under kjennetegn som ble gjort, viser at det er en mulig korrelasjon mellom alder, isolering og psykiske lidelser. At desto yngre terroristen er, jo mere isolerer en seg, og desto mer isolering, jo høyere sannsynlighet er det for psykiske lidelser. Dersom dette er sant, kan forebyggende tiltak rettet mot disse faktorene kanskje bli større fokus på i fremtiden. Det kunne også vært interessant å gå nærmere inn på samarbeid mellom politi og spesielt kommunen, men også andre etater for å se på hvordan andre etater ser sin rolle i forebyggingen av soloterrorisme og dialogen de har med politiet. Til sist synes jeg at Gamification of terrorism er et interessant fenomen som foreløpig er forsket lite på – forholdet mellom gaming og terror både med tanke

på rekruttering og hvordan formidling av terrorangrep i sanntid, den de-humaniserende effekten av ofrene og deltakende observasjon skaper en mobiliserende og radikaliserende effekt.

6. Referanser

- Appleton, C. (2014). Lone wolf terrorism in Norway. *The International Journal of Human Rights*, 18(2), 127-142.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13642987.2014.889390?needAccess=true>
- Arbeidsgruppe. (2017). Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. *Kriminalitetsforebygging*. <https://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2017/04/veileder-radikaliserin-Birkenes-pdf.pdf>
- Bakker, E. & De Graaf, B. (2011). Preventing lone wolf terrorism: Some CT approaches addressed. *Perspectives on Terrorism*, 5(5/6), 43-50.
<https://www.jstor.org/stable/pdf/26298538.pdf?refreqid=excelsior%3Aa82018c0788dbd963c4131f5b26f92f2>
- Bates, R. A. (2012). Dancing with wolves: Today's lone wolf terrorists. *The Journal of Public and Professional Sociology*, 4(1), 1-12.
<https://digitalcommons.kennesaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://scholar.google.no/&httpsredir=1&article=1023&context=jpps>
- Beadle, S. (2017). How does the Internet facilitate radicalization. *Homegrown radicalization and counter-radicalization*. London: War Studies Department, King's College London, 1-13.
https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/52630032/How_does_the_Internet_facilitate_Radicalization_final.pdf?1492273012=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DHow_does_the_Internet_facilitate_radical.pdf&Expires=1619545181&Signature=XIVSx8btcJobUqnmD9luohrDQXeZ-dwNH9jO2wG6xDpjbHLttg5jf0jzcui~ect2Qk6yms0OZ4vVJ1ZusaXLM7IBBPX65OdH8H-jIFwUU4CajXBaGMzo1NHqb~bOJWkOewTRbqMUb-a-HCsUmdfnsMfXTk7MSLwFDRJBO0w3BETXWCy1Fi2Iu9StatqUS9DpUWweazuuDaAE mnKKOMXSbT1QktzWtlxsQ8VTTzA6rrnox9qZasUaJk3GE8s3NkPFcwHzxvDCSsDZfTMEt4UFH0GzTinkPETM~EOqN0WLzzOXtwSeSRwNtdsZCFDKf~rrCGUz882BP~YICWHkJuk3aQ &Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA
- Bernsen, M. (2020). psst (Nr. 17. desember 2020). I *Soloterror og radikaliserings*. PST.
<https://www.pst.no/psts-podcast/>
- Bjørger, T. (2011). Forebygging av terrorisme og annen kriminalitet. 11-75.
<https://phs.brage.unit.no/phs->

- [xmlui/bitstream/handle/11250/175076/forebygging%20av%20terrorisme.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175076/forebygging%20av%20terrorisme.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Bjørger, T. & Gjelsvik, I. M. (2015). Forskning på forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme: En kunnskapsstatus., 7-258. https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/284584/forskning_paa_forebygging.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Bjørnland, B. (2016). Nye politimetoder. <https://pst.no/alle-artikler/innlegg/nye-politimetoder/>
- Bjørnland, B. (2017). Soloterror - ikke så solo som vi tror <https://www.pst.no/alle-artikler/innlegg/soloterror---ikke-sa-solo-som-vi-tror/>
- Brynielsson, J., Horndahl, A., Johansson, F., Kaati, L., Mårtenson, C. & Svenson, P. (2013). Harvesting and analysis of weak signals for detecting lone wolf terrorists. *Security Informatics*, 2(1), 1-15. <https://link.springer.com/article/10.1186/2190-8532-2-11>
- Buarque, B. (2019). The Impact of the Internet on the 5Th Wave of Terrorism. *International Relations and Security MA-University of Westminster*, 1-59. https://www.researchgate.net/profile/Beatriz-Buarque/publication/334454710_THE_IMPACT_OF_THE_INTERNET_ON_THE_5th_WAVE_OF_TERRORISM/links/5d2b9d1e299bf1547cb7ced0/THE-IMPACT-OF-THE-INTERNET-ON-THE-5-th-WAVE-OF-TERRORISM.pdf
- Burton, F. & Stewart, S. (2008). The 'Lone Wolf' Disconnect. *Stratfor*. <https://worldview.stratfor.com/article/lone-wolf-disconnect>
- Center for Terroranalyse. (2011). The threat from solo terrorism and lone wolf terrorism 1-7. https://www.pet.dk/~media/Engelsk/the_threat_from_solo_terrorism_and_lone_wolf_terrorism_-_engelsk_version_pdf.ashx
- Cohen, K., Johansson, F., Kaati, L. & Mork, J. C. (2014). Detecting linguistic markers for radical violence in social media. *Terrorism and Political Violence*, 26(1), 246-256. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09546553.2014.849948?needAccess=true>
- Corner, E. & Gill, P. (2015). A false dichotomy? Mental illness and lone-actor terrorism. *Law and Human Behavior*, 39(1), 23. <https://psycnet.apa.org/fulltext/2014-33751-001.pdf>
- Corner, E., Gill, P. & Mason, O. (2016). Mental health disorders and the terrorist: A research note probing selection effects and disorder prevalence. *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(6), 560-568. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1057610X.2015.1120099>

- Dahl, E. J. (2011). The plots that failed: Intelligence lessons learned from unsuccessful terrorist attacks against the United States. *Studies in Conflict & Terrorism*, 34(8), 621-648.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1057610X.2011.582628?needAccess=true>
- Dahlum, S. (2018). Kausalitet. *Store Norske Leksikon* <https://snl.no/kausalitet>
- De Roy van Zuijdewijn, J. & Bakker, E. (2016). Analysing personal characteristics of lone-actor terrorists: Research findings and recommendations. *Perspectives on Terrorism*, 10(2), 42-49.
<https://www.jstor.org/stable/pdf/26297552.pdf?refreqid=excelsior%3A00f612c7430c8203e1211fa5d0edfd74>
- Den særskilte komite. (2011-2012). *Innstilling fra Den særskilte komité om redegjørelse fra justisministeren og forsvarsministeren i Stortingets møte 10. november 2011 om angrepene 22. juli*.
<https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2011-2012/inns-201112-207.pdf>
- Den særskilte komité. (2011). *Innst. 207 S*.
<https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/innstillinger/stortinget/2011-2012/inns-201112-207.pdf>
- Eby, C. A. (2012). *The nation that cried lone wolf: A data-driven analysis of individual terrorists in the United States since 9/11*. Naval Postgraduate School Monterey CA Dept of National Security Affairs. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA560635.pdf>
- Ellingsen, T. (2021). 20 år med global terrorisme – hva nå? [Kronikk]. *Avisa Nordland*.
https://www.an.no/20-ar-med-global-terrorisme-hva-na/o/5-4-1410287?fbclid=IwAR2obVMSkdntMyn49_qjA4PVZfuJQZTFTcwbYW0VoWq_XqWmy1gIkKQFe3w
- Ellis, C., Pantucci, R., De Roy van Zuijdewijn, J., Bakker, E., Gomis, B., Palombi, S. & Smith, M. (2016). Lone-Actor terrorism Analysis Paper. *Countering Lone-Actor Terrorism Series*, 4, 1-24.
https://www.rusi.org/sites/default/files/201602_clat_analysis_paper.pdf
- Ellis, C., Pantucci, R., de Roy van Zuijdewijn, J., Bakker, E., Smith, M., Gomis, B. & Palombi, S. (2016). Analysing the processes of lone-actor terrorism: research findings. *Perspectives on Terrorism*, 10(2), 33-41.

<https://www.jstor.org/stable/pdf/26297551.pdf?refreqid=excelsior%3A5504dbfe6db11a6422bc509ee5d63c5a>

Etterretningstjenesteloven. (2020). *Lov om Etterretningstjenesten (LOV-2020-06-19-77)*.

Forsvarsdepartementet. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2020-06-19-77/kap7#kap7>

Etterretningstjenesten. (2018). *Spørsmål og svar om ny lov om Etterretningstjenesten, og særlig om tilrettelagt innhenting*.

<https://www.regjeringen.no/contentassets/41961c273e824333ac5c6e04cd65da2d/qa-e-lov.pdf>

Evalueringsutvalget. (2020). Evaluering av politiets og PSTs håndtering av terror-hendelsen i

Bærum 10. august 2019 1-262. [https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/al-noor---](https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/al-noor---terrorhandlingen/evaluering_terrorhendelsen_i_baerum_01072020_original_digital.pdf)

[terrorhandlingen/evaluering_terrorhendelsen_i_baerum_01072020_original_digital.pdf](https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/al-noor---terrorhandlingen/evaluering_terrorhendelsen_i_baerum_01072020_original_digital.pdf)

Gill, P. & Corner, E. (2015). Lone-actor terrorist use of the Internet and behavioural correlates. *Terrorism Online: Politics, Law and Technology*, 35-53.

https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=pNgqBwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA35&dq=Lone-Actor+Terrorist+use+of+the+Internet+and+Behavioural+Correlates&ots=hNJRzLiQ9X&sig=LE0bsPd5gq_RU9Lo_fQICJvsJxI&redir_esc=y#v=onepage&q=Lone-Actor%20Terrorist%20use%20of%20the%20Internet%20and%20Behavioural%20Correlates&f=false

Gill, P., Corner, E., McKee, A., Hitchen, P. & Betley, P. (2019). What do closed source data tell us about lone actor terrorist behavior? A research note. *Terrorism and Political Violence*, 1-18.

https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546553.2019.1668781?casa_token=ZjlfJk1YGXAAAAAA%3AhGHPyIYh6BLxfkWRpu1FhIkSeLpQdU_iOsJqD0jAaii0Pp4v5lEIgOnuXcJCAvudEB55F_1ZvFGsCw

Gill, P., Horgan, J. & Deckert, P. (2014). Bombing alone: Tracing the motivations and antecedent behaviors of lone-actor terrorists. *Journal of forensic sciences*, 59(2), 425-435. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1556-4029.12312>

Goodrick-Clarke, N. (2003). *Black sun: Aryan cults, esoteric Nazism, and the politics of identity*. nyu Press.

- Hoffman, B. (2017). *Inside terrorism*. Columbia university press.
https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=r8I0DwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP7&dq=hoffman+terrorism+definition&ots=3uukZ1hAGj&sig=rC7uYLU2ve8-wnMF2GTW4GCLX2s&redir_esc=y#v=onepage&q=hoffman%20terrorism%20definition&f=false
- Hofmann, D. C. (2018). How “alone” are lone-actors? Exploring the ideological, signaling, and support networks of lone-actor terrorists. *Studies in Conflict & Terrorism*, 43(7), 657-678.
<https://www.tandfonline.com/doi/epub/10.1080/1057610X.2018.1493833?needAccess=true>
- Hutchinson, S. & O’malley, P. (2007). A crime–terror nexus? Thinking on some of the links between terrorism and criminality. *Studies in conflict terrorism*, 30(12), 1095-1107.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/10576100701670870?needAccess=true>
- Josephsen, L. (2019). Dødskulten på nettet. <https://fritanke.no/dodskulten-pa-nettet/19.11146>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2013). *Terrorberedskap* (Meld. St. 21(2012 – 2013)).
<https://www.regjeringen.no/contentassets/8b5a910c19f04effa30afc7afeed5aa4/no/pdfs/stm201220130021000dddpdfs.pdf>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2014). *Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme*.
https://www.regjeringen.no/contentassets/6d84d5d6c6df47b38f5e2b989347fc49/handlingsplan-mot-radikaliserings-og-voldelig-ekstremisme_2014.pdf
- Kallis, A. A., Zeiger, S. & Öztürk, B. (2018). *Violent Radicalisation & Far-Right Extremism in Europe*. SETA Publications.
https://www.jugendundmedien.ch/fileadmin/PDFs/anderes/schwerpunkt_Radikalisierung/violent_radicalisation_far-right_extremism_p_80-122.pdf
- Kaplan, J. (1997). Leaderless resistance. *Terrorism and Political Violence*, 9(3), 80-95.
<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09546559708427417?needAccess=true>
- Kolberg, M. (2019). Christchurch-terrorist får historisk dom. *NRK*.
<https://www.nrk.no/urix/christchurch-terrorist-far-historisk-dom-1.15137043>
- Kolberg, S. (2021). Her poserer 17-åringen fra Nordland med Hitler-hilsen: – Støtende humor. *AN*. <https://www.an.no/her-poserer-17-aringen-fra-nordland-med-hitler-hilsen-stotende-humor/s/5-4-1407555>
- Kommune, A. & Kommune, B. (2017). *Hvordan forebygge og håndtere hatkriminalitet, radikaliserings og voldelig ekstremisme? Veileder ved bekymring*

- https://www.regjeringen.no/contentassets/57e92b3fd8b148f891291c4b1cc76495/veileder_asker-baerum-politiet.pdf
- Kommune, G. (2015). Veileder ved bekymring forradikalisering, hatkriminalitet og voldelig ekstremisme 2, 1-18. https://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2018/03/veileder-ved-bekymring-for-radikalisering_gjovik.pdf
- Lohne, J.-L., Ording, O. & Røset, H. H. (2020). Forsker om Manshaus' forklaring: Klassisk nazistisk tankegods. VG. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/70v4dK/forsker-om-manshaus-forklaring-klassisk-nazistisk-tankegods>
- Mahmood, R. & Jetter, M. (2020). Communications technology and terrorism. *Journal of conflict resolution*, 64(1), 127-166. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0022002719843989>
- Matusitz, J. (2013). *Terrorism and communication*. Sage.
- McCauley, C. & Moskaleiko, S. (2014). Toward a profile of lone wolf terrorists: What moves an individual from radical opinion to radical action. *Terrorism and Political Violence*, 26(1), 69-85. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/09546553.2014.849916?needAccess=true>
- Miles, M. B., Huberman, A. M. & Saldana, J. (2020). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (4. utg.). SAGE Publication, Inc.
- Nesser, P. (2012). Research note: Single actor terrorism: Scope, characteristics and explanations. *Perspectives on Terrorism*, 6(6), 61-73. <https://www.jstor.org/stable/pdf/26296894.pdf?refreqid=excelsior%3Acfc07094e7e568814aec7d001b35836f>
- Nesser, P. (2015). *Islamist terrorism in Europe: A history*. C. Hurst & Co. Ltd. .
- Neumann, P. R. (2013). Options and strategies for countering online radicalization in the United States. *Studies in Conflict & Terrorism*, 36(6), 431-459. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1057610X.2013.784568?needAccess=true>
- NSD. (2021). Personvernordbok. <https://www.nsd.no/personverntjenester/oppslagsverk-for-personvern-i-forskning/personvernordbok/>
- Pantucci, R. (2011). A typology of lone wolves: Preliminary analysis of lone Islamist terrorists. *ICSR*, 1-39. https://icsr.info/wp-content/uploads/2011/04/1302002992ICSRPaper_ATypologyofLoneWolves_Pantucci.pdf

- Pantucci, R., Ellis, C. & Chaplais, L. (2016). Lone-Actor Terrorism Literature overview. 1-25. http://www.isdglobal.org/de/wp-content/uploads/sites/6/2016/02/Literature_Review.pdf
- Perry, S., Hasisi, B. & Perry, G. (2018). Who is the lone terrorist? A study of vehicle-borne attackers in Israel and the West Bank. *Studies in Conflict & Terrorism*, 41(11), 899-913. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1057610X.2017.1348101?needAccess=true>
- Phillips, B. J. (2017). Deadlier in the US? On lone wolves, terrorist groups, and attack lethality. *Terrorism and Political Violence*, 29(3), 533-549. https://www.researchgate.net/publication/278036867_Deadlier_in_the_US_On_Lone_Wolves_Terrorist_Groups_and_Attack_Lethality
- Politiet. (2020). Etterretningsdoktrine for politiet versjon 1.2 (1.2), 1-76. <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/etterretningsdoktrine.pdf>
- Politiet. (2021). *Politiets nettpatroljer*. <https://www.politiet.no/rad/trygg-nettbruk/politiets-nettpatrolje/>
- Post, J. M., McGinnis, C. & Moody, K. (2014). The changing face of terrorism in the 21st century: The communications revolution and the virtual community of hatred. *Behavioral sciences & the law*, 32(3), 306-334. https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/bsl.2123?casa_token=aveD7TeIFpQAAAA%3AQMZmKZrS50buj8mUcAxajW2i3pV6Mp_GzCJP2w9nn8_tZTuZQcVQ-UFrVOIKt3YOhT_2BNvEI01S
- PST. (2011). Innspill til Justisdepartementet. 1-7. https://www.regjeringen.no/contentassets/2d63629aea964e2a9e6d2d4c086421dc/pst-redegjorelse_01.pdf?id=2281965
- PST. (2017a). Hva gjør vi? . <https://www.pst.no/temasider/oppgaver/>
- PST. (2017b). Rapport om soloaktører. 1-16. <https://www.pst.no/globalassets/artikler/utgivelser/temarapport-om-soloaktorer.pdf>
- PST. (2020). Nasjonal trusselvurdering 2020. <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2020/>
- PST. (2021a). Nasjonal Trusselvurdering <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2021/>

- PST. (2021b). Nasjonal trusselvurdering 2021 <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2021/>
- PST. (2021c). *Radikalisering*. PST. Hentet 23 februar fra <https://www.youtube.com/watch?v=P7XABTjGers>
- Rapoport, D. C. (2013). The four waves of modern terror: International dimensions and consequences. 1-45. https://www.researchgate.net/publication/286896869_The_four_waves_of_modern_terror_International_dimensions_and_consequences
- Regjeringen. (2016). *Radikaliseringsprosessen*. <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/veileder/begreper-ord-og-uttrykk/radikaliseringstunnellen/id2399043/>
- Regjeringen. (2019). *Hva er radikalisering og voldelig ekstremisme?* <https://www.regjeringen.no/no/sub/radikalisering/om-forebyggende-arbeid/hva-er-radikalisering-og-voldelig-ekstre/id663761/>
- Richman, A. & Sharan, Y. (2015). *Lone actors—an emerging security threat* (Bd. 123). IOS Press.
- Røset, H. H. (2021). Mener PST avverget angrep i Norge: 16-åring planla terrorhandlinger med gift og eksplosiver. VG. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/rgwQRa/mener-pst-avverget-angrep-i-norge-16-aaring-planla-terrorhandlinger-med-gift-og-eksplosiver>
- SaLTo. (2015). Veileder ved bekymring – Hvordan forebygge og håndtere hatkriminalitet og voldelig ekstremisme? , 1-12. https://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2017/07/Veileder-ved-bekymring-%e2%80%93-Hvordan-forebygge-og-h%c3%a5ndtere-hatkriminalitet-og-voldelig-ekstremisme_.pdf
- Sander, K. (2019). Eksplorerende design. <https://estudie.no/eksplorerende-design/>
- Schlegel, L. (2021). The gamification of violent extremism & lessons for P/CVE. *Radicalisation Awareness Network*, 1-15. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/default/files/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/ran-papers/docs/ran_ad-hoc_pap_gamification_20210215_en.pdf
- Schuurman, B., Bakker, E., Gill, P. & Bouhana, N. (2018). Lone actor terrorist attack planning and preparation: a data-driven analysis. *Journal of forensic sciences*, 63(4), 1191-1200. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1556-4029.13676>
- Scrivens, R., Gill, P. & Conway, M. (2019). The role of the internet in facilitating violent extremism and terrorism: suggestions for progressing research. *The Palgrave*

- Handbook of International Cybercrime and Cyberdeviance. London, UK: Palgrave (Cybercrime Series)(by invitation). Forthcoming, 1-28.*
https://www.researchgate.net/profile/Ryan-Scrivens/publication/338016786_The_Role_of_the_Internet_in_Facilitating_Violent_Extremism_and_Terrorism_Suggestions_for_Progressing_Research/links/5dfa59c5a6fdcc283729273d/The-Role-of-the-Internet-in-Facilitating-Violent-Extremism-and-Terrorism-Suggestions-for-Progressing-Research.pdf
- Secretary of State for the Home Department. (2018). CONTEST, The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism. 1-94.
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/716907/140618_CCS207_CCS0218929798-1_CONTEST_3.0_WEB.pdf
- Simon, J. D. (2010). *3. Technological and lone operator terrorism.*
- Skoglund, A. (2013). *Sinte hvite menn.* Humanist forlag.
- Straffeprosessloven. (1986). *Lov om rettergangsmåten i straffesaker (LOV-1981-05-22-25).* J.-o. beredskapsdepartementet. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25/*#*
- Sunde, I. M. (2013). Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme på internett. 1-130. https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/175110/forebygging_av_radikaliserings.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Taylor, M., Holbrook, D. & Currie, P. (2013). *Extreme right wing political violence and terrorism.* A&C Black.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode.(utg. 4)* Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Tjora, A. (2016). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis. 3. utgave.* Gyldendal norsk forlag AS.
- United States Senate Committee on Homeland Security and Governmental Affairs. (2008). *Violent islamist extremism, the internet, and the homegrown terrorist threat* H. S. G. Affairs. https://fas.org/irp/congress/2008_rpt/violent.pdf
- Von Behr, I., Reding, A., Edwards, C. & Gribbon, L. (2013). Radicalisation in the digital era: The use of the internet in 15 cases of terrorism and extremism. *RAND Europe* 1-59.
https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR453.html

Ware, J. (2008). Siege: The Atomwaffen Division and rising far-right terrorism in the United States. *Terrorism and Political Violence*, 20, 1-21.

<https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep19615.pdf>

Aase, T. H. & Fossåskaret, E. (2014). *Skapte virkeligheter: Om produksjon og tolkning av kvalitative data*. Universitetsforlaget.

7. Vedlegg

Vedlegg 1: Intervjuguide til politiet

Spørsmål:

1. Hva er en soloterrorist?
2. Hva skiller en soloterrorist fra en «vanlig terrorist»?
3. Noen snakker om ensom ulv, hva er forskjellen på en soloterrorist og ensom ulv eller er det ene og det samme?
4. Hvem er den typiske soloterroristen?
5. Hva kjennetegner en soloterrorist?
6. Mottar dere varsler og fra hvem?
7. Hvilket varseltegn følger dere opp når det kommer til bekjemping av soloterrorisme?
8. Er det noen som er mere utsatt for å bli en soloterrorist?
9. Hvor stor fare er det for soloterrorisme i Norge?
10. Er det noen miljøer i Norge som utpeker seg i forbindelse med fare for soloterrorisme?
11. Hvorfor tror dere det har blitt mere soloterrorisme?
12. I hvor stor grad tenker du at det internasjonale konfliktbildet er med på å forklare soloterrorisme i Norge?
13. Er det noen spesielle utfordringer for å avdekke soloterrorisme?
14. Hvordan er dere organisert? – Med tanke på å forhindre radikaliserings/Bekjempe terrorisme/ekstremisme
15. Hvordan metoder bruker dere for å bekjempe soloterrorisme?
16. Er det en metode som politiet prioriterer som dere tror er viktigere enn andre for å bekjempe soloterrorisme? – Hvilke?

17. Tror dere det skal til andre metoder for å bekjempe soloterror i motsetning til gruppeterror eller andre former for terror?

18. Samarbeider dere med andre aktører for å bekjempe soloterrorisme?

Oppfølging: Hvem? Og på hvordan måte?

19. Bekjemping omgår alt fra Forebygging til straffeforfølgning, jobber dere med alle disse stegene?

20. Hvordan jobber dere med forebygging av soloterrorisme?

21. Hvordan utfordringer gir internett for politiet mot bekjempelse av soloterrorisme?

22. Hvordan muligheter gir internett for en soloterrorist?

23. Hvordan betydning tror du internett har for økningen av soloterrorisme?

24. Gir også internett flere muligheter for politiet i bekjempelsen av soloterrorisme?

Oppfølging: På hvordan måte?

25. Har personer blitt innkalt til bekymringssamtale basert på deres aktivitet på internett?

Oppfølging: Hvordan form for aktivitet var det som gjorde at dere innkalte til samtale?

26. Kreves det nye metoder for å bekjempe soloterrorisme?

27. Hva tenker du om fremtiden? – Vil det bli mere soloterrorisme i årene som kommer?

28. Noe du vil tilføye

Vedlegg 2: Intervjuguide for informant i en kommune.

Spørsmål:

1. Hva er en soloterrorist?
2. Hva skiller en soloterrorist fra en «vanlig terrorist»?
3. Noen snakker om ensom ulv, hva er forskjellen på en soloterrorist og ensom ulv eller er det ene og det samme?
4. Hvem er den typiske soloterroristen?
5. Hva kjennetegner en soloterrorist?
6. Mottar dere varsler og fra hvem?
7. Hvilket varseltegn følger dere opp når det kommer til bekjemping av soloterrorisme?
8. Er det noen som er mere utsatt for å bli en soloterrorist?
9. Møter dere denne problematikken i deres jobb?
10. Hvor stor fare er det for soloterrorisme i Norge?
11. Er det noen miljøer i Norge som utpeker seg i forbindelse med fare for soloterrorisme?
12. Hvorfor tror dere det har blitt mere soloterrorisme?
13. I hvor stor grad tenker du at det internasjonale konfliktbildet er med på å forklare soloterrorisme i Norge?
14. Er det noen spesielle utfordringer for å avdekke soloterrorisme?
15. Hvordan er dere organisert? – Med tanke på å forhindre radikaliserings/Bekjempe terrorisme/ekstremisme
16. Hvordan jobber du som x mot å bekjempe soloterrorisme?
17. Hvilken rolle har du som x i arbeidet med å bekjempe (forebygging) soloterrorisme?
18. Hvilke metoder bruker dere for å bekjempe (forebygge) soloterrorisme?

19. Er det en metode som politiet prioriterer som dere tror er viktigere enn andre for å bekjempe soloterrorisme? – Hvilke?
20. Tror dere det skal til andre metoder for å bekjempe soloterror i motsetning til gruppeterror eller andre former for terror?
21. Samarbeider dere med andre aktører for å bekjempe soloterrorisme?
Oppfølging: Hvem? Og på hvordan måte?
22. Bekjemping av soloterrorisme omgår alt fra Forebygging til straffeforfølgning, jobber dere med alle disse stegene?
23. Hvordan jobber dere med forebygging av soloterrorisme?
24. Hvilke utfordringer gir internett for politiet mot bekjempelse av soloterrorisme?
25. Hvilken mulighet gir internett for en soloterrorist?
26. Hvilken betydning tror du internett har for økningen av soloterrorisme?
27. Gir også internett flere muligheter for politiet i bekjempelsen av soloterrorisme?
Oppfølging: På hvordan måte?
28. Har personer blitt innkalt til bekymringssamtale basert på deres aktivitet på internett?
Oppfølging: Hvordan form for aktivitet var det som gjorde at dere innkalte til samtale?
29. Kreves det nye metoder for å bekjempe soloterrorisme?
30. Hva tenker du om fremtiden? – Vil det bli mere soloterrorisme i årene som kommer?
31. Noe du vil tilføye?

Vil du delta i forskningsprosjektet

Politiets forståelse av soloterrorisme og metoder for å bekjempe soloterrorisme i vår digitale virkelighet.

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke om hvilken forståelse politiet har omkring hva soloterrorisme er og hvordan metoder som er etablert for å bekjempe soloterror i vår digitale hverdag. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er et informasjonsskriv til en masteroppgave. Masteroppgavens problemstilling er: Hvordan forståelse har det norske politiet av soloterrorisme og metoder blir brukt for å bekjempe soloterrorisme i vår digitale virkelighet? Med tanke på at begrepet soloterrorisme er et relativt nytt begrep som ser ut til å ha bredt om seg, vil jeg utforske hva det norske politiet legger i begrepet, hva som skiller det fra annen form for terrorisme med tanke på blant annet årsaker, og også hvilke metoder som blir brukt for å bekjempe soloterrorisme i vår digitale hverdag. Formålet er å se om det er en enighet i politiet om hva en soloterrorist er, identifisere metoder som er etablert for å bekjempe soloterrorisme, er det for eksempel forskjell i metoden mot soloterrorister i motsetning til gruppeterrore, samarbeidspartnere og diskutere mulighetene og utfordringer internett bringer. Det vil derfor være naturlig å intervju myndigheter som jobber med å forebygge og bekjempingen av denne typen kriminalitet.

Jeg har utformet tre forskningsspørsmål som skal svare på problemstillingen.

1. Hva er en soloterrorist?
2. Hvilke metoder brukes for å bekjempe soloterrorisme?
3. Hvilke utfordringer og muligheter gir internett for politiets bekjempelse av soloterror?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Nord Universitet er ansvarlig for prosjektet.

Studenten som er ansvarlig er Aleksander Andreassen og veileder i masteroppgaven er Førsteamanuensis i statsvitenskap Tanja Ellingsen, FSV Nord Universitet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Om du har fått tildelt informasjonsskriften vil det si at vi har blitt enig om at du kan være en informant i min masteroppgave gjennom e-post, telefon eller et møte. Dette er en mere utvidet informasjon som vil fortelle mere om intervjuet til masteroppgaven, dine rettigheter og anonymisering.

Utvalget er valgt gjennom utvalgskriterier som arbeidsplass/organisasjon, arbeidsoppgaver og erfaring.

Kontaktinformasjonen har jeg fått gjennom åpne kilder på internett, tilsendt/henvist til fra andre i organisasjonen din eller tips.

Hva innebærer det for deg å delta?

Denne masteroppgaven skal ha en kvalitativ tilnærming med bruk av intervju og dokumentanalyse. For deltageren vil det kun være intervju som er relevant og intervjuguiden er på 28 spørsmål.

Hvis du velger å delta i prosjektet, vil det innebære et intervju som vil ta deg ca. 60-90 minutter. Intervjuet inneholder spørsmål om blant annet begrepet soloterrorist, kjennetegn, samarbeidspartnere, varseltegn, metoder for å bekjempe soloterrorisme, og internett. Opplysningene som samles inn gjennom intervjuet, blir tatt opp gjennom lydopptak etterfulgt av transkribering. Dette vil medføre at jeg ikke blir å notere noe under intervjuet, bare følge med. Lydopptaket vil bli lagret i Nord universitets skyplassering slik at ingen andre enn meg, informant og veileder skal ha tilgang til den.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Om du velger å trekke deg etter lydopptaket er tatt vil jeg slette lydopptaket og eventuelle siteringer som er blitt gjort i oppgaven.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Opplysningene som du gir gjennom intervjuet, vil bli brukt i de relevante delene av masteroppgaven. Når jeg skal referere til deg som informant vil det være anonymisert. Anonymiseringen vil bli gjort slik: Informant [x][y] hvor [x] er et tall og [y] er organisasjonen: «...». I praksis vil det for eksempel bli slik: Informant 1 Politiet: «...».

Det er jeg som skal bearbeide all data som blir gitt fra informantene. Dette innebærer å intervju, transkribere og bruke det til å besvare oppgaven.

Jeg og veileder vil ha tilgang til intervjuet og opplysningene som er gitt gjennom hele prosessen, så fremst at informanten ikke trekker seg fra oppgaven. Lydopptak, transkriberingen og eventuelle opplysninger om hvem jeg skal intervju skal bli oppbevart i Universitetets skylagring. Dette vil tilsi at om noen får tak i min personlige pc, vil de ikke få tilgang til dokumentene siden den er lagret gjennom Nord Universitets skylagring. Dette er også passord beskyttet. Transkriberingen skal foregå bak lukkede dører slik at ingen skal ha mulighet til å finne opplysninger om hvem som er intervjuet.

Dette er en masteroppgave. Det vil si at når informanten har fått sitatsjekk det som er brukt av intervjuet, den er levert og bestått, vil Nord Universitet publisere det ferdige produktet. Dette er grunnen for at jeg ønsker å anonymisere det slik at ingen av informantene skal være gjenkjennbare. Den opplysningen som vil bli publisert vil informanten kunne gjenkjenne siden det vil være mulig å sitatsjekkes før levering om ønskelig. Det vil bli brukt sitering og referering til informant på en anonym måte. Det skal ikke være mulig for andre å identifisere informantene. Anonymiseringen blir å skje like før levering. Grunnen til dette er for at jeg ikke skal miste kontroll på hvem som har sagt hva.

Hva skjer med opplysningene dine når jeg avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres før prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 1. juni 2021. Opplysningene dine skal slettes ved prosjektslutt. Lydopptak, transkribering og opplysningene jeg har før anonymiseringen skal slettes når masteroppgaven er levert.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Nord universitet, student Aleksander Andreassen og veileder Tanja Ellingsen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: Nord Universitet ved å kontakte student Aleksander Andreassen (tlf: 91584739, e-post: aleksanderandreassen@hotmail.com) eller veileder Tanja Ellingsen (tlf: 75517587, tanja.ellingsen@nord.no).

Vårt personvernombud: Nord universitet personvernombud (personvernombud@nord.no og tlf: 74022750)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Tanja Ellingsen

(Forsker/veileder)

Aleksander Andreassen

Masterstudent

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Politiets forståelse av soloterrorisme og metoder for å bekjempe soloterrorisme i vår digitale virkelighet*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervjuet
- at studenten kan ta lydopptak
- at alt som blir sagt under intervjuet kan bli brukt til kun masteroppgaven med mindre annet blir sagt av informanten under/etter intervjuet eller informant trekker seg fra prosjektet

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 4: Meldeskjema NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Masteroppgave: Hvilken forståelse har det norske politiet av soloterrorisme og hvilke metoder blir brukt for å bekjempe soloterrorisme i vår digitale virkelighet?

Referansenummer

555752

Registrert

16.10.2020 av Aleksander Andreassen - aleksander.andreassen@student.nord.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Nord Universitet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Internasjonale relasjoner, nordområder og miljø

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Tanja Ellingsen, tanja.ellingsen@nord.no, tlf: 75517587

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Aleksander Andreassen, aleksander.andreassen@student.nord.no, tlf: 91584738

Prosjektperiode

20.08.2020 - 01.06.2021

Status

26.10.2020 - Vurdert

Vurdering (1)

26.10.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 26.10.2020, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:
https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.06.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om ogsamtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte ogberettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante ognødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylleformålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art.

12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Simon Gogl

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)